

3.2

AGRICULTURA

(fe_02)

Agricultura: INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA ANNEXADA

ANNEX

CARTOGRÀFIC: ▪ fe_02 -PLÀNOL_01: Evolució de les superfícies agrícoles (1993 – 2000)

ANNEX

FOTOGRÀFIC: Fotografies Nº: 5, 9, 10, 14 i 18.

3.2.1 INTRODUCCIÓ.

Els estudis de naturalesa socioeconòmica duts a terme recentment al municipi fan una caracterització molt superficial del sector agrari de la població, donada la poca importància que econòmicament té aquesta activitat en l'actualitat. Tot i això, la pagesia és un sector de població encara present al municipi, sobretot als nuclis de l'interior, i el qual ha jugat un paper molt important en la història recent. Cal estudiar, doncs, si aquest recurs endogen ja ha complert el seu rol o si el futur encara li reserva un lloc en el desenvolupament social i econòmic local. Per tot això, aquest és un dels capítols que es tracten amb més profusió.

En realitat, el capítol es centra en el sector primari de la localitat, entès en un sentit ampli, ja que es farà un repàs bàsic de l'agricultura i la ramaderia, i també es farà alguna breu consideració sobre l'explotació forestal. Alguns autors consideren que la ramaderia no s'ha d'incloure al sector primari, ja que sovint pren un caire més aviat industrial, és a dir, com a activitat de transformació, poc lligada als recursos naturals de la zona, en concret a la terra. Tot i això, degut a raons metodològiques i d'origen de les dades del nostre estudi, inclourem la ramaderia al sector primari. En canvi, no prendrem en consideració l'altre pilar habitual del sector primari, la pesca, ja que tot i la importància que va tenir en el passat com a origen dels nuclis de població costaners, avui en dia ha desaparegut com a activitat econòmica.

3.2.2 ELS CONDICIONANTS CLIMATOLÒGICS, FÍSICS I EDAFOLÒGICS

L'agricultura, com activitat que es desenvolupa en estreta vinculació al territori, està fortament condicionada pels factors del medi, els quals són en gran mesura els elements principals que limiten la seva expansió o productivitat.

Igual que en el cas dels sistemes naturals, els principals factors limitants de la productivitat en sistemes agraris són la temperatura i l'aigua, tot i que en aquest cas, l'home hi intervé fent aportacions que fan viable el conreu en àrees on d'altra manera no s'hi podrien donar, o almenys no serien rentables.

A part de la temperatura i l'aigua, que podrien vincular-se fàcilment amb la climatologia, hi ha altres factors secundaris limitants, com podrien ser els físics (orografia, pendent, edafologia, exposició, etc.), que no ho són directament per ells mateixos, sinó per com

afecten i condicionen als principals. Així, per exemple i simplificant, un territori de complexa orografia i vessants de grans pendents donarà lloc a que la retenció d'aigua al sòl sigui menor, amb una major circulació superficial, i si aquesta vessant és d'exposició sud, amb major grau d'insolació, encara s'afavorirà més l'evapotranspiració. I si, a més a més, el sòl presenta dificultats de retenció d'aigua per tenir alts continguts de sorres, encara que en aquest indret les precipitacions fossin generoses, difícilment tindriem unes bones condicions per a la producció.

Tal i com exposa Francesc González Tardiu al seu estudi "Meteorologia i climatologia a l'entorn del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant", la producció agrícola depèn amb major mesura del clima i en aquest sentit la classificació agroclimàtica de Papadakis és de gran interès agronòmic, per quant assenyalava unes limitacions pel desenvolupament de determinats conreus, alhora que distingeix els que millor s'hi adapten. Papadakis considera com a caràcters climàtics fonamentals en el desenvolupament dels conreus el règim tèrmic (fred hivernal i calor estival) i el règim d'humitat.

Per la caracterització dels règims tèrmics, utilitza preferentment valors extrems de les temperatures, per considerar que són més decisius a l'hora de delimitar les possibilitats dels conreus, classificant els climes en tipus d'hivern i d'estiu, segons els límits assolits en cadascú d'ells. Així, per definir els tipus d'hivern, utilitza exclusivament les temperatures mitjanes de les mínimes absolutes, mitjanes de les mínimes i mitjanes de les màximes del mes més fred.

En el cas de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, el mes més fred correspon a gener, essent la temperatura mitjana mínima absoluta de 3.5°C, la temperatura mitjana mínima de 7.8°C i la temperatura mitjana màxima de 14°C. Aquestes temperatures d'enquadren en el tipus d'hivern anomenat "Citrus" (Ci), fet que indica que les gelades poden registrar-se amb certa freqüència.

D'altra banda, pels diferents tipus d'estiu, Papadakis emprava els valors corresponents a les temperatures mitjanes de les màximes i de les mínimes del mes més càlid (agost en el cas de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant), així com les mitjanes de les màximes dels mesos més càlids (de maig a octubre). A més, per classificar adequadament els tipus d'estiu, Papadakis concedeix molta importància a les gelades, distingint entre l'estació disponible lliure de gelades: mesos amb temperatura mitjana de les mínimes absolutes superiors a 2°C (de gener a desembre en el cas del municipi); i l'estació mínima lliure de gelades: mesos amb temperatura mitjana de les mínimes absolutes superiors a 7°C (de maig a octubre). Aquest períodes indiquen que entre maig i octubre hi ha un risc molt petit de produir-se gelades i que per la resta de mesos existeix un risc poc freqüent que es donin les mateixes.

Tenint en compte tots aquests paràmetres, el tipus d'estiu corresponent al municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant és el tipus "Oriza", ja que l'estació mínima lliure de gelades és superior a 4 mesos i la temperatura mitjana de les màximes del semestre més càlid és superior a 21°C, en concret 25°C.

De la combinació dels tipus d'hivern i d'estiu resulta el règim tèrmic, singularitzat principalment en relació amb els caràcters hivernals, així, un hivern Citrus i un estiu Oriza dona lloc a un règim tèrmic Marítim Càlid (Ma), característic de la façana costanera.

La caracterització del clima des del punt de vista de la humitat s'analitza segons l'Índex d'humitat (Ihu) i la pluja de rentat (Ln). D'aquesta manera la zona costanera es caracteritza per un règim d'humitat de clima sec anomenat "Mediterrani Sec" (Me) i l'interior té un règim d'humitat de clima humit, anomenat "Mediterrani Humit" (ME). Aquestes condicions constitueixen unes limitacions agronòmiques més importants que les que resulten dels caràcters tèrmics.

Finalment, de la conjunció dels règims tèrmics i d'humitat esmentats, surt el tipus de clima del municipi, anomenat "Mediterrani marítim", que en general caracteritza a tota la façana costanera de les comarques del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre. Aquest clima, comporta mesos secs a l'estiu (3 a la costa i 2 a l'interior) i es particularitza en la línia de costa per una estació disponible lliure de gelades durant tot l'any, per tant es pot considerar com excepcional el fenomen de la gelada, si bé a la línia de muntanya aquest període es redueix a uns 9 mesos, cosa que reflecteix una lleugera existència de risc de gelades.

A part d'aquestes condicions, que afectarien en general i més o menys per igual a tota la superfície del municipi, hi ha els factors o condicionants físics, més locals i dependents de les característiques del relleu, sòl, etc.

Sens dubte que un dels principals factors físics limitants del conreu ha estat el pendent, és a dir, el grau o percentatge d'inclinació dels vessants, i és evident que aquest ha estat l'element clau en l'abandonament de molts dels conreus de vessant.

El factor pendent condiciona el conreu de diverses formes. Per una banda, des del punt de vista estrictament físic o mecànic, obligant o fent necessari la construcció de bancals, i limitant-ne les dimensions, i per l'altra, influint directament en els processos d'escorriment superficial de l'aigua, i en els processos erosius o d'exportació de nutrients.

El pendent és i ha estat a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant un dels principals condicionants físics per a l'agricultura. La complexitat orogràfica del municipi, amb una gran part de la seva extensió amb forma de barrancs, fa que l'agricultura hagi estat força sacrificada i de magres rendiments.

Estretament lligat al pendent hi tenim l'edafologia o el tipus de sòls. El pendent és un dels factors més influents en els processos de formació i erosius del sòl, essent un factor contrari al desenvolupament del sòl. En condicions de pendent, com passa en la major part dels vessants de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, els sòls presenten gruixos mínims i amb baixos o molt baixos continguts de matèria orgànica.

Finalment, el darrer dels principals factors físics o geomorfològics condicionants de l'agricultura és l'exposició. És un factor que directament influeix en el factor tèrmic, i per tant

en els processos edafogènics, grau de recobriment de vegetació, i sobretot i que afecta més directament als conreus, en l'evapotranspiració i dèficit hídric.

3.2.3 ESTUDIS PREVIS

Un dels estudis més complerts sobre la comarca del Baix Camp és el que va dur a terme l'any 1986 la Caixa de Catalunya sota el títol "El Baix Camp: població, economia i territori". Aquesta obra inclou en el seu capítol tercer una àmplia anàlisi del sector primari comarcal, incloent evidentment el municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, i del qual n'extraïem algunes de les dades d'interès per a la diagnosi que perseguim.

Antigament (almenys des del segle XV) els conreus dominants al Baix Camp eren els cereals, seguits de la vinya i de l'olivera. Així va ser fins el segle XVIII, quan s'hi feren transformacions importants, entre les quals sobresurt l'expansió de la vinya, a costa dels cereals i de l'olivera. També s'hi estengué el cultiu dels garrofer. A la fi de segle s'hi introduí el conreu de la patata.

La segona meitat del segle XIX portà una altra reconversió decisiva per al camp de la comarca, arran de la substitució de la vinya per altres conreus, sobretot l'avellaner, abans només present de manera esporàdica a les zones interiors. A mitjan segle començà aquest procés, que va culminar les darreres dècades, quan la fil·loxera provocà l'inici del retrocés definitiu de la vinya.

La situació corresponent al principi del segle XX indica que la vinya encara ocupava més de la meitat de la superfície cultivada comarcal. El següent cultiu en importància, per superfície ocupada, era ja l'avellaner, però localitzat principalment a zones entre 200 i 500 m d'altitud. També es destacava l'olivera, sobretot per sota dels 200 m. En qualsevol cas, ja a principis del segle XX el municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant destinava més del 50% de la seva superfície conreada a l'avellaner.

L'evolució dels conreus durant el segle passat va seguir les línies bàsiques encetades al final del segle anterior, amb dues tendències dominants: retrocés de la vinya i fort avenç de l'avellaner i dels productes d'horta. En tot cas, el balanç pel que fa a superfície cultivada fou negatiu, així el cadastre enregistrava unes 3.000 ha menys l'any 1963 en comparació a l'any 1900.

Com a aproximació als canvis produïts els anys anteriors al 1982 (any en què s'inicià l'anàlisi estadístic del nostre estudi) destaca la consolidació de les tendències vigents des del començament de segle, amb les excepcions d'un cert retrocés de l'ametller. L'avellaner havia continuat augmentant l'àrea que ocupava i arribà a superar les 14.000 ha. La importància de l'avellaner, però, anava més enllà d'aquesta xifra. Ja no es tractava només del fet que el Baix Camp és la comarca amb més superfície dedicada a aquest cultiu, sinó també del fet que representava el 46,3% de tota la superfície que tenia a Catalunya, i el 43,6% sobre el total espanyol. La importància de l'olivera també era relativament important, sobretot en relació amb la resta del Camp, bé que no assolía el pes relatiu que tenia a les comarques de l'Ebre, on es situava entorn del 50% de la superfície comarcal conreada. La

vinya no era tant important (malgrat ocupar el 7% de la superfície comarcal de conreus) com a les comarques de l'entorn, on normalment ocupa més del 30%, com és ara la resta del Camp, el Priorat, Terra Alta, etc.

L'estudi del 1986 també ens diu que l'aprofitament dels boscos no era una activitat de gaire pes relatiu dintre del sector primari del Baix Camp, però tenia un cert relleu a les serralades de l'interior. En qualsevol cas, era clar que el predomini forestal es localitzava als municipis de les muntanyes de ponent, és a dir de Vandellòs a Duesaigües, lligant, a través de Riudecols i Alforja, amb les de Prades.

En quant a la fauna marina s'esmentaven els problemes d'esgotament relatiu dels bancs pesquers més propers procedents en part de la sobreexplotació, però també generats per la contaminació de les aigües marines deguda a abocaments no prou regulats i a les activitats de prospecció a la zona.

Pel que fa a la població ocupada, l'estudi destacava l'estructura per edats dels actius en el sector primari, característica rellevant per a valorar la dinàmica i la continuïtat potencials de les explotacions agràries. Els cens agrari dona la classificació per edats dels empresaris agraris, els quals normalment són, almenys als efectes censals, els titulars de l'explotació. Ara: l'edat del pare (que sol mantenir la titularitat fins a una edat avançada) no dona una idea clara dels problemes de continuïtat que pugui tenir l'explotació agrària. Tot i això, el fet que l'edat mitjana dels empresaris agraris fos, l'any 1972, de 55,3 anys en el conjunt català i que només el 3,8% tingués menys de 35 anys era prou indicatiu de l'envelliment d'aquest grup socioeconòmic i de la manca d'un empresariat jove i dinàmic. Al Baix Camp aquests estructura per edats era molt semblant a la catalana i presentava una edat mitjana de 55,6 anys i un 3,9% dels qui no arribaven a 35 anys. En el cens de 1982 s'observava en relació al de 1972 un lleuger increment dels pes relatiu de l'empresariat agrari més jove (5,1% davant 3,9% deu anys enrere) i el contrari per al de més edat (27,7% davant 29%). Això podria indicar el resultat del procés de substitució generacional en la titularitat de les explotacions agràries, afavorit per la crisi econòmica que fomentà la retenció dels joves al camp.

En quant a la ramaderia, el cens ramader de 1974 deixava ben clar que la comarca del Baix Camp estava especialitzada en l'aviram, com a activitat principal o secundària dintre d'explotacions agrícoles més diversificades. El cens de gallines de la comarca representava el 20% del de Catalunya. El cens agrari de 1982 donava per l'avicultura una concentració de més de la tercera part al municipi de Reus, i la resta repartit per tota la comarca. L'altre tipus de ramat amb certa importància absoluta i relativa era el porcí, amb més de la meitat de l'existent al Camp de Tarragona, però només el 2% sobre Catalunya. En quant als ramats boví i oví, les existències del Baix Camp eren encara menys importants. El municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant disposava de més del 10% comarcal de bestiar caprí, en canvi, en quant als ramats de boví, oví, porcí i aviram la seva participació es trobava per davall del 10%.

Aquest treball també fa una avaluació des del punt de vista del valor de la producció agrària comarcal. Per que fa a l'agricultura pròpiament dita, a nivell comarcal l'any 1978 destacava el pes relatiu de l'avellaner, el qual generava el 50,8% del valor afegit brut agrari, en bona

part (el 35,4% del total) procedent de l'avellaner de regadiu. També les hortalisses, amb el 23,2%, es presentaven com a conreu fonamental, amb una importància en valor afegit molt superior a la que es deduiria de la superfície que s'hi dedicava. D'altra banda, en quant al subsector ramader la major part de la producció i del valor afegit provenia de l'activitat avícola.

3.2.4 ANÀLISI DE LES DADES

Per tal de conèixer quina és la situació actual i quina ha estat l'evolució en els darrers anys del sector agrari del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant disposem de la base de dades que elabora l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) a partir del cens agrari. La informació que s'analitzarà en aquest capítol és la que fa referència a les tres darreres edicions del cens agrari del qual l'Idescat ja n'ha fet públiques les dades; és tracta dels censos del 1982, del 1989 i del 1999. Tot i que la informació del 1999 no reflecteix amb exactitud la situació actual, l'avantatge principal d'aquesta font és que ens permet conèixer la tendència evolutiva durant els darrers vint anys dels indicadors considerats, amb un tractament de les dades homogeni, cosa que possibilita extreure'n conclusions d'una elevada fiabilitat.

DISTRIBUCIÓ DE LA SUPERFÍCIE AGRÀRIA

Distribució de la superfície municipal

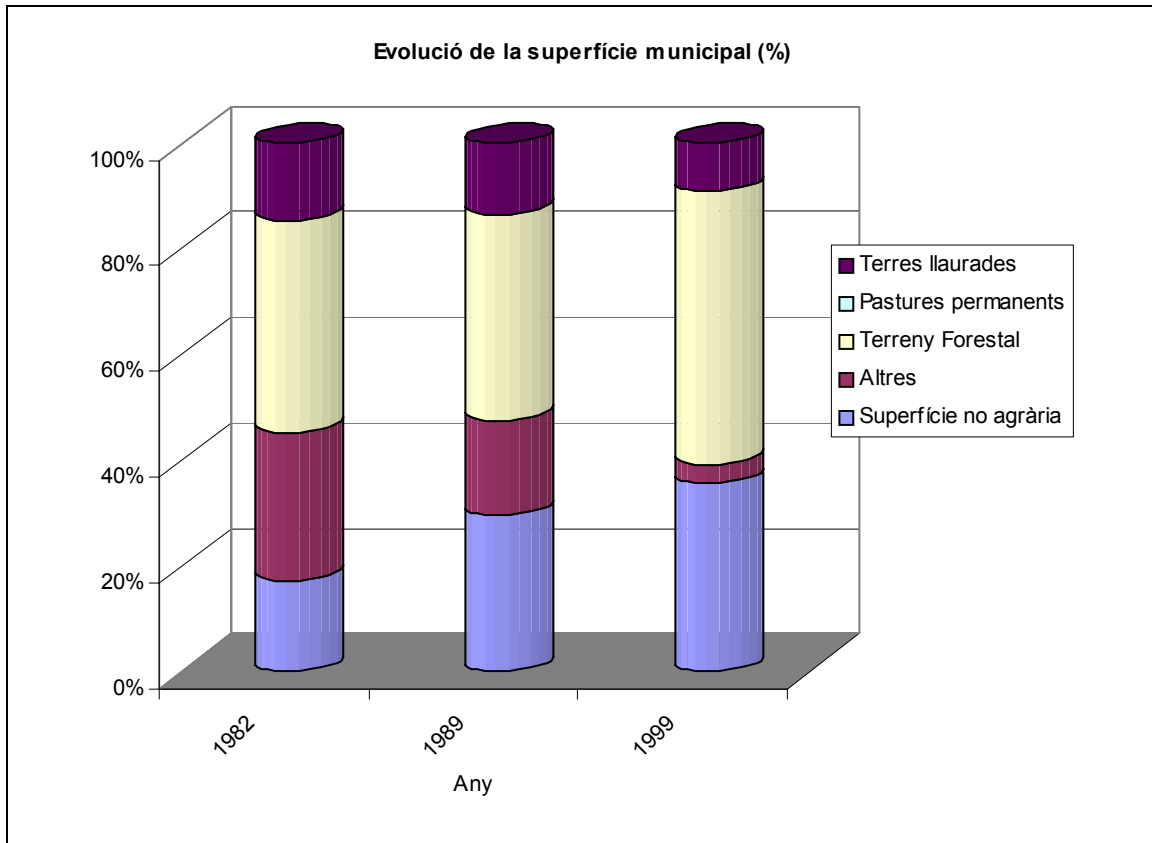
En primer lloc procedirem a analitzar des d'un punt de vista general com es distribueix la superfície del municipi. El quadre 01_fe03 ens mostra com la superfície no agrària s'ha duplicat entre l'any 1982 i l'any 1999, alhora que el terreny forestal ha augmentat gairebé un 30%, especialment entre els anys 1989 i 1999, mentre que la superfície destinada a terres llaurades s'ha reduït en gairebé un 40%, també en major part entre el 1989 i el 1999.

Evolució de la superfície municipal			
Any	1982	1989	1999
Superfície no agrària (ha)	1.769	3.033	3.654
Altres (ha)	2.889	1.860	377
Terreny Forestal (ha)	4.124	4.006	5.312
Pastures permanents (ha)	0	0	0
Terres llaurades (ha)	1.488	1.371	927

Quadre 01_fe02 **Evolució de la superfície municipal**

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La Gràfica 01_fe03 ens mostra les mateixes dades expressades com a un percentatge de la superfície total municipal en cada una de les anualitats analitzades, de forma que podem visualitzar les diferents evolucions que han patit cadascuna de les categories contemplades.

Gràfica 01_fe02 Evolució de les diferents categories de superfície municipal expressades per cada anualitat com a percentatge del total de superfície municipal

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

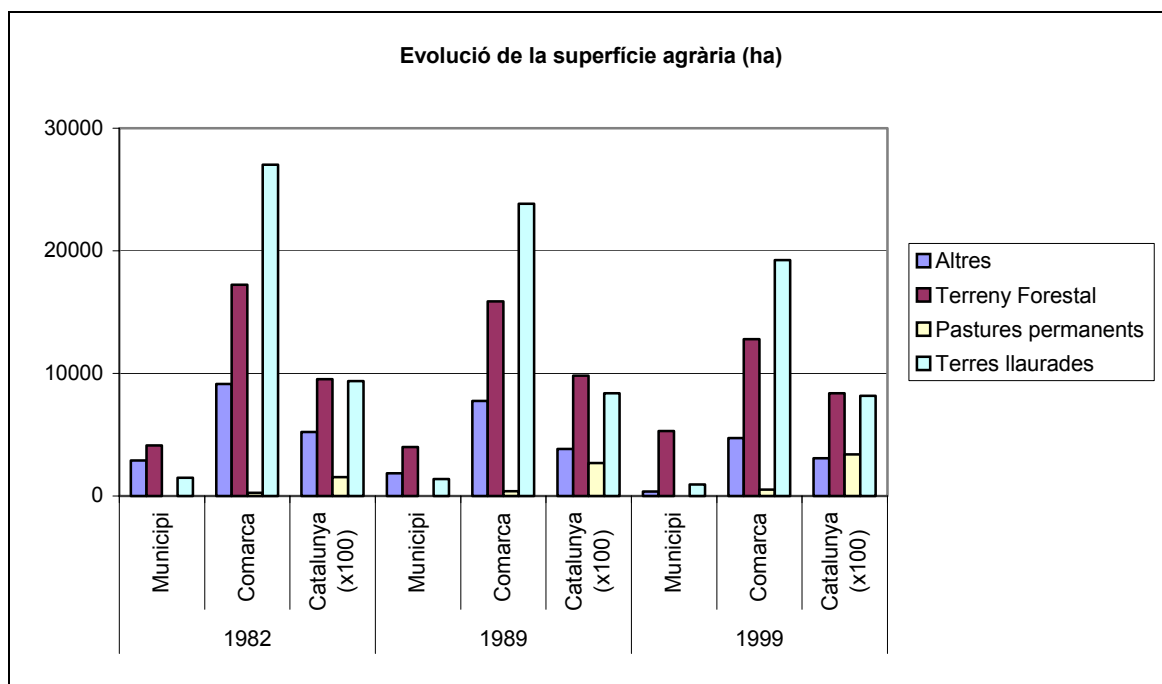
Per tal d'establir una diagnosi a partir de les dades sotmeses a anàlisi, ens serà útil fer una comparació de les variables a nivell municipal amb els seus respectius valors a nivell de comarca del Baix Camp i de tot Catalunya. El quadre 02_fe03 expressa l'evolució de les categories de superfície corresponents als diferents usos agrícoles en aquests tres àmbits territorials. Entre els usos agraris distingim el que es coneix com a superfície agrícola útil (SAU), la qual engloba les terres llaurades i les pastures permanents. Com que en el cas de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, al menys des de 1982 no es registra l'existència de pastures permanents, el terme SAU equival al municipi al valor de la superfície ocupada per terres llaurades.

Evolució de la superfície agrària (ha)									
	Any 1982			Any 1989			Any 1999		
	Municipi	Comarca	Catalunya (x100)	Municipi	Comarca	Catalunya (x100)	Municipi	Comarca	Catalunya (x100)
Altres	2.889	9.150	5.214,37	1.860	7.766	3.833,03	377	4.721	3.084,88
Terreny Forestal	4.124	17.223	9.521,01	4.006	15.879	9.813,64	5.312	12.798	8.386,63
Pastures permanents	0	262	1.528,19	0	380	2.699,14	0	513	3.397,97
Terres llaurades	1.488	27.014	9.367,25	1.371	23.848	8.370	927	19.244	8.170,31

Quadre 02_fe02 Evolució de la superfície agrària a nivell del municipi, de la comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

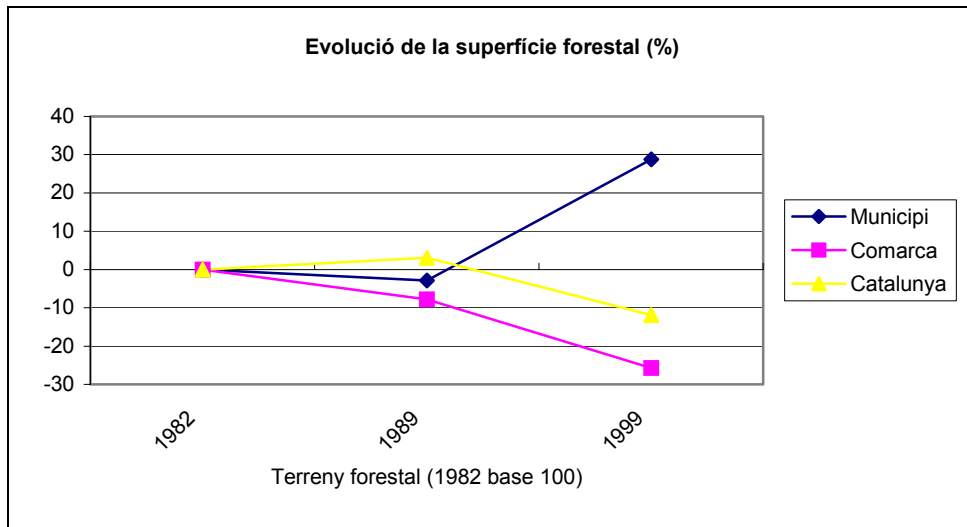
La gràfica 02_fe03 construïda a partir dels valors del quadre 02_fe03 ens permet comparar de manera visual l'evolució de cada paràmetre en el temps i pels diferents àmbits territorials.

Gràfica 02_fe02 Evolució de la superfície agrària a nivell del municipi, de la comarca i de Catalunya

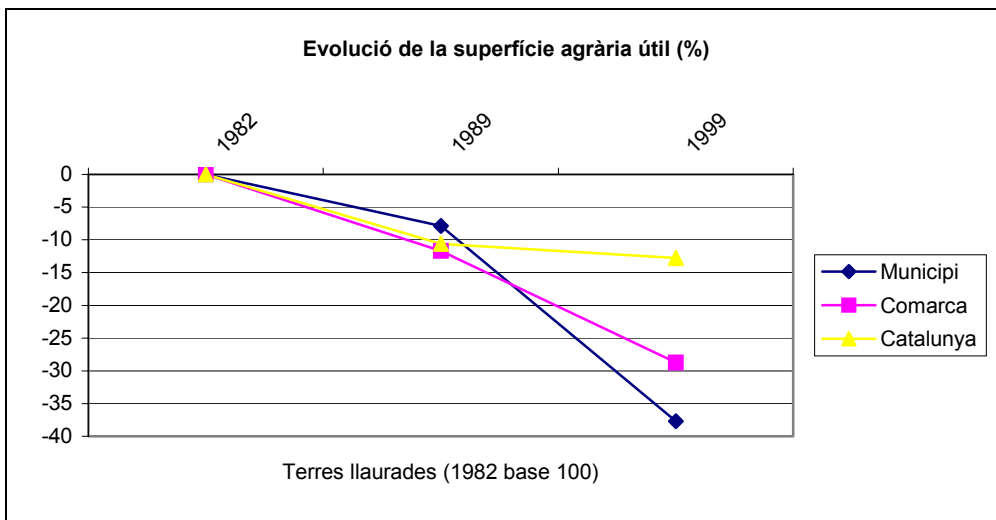
(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

Si ens centrem en les dades referides a superfície forestal, la gràfica 03_fe03 ens permet observar que mentre el terreny forestal del municipi es manté gairebé constant entre els anys 1982 i 1989 i augmenta un 33% entre el 1989 i el 1999, a nivell de la comarca del Baix Camp es produeix un descens constant entre el 1982 i el 1999 del 25%, i a nivell de país entre el 1982 i el 1989 es manté gairebé constant amb un lleuger increment i, en canvi, entre el 1989 i el 1999 es produeix una disminució del 15%.

Gràfica 03_fe02 Evolució de la superfície forestal en percentatge, a nivell del municipi, de la comarca i de Catalunya
(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

D'altra banda, la gràfica 04_fe03 referida a la superfície agrícola útil, ens mostra com a nivell de municipi entre el 1982 i el 1989 es produeix un lleuger descens del 8% i entre el 1989 i el 1999 un descens abrupte del 32%. A nivell comarcal entre el 1982 i el 1989 el descens és del 12% i entre el 1989 i el 1999 del 19%, per tant similar al del municipi, però menys intens en total i amb un ritme més constant. A nivell de tot Catalunya, entre el 1982 i el 1989 és de l'11% i entre el 1989 i el 1999 és del 2%, mostrant una desacceleració de la pèrdua de terres llaurades en aquest segon període.

Gràfica 04_fe02 Evolució de la superfície agrària útil (SAU) en percentatge, a nivell del municipi, de la comarca i de Catalunya (Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

Caracterització bàsica de les explotacions agrícoles

En aquest apartat durement a terme una caracterització molt general de les explotacions agrícoles del municipi en el seu context territorial més immediat, la comarca, i més general, Catalunya. Bàsicament ens centrarem en el nombre d'explotacions, la seva superfície agrària útil (SAU) i la seva superfície promig.

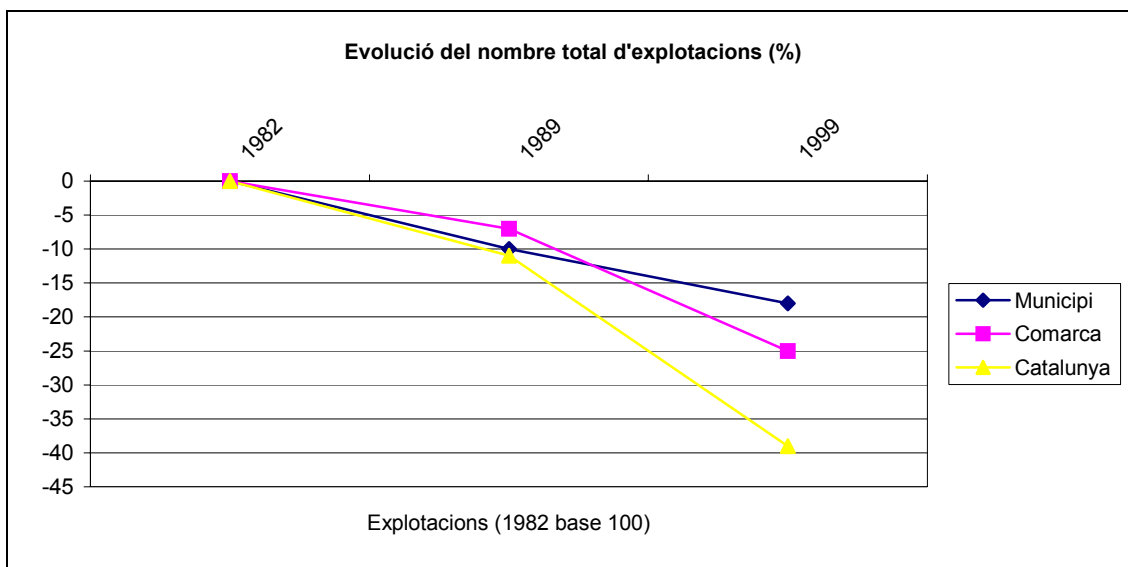
En primer lloc, el quadre 03_fe02 resumeix l'evolució del nombre total d'explotacions i del nombre d'explotacions sense terres al municipi. Les explotacions sense terres corresponen bàsicament a explotacions ramaderes sense superfície associada. La taula mostra com les explotacions sense terres representen al voltant d'un 1% del total d'explotacions, per tant tenen poca influència en l'evolució del nombre total d'explotacions. En el cas del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant passen de 3 explotacions el 1982 a només 1 explotació el 1999. La taula també mostra com tant a nivell de municipi, com de comarca i de país, el nombre total d'explotacions es troba en franc retrocés.

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE D'EXPLOTACIONS									
	Municipi			Comarca (x10)			Catalunya (x100)		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Total explotacions	363	327	296	689,9	644,7	517,2	1.272,85	1.135,78	778,39
Explotacions sense terres	3	3	1	2	4,2	4,4	11,93	14,76	12,59

Quadre 03_fe02 Evolució del nombre d'explotacions a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

La gràfica 05_fe02 mostra l'evolució percentual del total d'explotacions. Veiem com el municipi perd entre el 1982 i el 1989 el 10% del total de les seves explotacions, en línia amb la pèrdua mitjana de Catalunya i lleugerament superior a la pèrdua que experimenta a la comarca. En canvi, entre el 1989 i el 1999 el comportament es sensiblement millor en el cas del municipi que perd un 18% de les seves explotacions, mentre que la comarca en perd el 25% i el país gairebé el 40%. Aquest millor comportament del municipi en el cas d'aquest indicador veurem que no es repeteix en altres variables que analitzarem amb posterioritat.

Gràfica 05_fe02 Evolució del nombre total d'explotacions, a nivell del municipi, de la comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

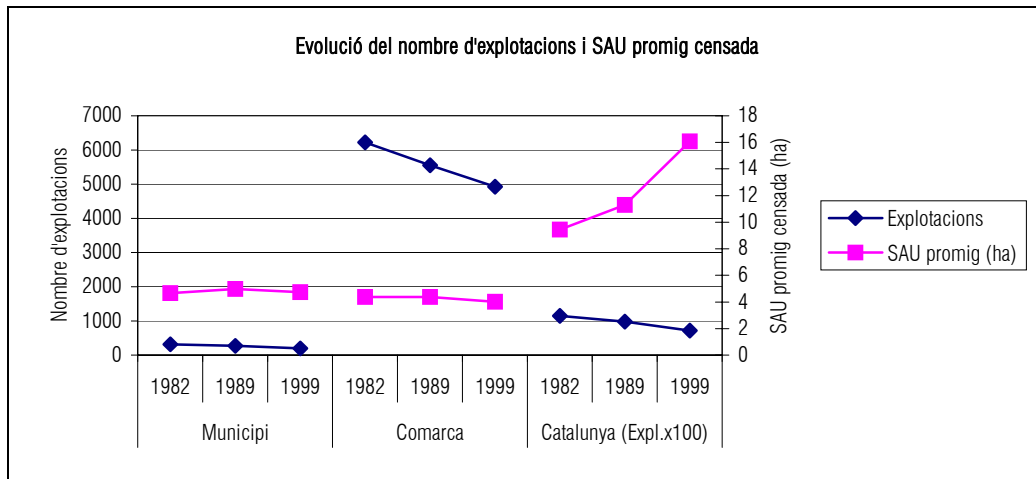
A continuació, del total d'explotacions passem a considerar només aquelles explotacions amb superfície agrícola útil (SAU), és a dir les que inclouen terres llaurades i pastures. Cal recordar que en el cas del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, com a mínim des del 1982, les estadístiques no registren l'existència de pastures permanents, per tant la SAU equival a les terres llaurades. En canvi, pel Baix Camp i per Catalunya, el concepte SAU si que englobarà ambdues variables. El quadre 04_fe03 recull el nombre d'explotacions amb SAU amb la corresponent superfície censada. Cal destacar també que en aquest cas queden excloses les explotacions sense terres, les explotacions que només tenen superfície forestal, o explotacions amb superfícies destinades íntegrament a altres usos.

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE I SUPERFÍCIE CENSADA D'EXPLORACIONS AMB SAU									
	Municipi			Comarca			Catalunya (x100)		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	319	275	196	6.220	5.547	4.925	1.152,91	979,41	720,06
SAU (ha)	1.488	1.371	927	27.276	24.231	19.757	1.089.523	1.106.914	1.156.828
SAU promig (ha)	4,66	4,99	4,73	4,39	4,37	4,01	9,45	11,30	16,07

Quadre 04_fe02 Evolució del nombre d'explotacions amb superfície agrícola útil (SAU) i la seva corresponent superfície a nivell del municipi, de la comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

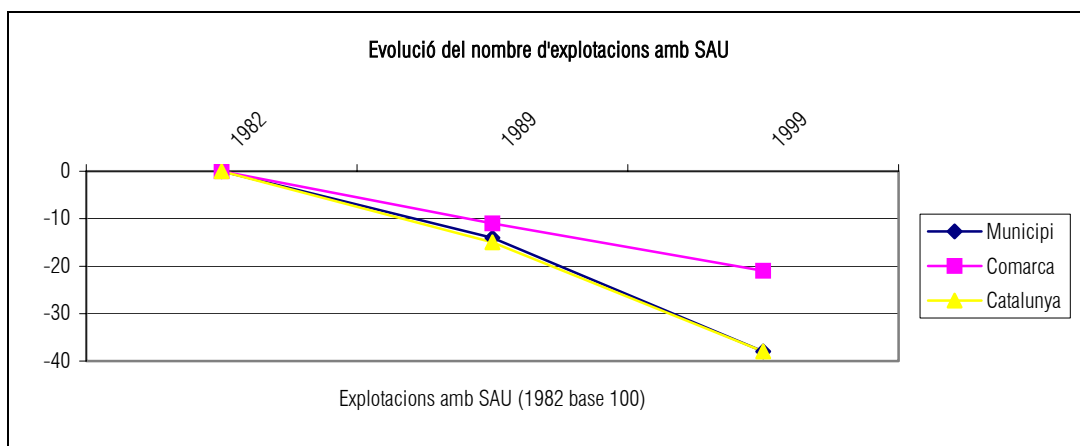
La gràfica 06_fe02 mostra els valors representats al quadre 04_fe02, és a dir, l'evolució del nombre d'explotacions amb superfície agrícola útil (SAU) i la seva corresponent superfície mitjana.

Gràfica 06_fe02 Evolució del nombre d'explotacions amb superfície agrícola útil (SAU) i la seva corresponent superfície mitjana (ha) a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

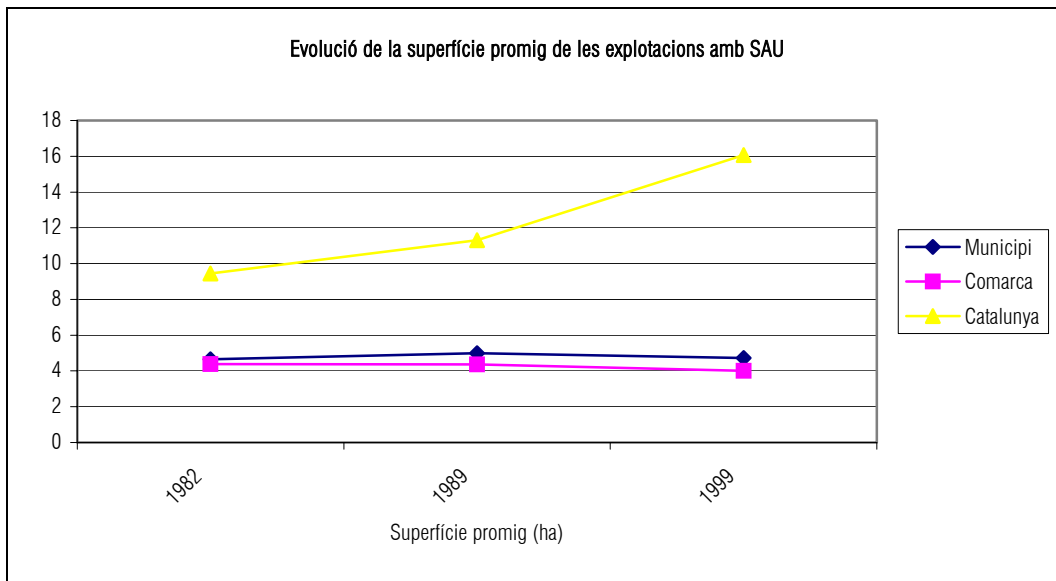
El que ens interessa destacar en aquest cas és, d'una banda l'evolució del nombre d'explotacions amb SAU, i per l'altra banda l'evolució de la superfície promig d'aquestes explotacions. La gràfica 07_fe03 ens mostra la variació percentual del nombre d'explotacions amb superfície agrícola útil. La tendència pel que fa a la pèrdua d'explotacions és més accentuada al municipi que a la comarca, ja que mentre que Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant perd un 38% de les seves explotacions entre el 1982 i el 1999, el Baix Camp limita aquesta pèrdua al 21%. Aquest comportament diferencial tampoc és constant en el temps, ja que tant el municipi com la comarca presenten una disminució similar entre el 1982 i el 1989, en canvi a la dècada següent el ritme de pèrdua d'explotacions a nivell local, un 38%, gairebé dobla la taxa comarcal, del 21%. En canvi, el comportament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant presenta unes quotes de variació del nombre d'explotacions gairebé idèntiques a les que apareixen a nivell de país.

Gràfica 07_fe02 Evolució del nombre d'explotacions amb Superfície Agrària Útil (SAU), a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Si ens fixem, en canvi, en l'evolució de la superfície promig de les explotacions amb superfície agrària útil (SAU), observem un comportament diferent en les tres escales d'anàlisi. La gràfica 08_fe03 mostra com a nivell local hi ha un repunt entre el 1982 i el 1989, en que la superfície promig passa de 4,66 ha a 4,99 ha. Aquesta tendència, no obstant, no es manté ja que entre 1989 i 1999 hi ha un descens, que tot i no arribar als nivells de 1982, deixa la superfície promig de les explotacions amb SAU a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant en 4,73 ha. A escala comarcal la tendència durant tot el període ha estat descendent, tot i que podem parlar d'un primer període pràcticament estable entre 1982 i 1989, en que es passa de 4,39 ha a 4,37 ha, i un segon període de descens marcat fins el 1999 en que el valor cau fins 4,01 ha. En qualsevol cas, les variacions a nivell local i comarcal han presentat uns comportaments molt diferenciats del que ha succeït a nivell de país, ja que en primer lloc el 1992 la superfície mitjana de les explotacions amb SAU a Catalunya ja era de 9,45 ha, és a dir, més del doble del que es registrava al municipi i a la comarca. A més a més, entre el 1982 i el 1989 es produeix un increment clar del valor fins a 11,30 ha, i el fenomen es fa encara més patent fins el 1999 en que la superfície mitjana de les explotacions amb SAU és de 16,07 ha; gairebé quatre vegades la superfície mitjana de les explotacions amb SAU a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant i a la comarca del Baix Camp. Fins i tot, si tornem quadre 04_fe03 veurem que la superfície total de les explotacions amb SAU a Catalunya no sols no ha disminuït, si no que ha augmentat un 6% entre el 1982 i el 1999, mentre que al municipi disminuïa un 38% i a la comarca un 28%.

Gràfica 08_fe02 Evolució de la superfície promig de les explotacions amb superfície agrària útil (SAU), a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

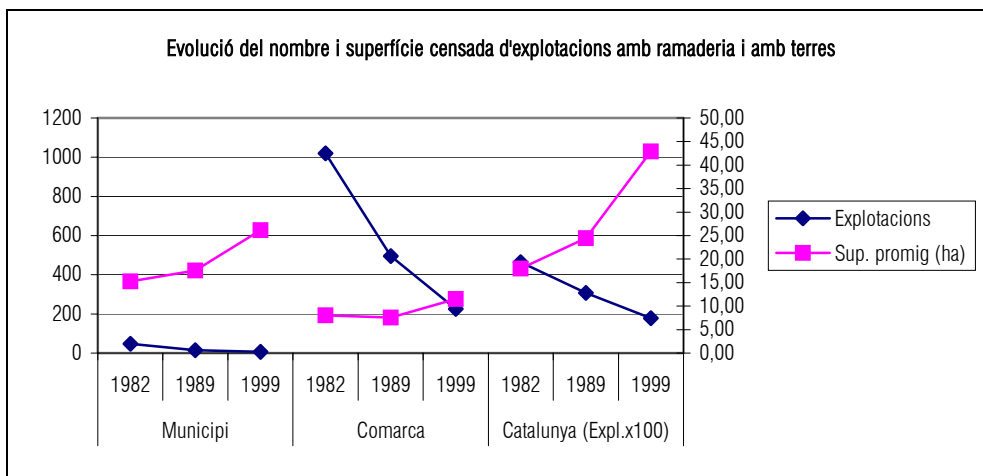
Una altra aproximació a la realitat del sector agrari ens la dóna la comparativa dels diferents instants en el temps pel que fa al nombre d'explotacions que combinen l'agricultura i la ramaderia i la superfície censada d'aquestes explotacions (Quadre 05_fe02).

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE I SUPERFÍCIE CENSADA D'EXPLOTACIONS AMB RAMADERIA I AMB TERRES									
	Municipi			Comarca			Catalunya (x100)		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	48	15	7	1.020	496	226	463,75	307,32	178,91
Sup. (ha)	733	264	183	8.169	3.765	2.602	833.648	750.694	768.263
Sup. promig (ha)	15,27	17,60	26,14	8,01	7,59	11,51	17,98	24,43	42,94

Quadre 05_fe02 Evolució del nombre d'explotacions amb ramaderia i amb terres i de la seva corresponent superfície a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

L'anàlisi de les dades del quadre 05_fe03 i de la seva representació a la gràfica 09_fe03, ens permet detectar clarament el descens que ha patit el nombre d'explotacions que combinen agricultura i ramaderia a nivell de tot Catalunya, xifrat en un 61% entre 1982 i 1999. sense que Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant i el Baix Camp constitueixin cap excepció pel que fa a aquesta constatació. Ans al contrari, el fenomen es veu més agreujat a nivell de comarca, la qual perd un 78% de les explotacions, i a nivell de municipi, on el descens assoleix el 85% en el mateix període. En canvi, si que hi ha diferències substancials pel que fa a la superfície total d'aquestes explotacions, ja que mentre el municipi perd el 75% de la superfície i la comarca el 68%, Catalunya només pateix un descens del 8% entre el 1982 i el 1999. Això es tradueix, lògicament, en un comportament distint pel que fa a l'evolució de la superfície mitjana de l'explotació. Mentre que al 1982 la superfície mitjana a la nostra localitat era molt similar a la superfície mitjana calculada a escala catalana, el 1999, a nivell local la dada estadística ens dona una superfície un 40% inferior, degut a haver augmentat un 42% i un 139% les superfícies respectives. A nivell comarcal, en canvi, en els tres punts temporals analitzats, la superfície mitjana de les explotacions que combinen ramaderia i terra es troba al voltant del 50% del mateix valor a nivell local.

Gràfica 09_fe02 Evolució del nombre d'explotacions amb ramaderia i amb terres i de la seva corresponent superfície mitjana a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Caracterització técnico-econòmica de les explotacions agrícoles

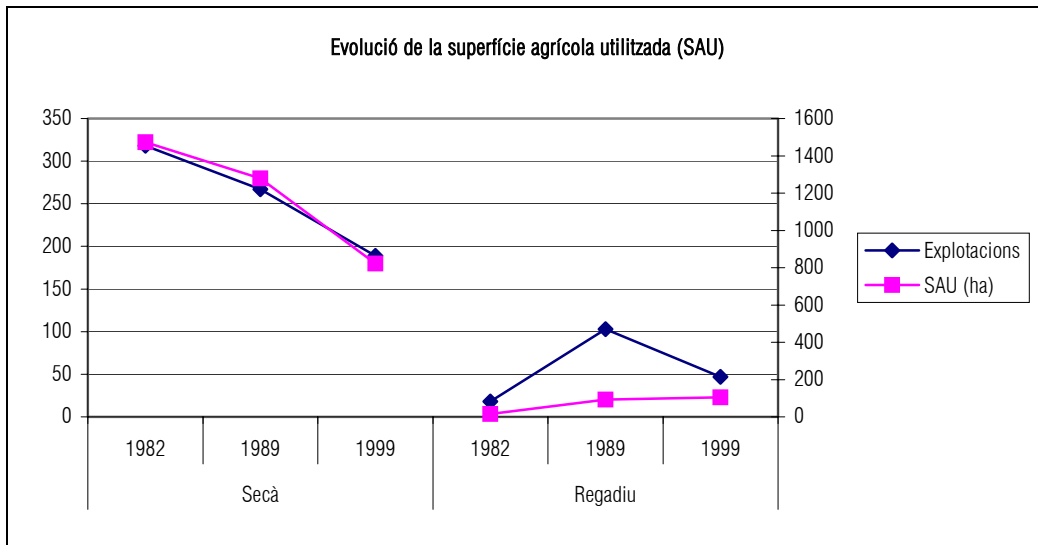
En aquest tercer gran apartat es procedirà a l'anàlisi i caracterització de les explotacions agrícoles del municipi des del punt de vista técnicoeconòmic, és a dir, considerant aquells factors que influeixen sobre el seu rendiment d'una banda des d'un punt de vista productiu o tècnic i d'una altra banda des del punt de vista de la seva viabilitat econòmica. El primer paràmetre en que fixarem la nostra atenció, per ser un indicador bàsic de la tipologia d'agricultura davant la qual ens trobem, és la distribució de la superfície agrícola utilitzada entre l'agricultura de secà i l'agricultura de regadiu. El quadre 06_fe02 sintetitza l'evolució d'aquests dos blocs des del 1982 fins el 1999.

EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LA SUPERFÍCIE AGRÍCOLA UTILITZADA (SAU)						
	Secà			Regadiu		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	318	267	189	18	103	47
SAU (ha)	1.473	1.279	823	16	92	104

Quadre 06_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la SAU de secà i de regadiu a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Les mateixes dades representades a la gràfica 10_fe02 ens mostren clarament com entre el 1982 i el 1989 la situació es manté relativament estable en quant al nombre total d'explotacions; tot i que no són valors acumulables, ja que per regla general una mateixa explotació tindrà zones o parcel·les de secà i altres de regadiu (el quadre 04_fe02 ja ens mostrava que el nombre total d'explotacions amb SAU passa de 319 a 275). La situació també es manté estable en quant a la superfície agrària útil total. En canvi, en el mateix període es produeix una gran transformació d'explotacions que passen de forma total o parcial a regadiu (increment del 470% de les explotacions amb SAU de regadiu). La situació va ser molt diferent en el període comprés entre el 1989 i el 1999. Durant aquest temps el nombre d'explotacions i la SAU de secà van patir un descens del 30% i del 36% respectivament, que no només no va ser compensat per l'increment del 13% de la SAU de regadiu, si no que les explotacions amb SAU de regadiu van caure un 54% (el quadre 04_fe02 ja ens mostrava com la SAU passava de 1371 ha fins a 927 ha durant aquest segon període objecte d'estudi).

Gràfica 10_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la SAU de secà i de regadiu a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

A continuació fixarem la mirada sobre un segon gran grup d'indicadors relacionats amb qui explota el potencial agrícola del municipi i en quin règim es duu a terme aquesta explotació. Comencem per aportar una primera informació sobre aquesta segona qüestió: el quadre 07_fe02 ens mostra la distribució de la superfície total en funció del règim de tinença de l'agricultor.

EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LA SUPERFÍCIE TOTAL PER RÈGIM DE TINENÇA						
	Propietat			Altres		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	356	297	203	34	73	11
Sup. (ha)	7194	6785	5991	1307	451	626
Sup. mitjana (ha)	20,21	22,85	29,51	38,44	6,17	56,91

Quadre 07_fe03 Evolució del nombre d'explotacions, de la seva superfície, i de la superfície mitjana de l'explotació segons el règim de tinença a nivell de municipi

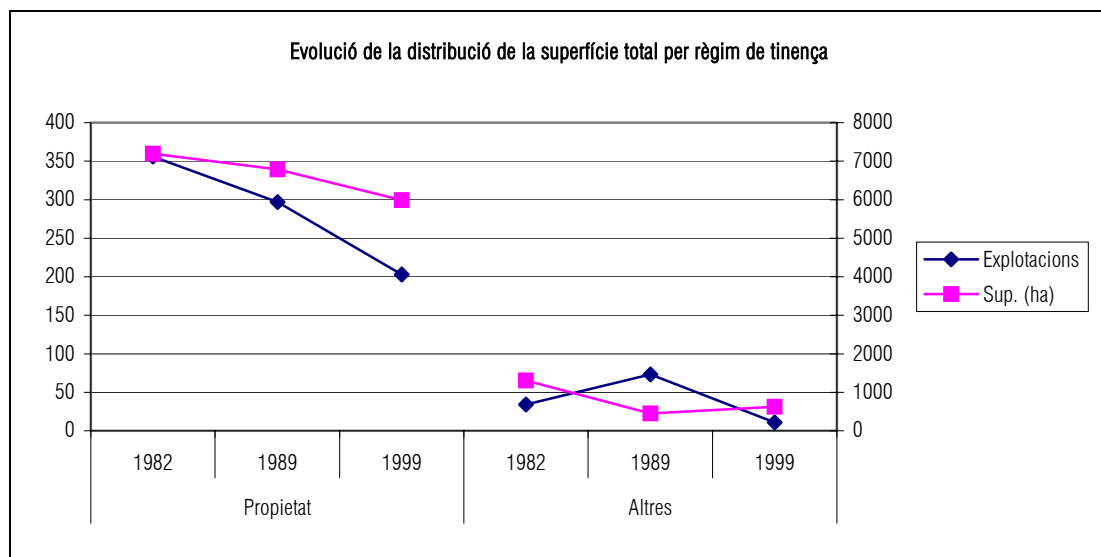
(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

En primer lloc queda clar que el règim típic d'explotació de la terra al municipi és la propietat, tant en nombre d'explotacions com en superfície total explotada. Des del punt de vista relatiu, el percentatge de superfície explotada en règim de propietat augmenta del 85% al 1982 fins el 94% del 1989 i s'estabilitza en un 91% el 1999. En canvi l'explotació en altres règims (majoritàriament arrendament, tot i que poden aparèixer parcel·les i altres formes de tinença) és francament minoritària. L'evolució, per tant, del nombre d'explotacions i de la superfície total en règim de propietat segueix, tal com indica la gràfica 11_fe02 un patró similar a l'evolució del nombre d'explotacions totals i la seva superfície, com no podria ser d'altra manera donada la seva preponderància.

No obstant, destaca l'increment del nombre d'explotacions en règim de tinença diferent a la

propietat entre 1982 i 1989, tot i la caiguda posterior fins el 1999. Aquesta conducta provoca també un comportament irregular en l'evolució de la superfície mitjana de les explotacions en règim diferent a la propietat, mentre que la superfície mitjana de les explotacions en règim de propietat segueix un patró d'increment d'un 50% amb una tendència constant entre el 1982 i el 1999. En qualsevol cas, aquestes dades cal prendre-les amb precaució pel que fa al nombre d'explotacions, ja que algunes explotacions poden combinar parcel·les en règim de propietat i amb altres règims de tinença.

D'altra banda cal tenir en compte el nombre tant baix d'explotacions en règim diferent al de propietat, de forma que canvis que afectin a un nombre molt limitat d'explotacions tenen un gran impacte sobre el valor final de l'indicador.

Gràfica 11_fe03 Evolució del nombre d'explotacions, de la seva superfície, i de la superfície mitjana de l'explotació segons el règim de tinença a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Abans de continuar la descripció de com s'explota la terra a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, procedirem a caracteritzar l'agent encarregat de dur a terme aquesta tasca d'explotació, el que en termes generals anomenem l'agricultor. Tal i com mostra el quadre 08_fe03 els titulars de les explotacions del municipi són en la seva pràctica totalitat persones físiques. Només apareix registrat un titular els anys 1982 i el 1989 que operaria sota alguna forma de societat mercantil, i que el 1999 hauria desaparegut o canviat de forma jurídica (el fet que es tractés d'un mateix titular és una mera suposició, i en qualsevol cas té poca incidència sobre l'anàlisi del conjunt de les dades). A més a més es tractaria d'una explotació sense terres, per la qual cosa podríem aventurar que es tractava d'una explotació ramadera sense terres associades. I per acabar, els anys 1982 i 1989 apareixen dues entitats públiques com a propietàries del que possiblement siguin explotacions forestals, ja que no disposen de superfície agrària útil. L'any 1999 només 1 de les entitats públiques apareix com a titular, pel qual podem pensar que es tracta de l'Ajuntament i l'explotació els boscos de titularitat pública o "comuns".

EVOLUCIÓ DE LA PERSONALITAT JURÍDICA DEL TITULAR DE L'EXPLOTACIÓ									
Any	Persona física			Societat			Entitat Pública		
	Exp.	ST (ha)	SAU (ha)	Exp.	ST (ha)	SAU (ha)	Exp.	ST (ha)	SAU (ha)
1982	360	3.903	1.488	1	0	0	2	4.599	0
1989	324	3.674	1.371	1	0	0	2	3.563	0
1999	205	3.421	927	0	0	0	1	3.195	0

Quadre 08_fe02 Evolució del nombre d'explotacions (Exp.), de la seva superfície (ST), i de la superfície agrària útil (SAU), segons la personalitat jurídica del titular a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

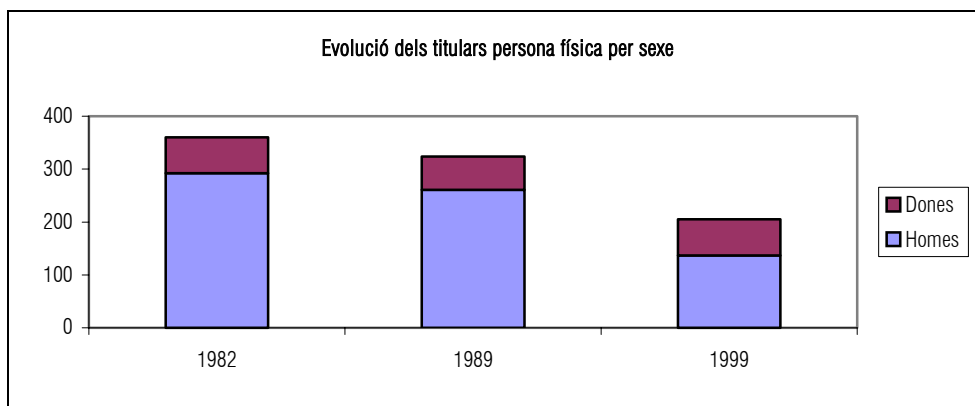
Per continuar la caracterització del titular de l'explotació, el quadre 09_fe03 ens mostra l'evolució d'aquesta figura en funció del seu sexe.

EVOLUCIÓ DELS TITULARS PERSONA FÍSICA PER SEXE			
Any	1982	1989	1999
Total	360	324	205
Homes	292	261	137
Dones	68	63	68

Quadre 09_fe02 Evolució dels titulars persona física per sexe a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

El quadre 09_fe02, igual que la gràfica 12_fe02 ens mostren en primer lloc el descens de la població agrària que, a partir de l'aproximació que ens dona el nombre de titulars, és del 10% entre el 1982 i el 1989 i del 37% entre el 1989 i el 1999. D'altra banda, també queda clar que el descens no afecta al número de dones titulars, ja que aquest es manté gairebé constant. Per tant, mentre que el balanç d'altres i baixes és fortament negatiu per als homes, aquest és pràcticament neutre per les dones. Tot i així, el titular majoritari, sobre unes dues terceres parts, continua sent home.

Gràfica 12_fe02 Evolució dels titulars persona física per sexe a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

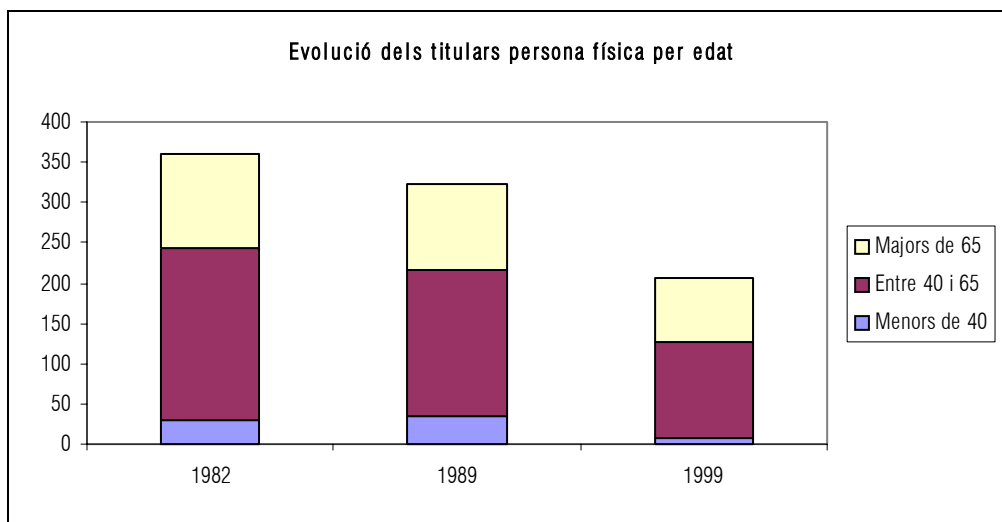
Per acabar aquesta caracterització dels titulars de les explotacions, el quadre 10_fe03 presenta l'evolució de l'edat dels mateixos al llarg de període d'estudi. En aquest cas s'han delimitat tres intervals mitjançant dues edats clau fixades per llei. D'una banda l'edat de jubilació, actualment establerta en 65 anys, i d'una altra banda l'edat en què un titular deixa de ser considerat jove agricultor, la qual es situa en els 40 anys, segons el Real Decret 613/2001, de 8 de juny, per a la millora i modernització de les estructures de producció de les explotacions agràries. Per tant, aquests dos valors ens marquen tres intervals: els titulars menors de 40 anys, els titulars que es troben entre els 40 i els 64 anys, i els titulars de 65 anys o més.

EVOLUCIÓ DELS TITULARS PERSONA FÍSICA PER EDAT			
Any	1982	1989	1999
Total	360	324	205
Menors de 40	31	34	8
Entre 40 i 65	213	183	119
Majors de 65	116	107	78

Quadre 10_fe02 Evolució dels titulars persona física per edat a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

El quadre 10_fe02, igual que la gràfica 13_fe02 mostren com el segment d'edat més afectat per la reducció de titulars, i per tant de població agrària, és el de joves agricultors, el qual perd un 76% dels seus efectius entre el 1989 i el 1999, tot ressaltant que entre el 1982 i el 1989 fins i tot es produeix un lleu augment del 10%. En els altres dos segments, en canvi, el descens és produït al llarg de tot el període tot i que de forma més pronunciada entre el 1989 i el 1999 (una pèrdua del 35% en front del 14% anterior per a titulars entre 40 i 64 anys, i del 27% en front del 8% anterior per a titulars de 65 anys o majors).

Gràfica 13_fe02 Evolució dels titulars persona física per edat a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

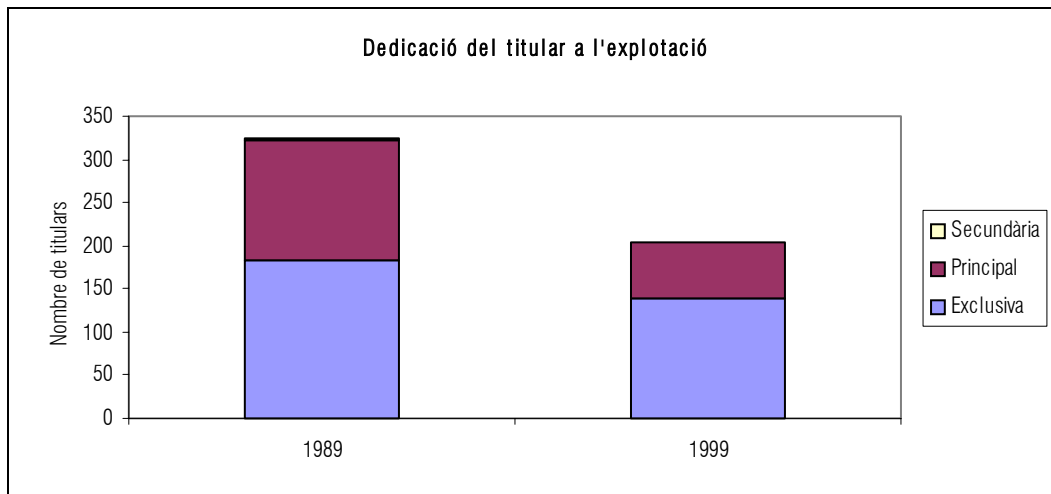
Continuem ara analitzant dades relatives a com es produeix aquesta explotació de la terra basada en l'activitat agrària. Veiem, per exemple, quina és la dedicació del titular a l'explotació, informació que es recull al quadre 11_fe02. En aquest cas s'han omès les dades de 1982, ja que el recull del cens es va realitzar seguint uns criteris diferents als de les dos edicions posteriors, per tant són dades no homogènies que no podem comparar.

DEDICACIÓ DEL TITULAR A L'EXPLOTACIÓ		
Any	1989	1999
Dedicació exclusiva	183	139
Dedicació principal	140	65
Dedicació secundària	1	1
Total	324	205

Quadre 11_fe02 Evolució de la dedicació del titular a l'explotació a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Traslladades a la gràfica 14_fe02, aquestes dades ens mostren com gairebé en el 100% dels casos la dedicació del titular de l'explotació agrària és exclusiva o és la principal dedicació. Pel que fa a l'evolució en el temps, entre el 1989 i el 1999, tot i el descens de població agrària, augmenta la proporció d'aquells que declaren que la seva dedicació a l'agricultura és exclusiva, passant del 57% al 68%. També es dedueix d'aquestes dades que l'abandó agrari es concentra en el bloc de titulars amb dedicació principal (descens del 54%), més que no pas en el bloc de titulars amb dedicació exclusiva (descens del 24%).

Gràfica 14_fe02 Evolució de la dedicació del titular a l'explotació a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Donada la naturalesa de l'activitat agrària tradicional, bàsicament centrada en l'explotació familiar, cal veure també quina és la dedicació del cònjuge del titular als treballs de l'explotació. Aquesta informació queda recollida al quadre 12_fe02, el qual també mostra només dades del 1989 i del 1999, per haver estat recollides les del 1982 sota criteris no homogenis. Comparant les dades d'aquesta taula amb les del quadre 11_fe02, veiem que només en el 41% dels casos l'any 1989 i en el 47% l'any 1999, titular i cònjuge es dediquen

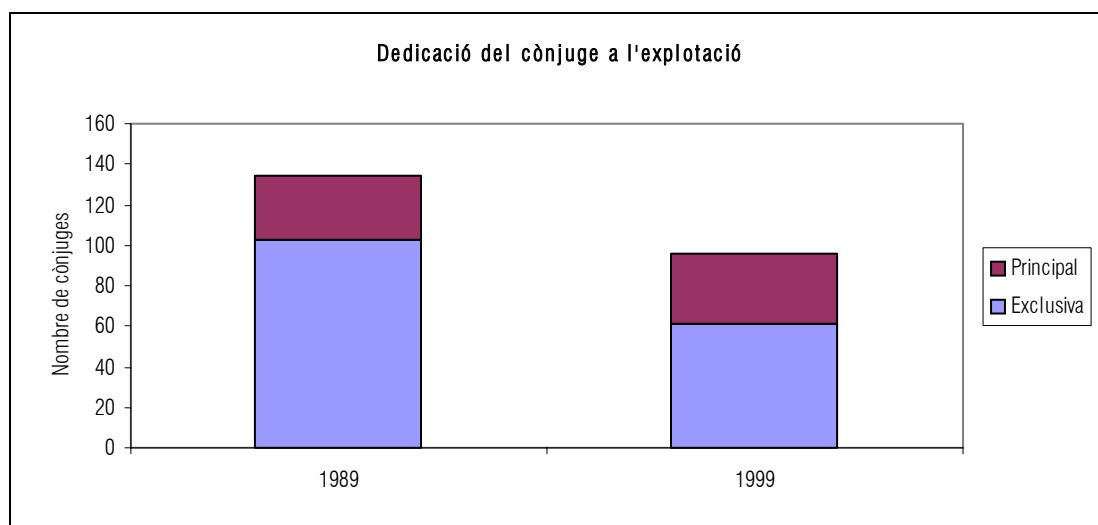
conjuntament a l'explotació agrària. També cal destacar que mentre els titulars descendeixen un 37% en el decenni, els cònjuges amb alguna dedicació a l'explotació pateixen una disminució sensiblement inferior, concretament del 27%.

DEDICACIÓ DEL CÒNJUGUE A L'EXPLOTACIÓ		
Any	1989	1999
Dedicació exclusiva	103	61
Dedicació principal	31	35
Dedicació secundària	0	0
Total	134	96

Quadre 12_fe02 Evolució de la dedicació del cònjuge a l'explotació a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 15_fe02 representa l'evolució de la dedicació del cònjuge a l'explotació. En aquest cas, no es registra cap cònjuge amb dedicació secundària a l'explotació. La dedicació del cònjuge evoluciona, a més, de forma diferent a l'evolució que pateix la dedicació del titular. D'una banda disminueix la proporció de cònjuges amb dedicació exclusiva, la qual passa del 77% al 64% en aquests 10 anys, i per tant augmenta la proporció de cònjuges amb dedicació principal que passa del 23 al 36%. D'una altra banda mentre que el bloc de cònjuges amb dedicació exclusiva també pateix un greu descens del 41%, el bloc de cònjuges amb dedicació principal experimenta un augment d'una certa rellevància, fins el 13%.

Gràfica 15_fe02 Evolució de la dedicació del cònjuge a l'explotació a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat).

Lògicament, ni la mà d'obra familiar es limita al cònjuge del titular, ni resulta suficient per a totes les explotacions o per a totes les diferents fases del cicle agrari. El quadre 13_fe03 dóna una visió més completa del que ha estat l'evolució de la mà d'obra de les explotacions des del 1982 fins el 1999. En aquest cas la mà d'obra està expressada en unitats de treball agrari (UTA), equivalent cada UTA a una persona amb dedicació completa a l'activitat agrària. La taula també inclou l'esforç de mà d'obra promig que es destina per

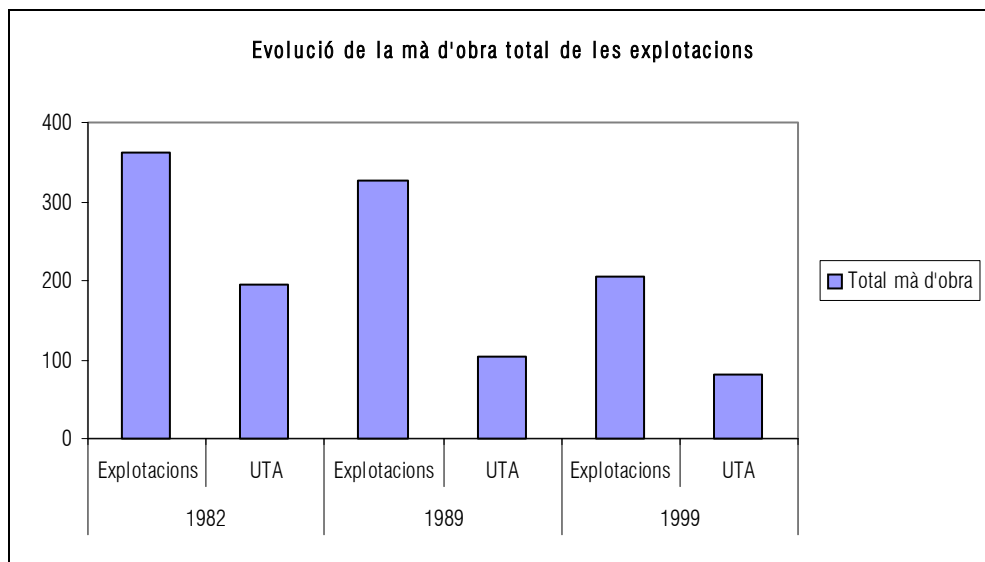
cada categoria i en cada moment del període analitzat. Com ja s'ha dit amb anterioritat, per l'any 1982 no es disposa de dades homogènies pel que fa a la dedicació del cònjuge, ni tampoc es disposa d'aquestes dades pels altres familiars.

EVOLUCIÓ DE LA MÀ D'OBRA DE LES EXPLOTACIONS									
	1982			1989			1999		
	Exp.	UTA	UTAm	Exp.	UTA	UTAm	Exp.	UTA	UTAm
Total mà d'obra	363	194	0,53	327	105	0,32	206	82	0,40
Mà d'obra familiar	360	147	0,41	324	97	0,30	205	79	0,39
Titular	360	109	0,30	324	69	0,21	205	54	0,26
Cònjuge	-	-	-	134	15	0,11	96	16	0,17
Altres familiars	-	-	-	114	13	0,11	42	9	0,21
Mà d'obra assalariada	63	47	0,75	59	8	0,14	10	3	0,30
Fixa	2	41	20,50	4	1	0,25	2	1	0,50
Eventual	62	6	0,10	55	7	0,13	8	2	0,25

Quadre 13_fe02 Evolució del número d'explotacions amb mà d'obra (Exp.), de les unitats de treball agrari (UTA) i de les unitats de treball agrari mitjanes (UTAm) a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

De les dades contingudes al quadre 13_fe02 n'analitzem en primer lloc les que fan referència a l'evolució del total de la mà d'obra. Aquesta informació apareix representada a la gràfica 16_fe02, la qual mostra, com la disminució del nombre d'explotacions ha vingut acompanyada d'una disminució de l'ocupació generada pel sector agrari. Aquesta disminució es del 46% entre el 1982 i el 1989, i del 22% entre el 1989 i el 1999. En canvi l'ocupació mitjana disminueix un 40% entre el 1982 i el 1989 i es recupera un 25% entre el 1989 i el 1999. Aquest repunt no es deu, però, a un augment de l'ocupació total, com ja s'ha dit, si no a una disminució proporcionalment més gran del nombre d'explotacions.

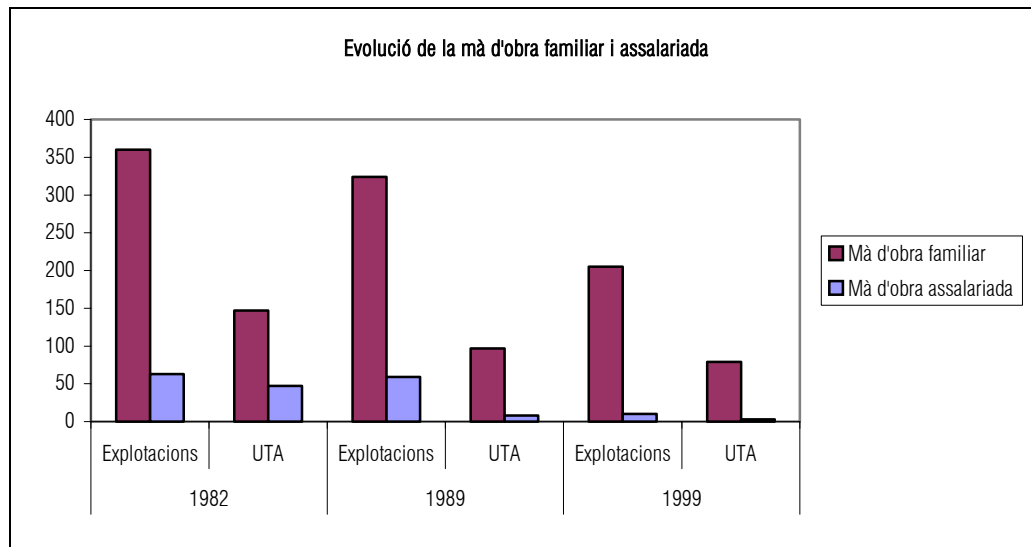

Gràfica 16_fe02 Evolució del número d'explotacions amb mà d'obra (Exp.) i de les unitats de treball agrari (UTA) que ocupen a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

A continuació veurem com es desglossa aquesta mà d'obra total entre les dues categories principals en què la podem dividir: la mà d'obra familiar i la mà d'obra assalariada. L'evolució d'aquestes magnituds es representa a la gràfica 17_fe03 Una constant al llarg de tot el període és que hi ha molt poques explotacions que ocupin exclusivament mà d'obra assalariada per als treballs agraris. El quadre 13_fe03 en registra només 3 casos al 1982 i al 1989, que es redueixen a només 1 cas el 1989. De la resta d'explotacions, el nombre d'aquelles que no cobreix les tasques amb mà d'obra familiar i, per tant, ha de recórrer a la mà d'obra assalariada, és de 63 el 1982, 59 el 1989 i 10 el 1999. Per tant, es manté gairebé constant entre el 1982 i el 1989 i pateix un descens del 83% entre el 1989 i el 1999, tal i com també s'observa a la gràfica. Si mesurem l'evolució en ocupació veiem que els descensos respectius són del 83% i del 62% respectivament. Per tant, en una primera fase es manté gairebé constant el nombre d'explotacions que ocupen mà d'obra assalariada, però amb una gran disminució de l'ocupació generada, i en una segona fase disminueixen fortament ambdues variables.

La cadència de descens també s'observa pel que fa a explotacions que ocupen mà d'obra familiar, aquestes disminueixen un 10% entre el 1982 i el 1989 i un 37% entre el 1989 i el 1999. La intensitat del ritme de caiguda és el contrari en quant a la generació d'ocupació de mà d'obra familiar: es produeix un descens del 34% entre el 1982 i el 1989 i del 19% entre el 1989 i el 1999.

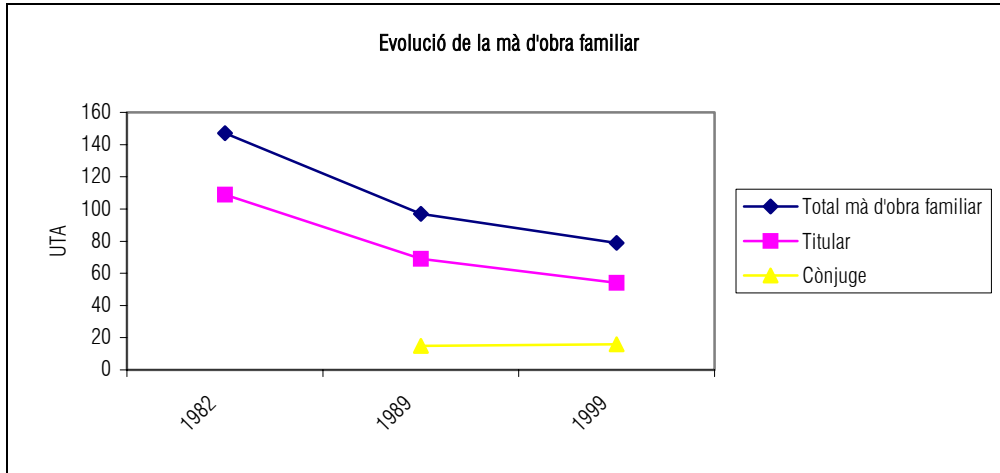

Gràfica 17_fe02 Evolució del número d'explotacions amb mà d'obra familiar i assalariada i de les respectives unitats de treball agrari (UTA) que ocupen a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 18_fe02 aprofundeix en la composició de la mà d'obra familiar i complementa els quadres 11_fe02 i 12_fe02 i les gràfiques 14_fe02 i 15_fe02, amb les dades del quadre 13_fe02. En aquest cas disposem de les dades mesurades en unitats de treball agrari a més a més del nombre d'explotacions. Això ens permet veure com l'ocupació de mà d'obra familiar cau bàsicament degut al descens d'ocupació associada als titulars de les explotacions, com mostra la similitud entre les dues línies que descriuen l'evolució d'ambdós paràmetres. D'altra banda entre el 1989 i el 1999 tot i disminuir el nombre d'explotacions que ocupen els cònjuges dels titulars, l'ocupació d'aquests mesurada en

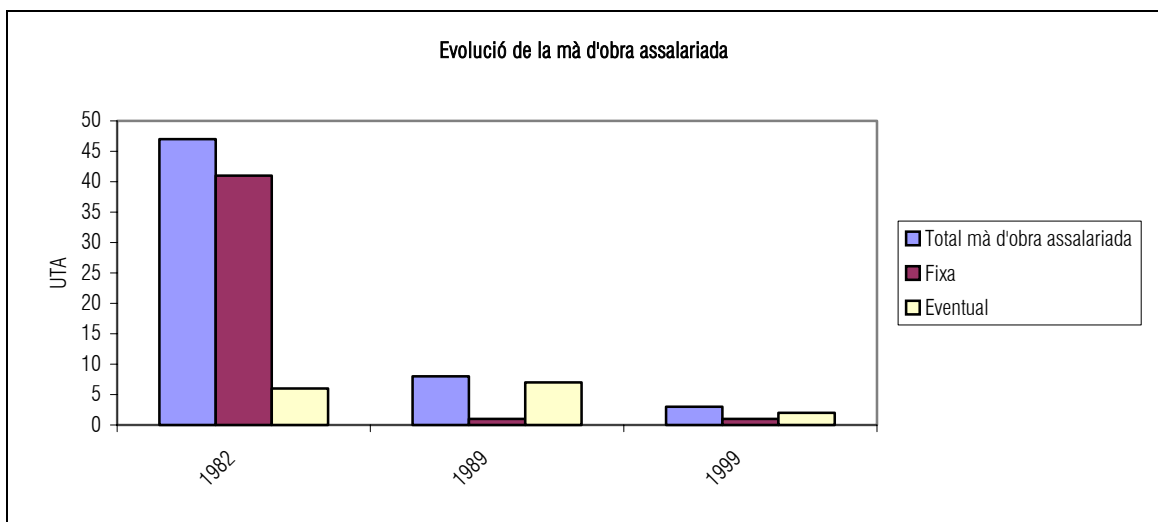
UTA es manté gairebé constant. El quadre 13_fe03 també mostra com el 1989 els altres familiars presenten un esforç de treball gairebé idèntic al dels cònjuges, mentre que el 1999 només representen el 56%.

Gràfica 18_fe02 Evolució dels diferents components de la mà d'obra familiar (UTA) ocupades a les explotacions a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

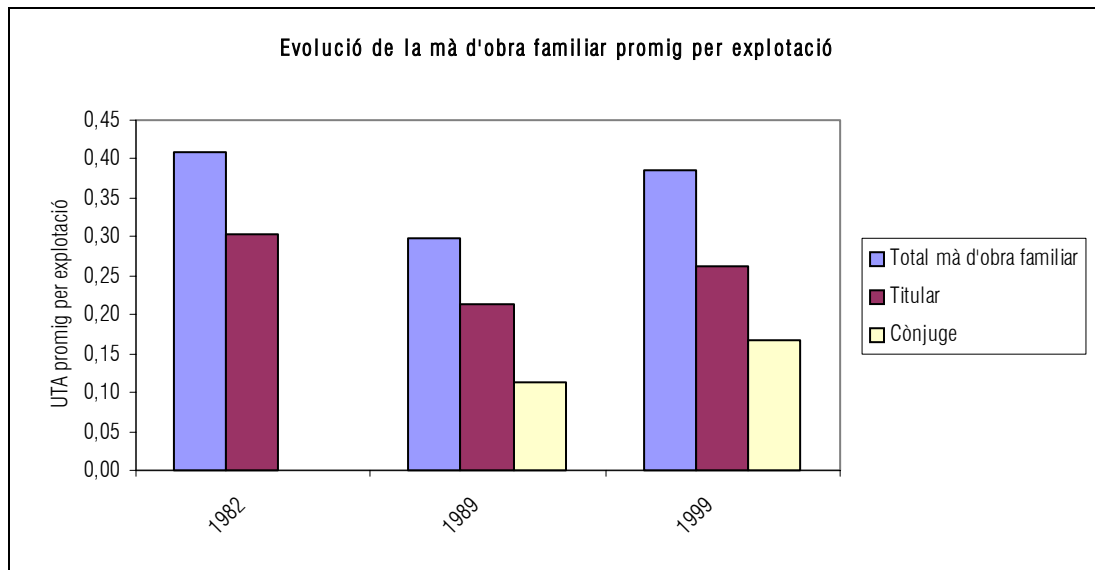
Pel que fa a la mà d'obra assalariada, més enllà de la davallada patida al llarg del període d'estudi, la gràfica 19_fe02 deixa constància de la inversió de l'ocupació que es produeix entre mà d'obra assalariada i fixa entre el 1982 i el 1989. Així el 1982 l'ocupació de mà d'obra assalariada fixa representa el 87% de les unitats de treball agrari d'ocupació de mà d'obra assalariada, mentre que l'eventual només representa el 13%. En canvi el 1989 la proporció és del 12% i 88% respectivament. Per acabar, el 1999 la proporció es reequilibra en un 33% per un 66%, però ja estem parlant només d'un total de 3 unitats de treball agrari.

Gràfica 19_fe02 Evolució dels diferents components de la mà d'obra assalariada (UTA) ocupades a les explotacions a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

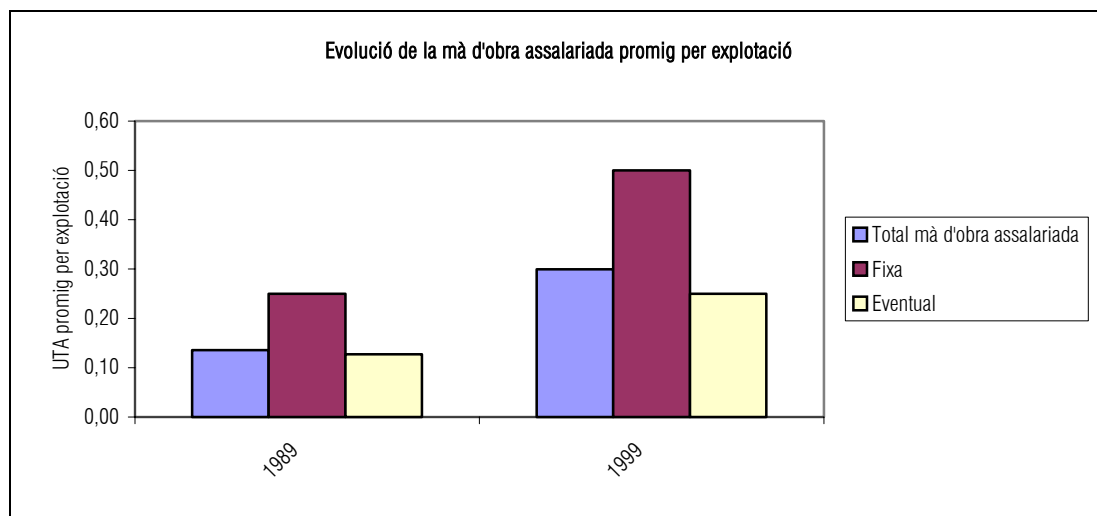
Per acabar l'apartat dedicat a la caracterització de la mà d'obra de les explotacions, ens fixarem en l'ocupació mitjana per explotació i tipus de mà d'obra. La gràfica 20_fe02 exposa la variació de l'ocupació mitjana per explotació dels diferents tipus de mà d'obra familiar. Tant en el cas del total de mà d'obra familiar com de la mà d'obra corresponent al titular observem un descens d'aproximadament el 30% entre el 1982 i el 1989 i una recuperació fins a gairebé els nivells inicials de 1982 entre el 1989 i el 1999. Pel que fa a la mà d'obra del cònjuge i dels altres familiars només disposem de dades homogènies per al període comprès entre el 1989 i el 1999, les quals també presenten aquest fenomen de recuperació, fins i tot amb taxes superiors.

Gràfica 20_fe02 Evolució de l'ocupació mitjana dels diferents tipus de mà d'obra familiar (UTA) a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 21_fe02 mostra l'evolució de l'ocupació mitjana dels diferents tipus de mà d'obra assalariada entre el 1989 i el 1999. En aquest cas l'evolució entre el 1982 i el 1989 havia suposat un descens del 81% pel que fa a l'ocupació mitjana de mà d'obra assalariada, assumida majoritàriament per la mà d'obra fixa, la qual va disminuir un 99%, mentre que l'eventual va créixer un 30%. En el decenni posterior a 1989 en canvi, tots tres indicadors assoleixen un creixement al voltant del 100% com mostra la gràfica, tot i disminuir, recordem-ho, l'ocupació total de mà d'obra assalariada.

Gràfica 21_fe02 Evolució de l'ocupació mitjana dels diferents tipus de mà d'obra assalariada (UTA) a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

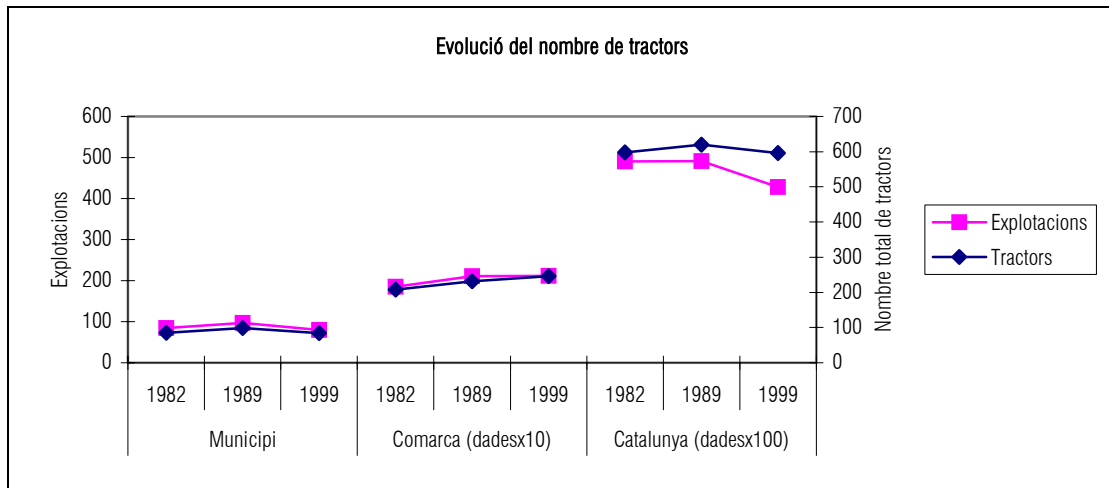
Un altre aspecte important quan estudiem com es duu a terme l'activitat agrícola es prendre en consideració l'evolució del grau de mecanització de les tasques agràries. El quadre 14_fe02 resumeix l'evolució del nombre de tractors a les explotacions agràries i permet fer una comparativa entre les dades del municipi, de la comarca i del país.

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE TRACTORS									
	Municipi			Comarca (dadesx10)			Catalunya (dadesx100)		
Any	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	84	97	80	185,3	210,7	212,1	490,89	491,27	428,15
Tractors	85	98	84	207,8	231,3	245,9	598,28	619,55	596,47
Tractors per explotació	1,01	1,01	1,05	1,12	1,10	1,16	1,22	1,26	1,39

Quadre 14_fe03 Evolució del nombre d'explotacions amb tractors, del nombre de tractors i de la mitjana de tractors per explotació a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 22_fe02 representa el nombre d'explotacions amb tractors i el nombre total de tractors per cadascun dels àmbits territorials tractats. El gràfic deixa clar com entre el 1982 i el 1989 als tres nivells creix el nombre d'explotacions que disposen de tractor i el nombre de tractors total. En canvi entre el 1982 i el 1989 el comportament entre el municipi i Catalunya és més similar en quant a la tendència evolutiva, ja que en ambdós casos es produeix una disminució del nombre d'explotacions amb tractor i del nombre total de tractors, tot i que a Catalunya la disminució del nombre de tractors és més pronunciada. En canvi, que a la comarca totes dues variables continuen augmentant en el darrer decenni. De la taula també se'n dedueix que el 1999, mentre al municipi només 1 de cada 20 explotacions disposen de 2 tractors, a la comarca el ratio ascendeix a 1 de cada 7 i a nivell de país trobem 2 tractors a 1 de cada 3 explotacions.

Gràfica 22_fe02 Evolució del nombre d'explotacions amb tractors, del nombre de tractors i de la mitjana de tractors per explotació a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Un altre indicador del grau de mecanització, en aquest cas més qualitatiu que quantitatiu, ens el dona l'evolució de la cilindrada dels tractors que operen al municipi, informació continguda al quadre 15_fe03. Veiem com entre el 1982 i el 1989 es produeix un lleuger increment del percentatge de tractors amb una cilindrada superior al 55 CV que passa del 5% al 8%, tot i que gairebé el 100% dels tractors tenen una cilindrada inferior a 81 CV (només es registra un tractor de cilindrada superior l'any 1989, en la categoria de potència superior a 108 CV). En canvi, entre el 1989 i el 1999 sí que hi ha un increment substancial del percentatge de tractors de cilindrada superior a 55 CV que passa del 8 al 19%, tot i que en aquesta darrera anualitat tots pertanyen a la categoria de potències entre 55 CV i 81 CV.

CILINDRADA DELS TRACTORS (%)		
Potència		
Any	< 55 CV	> 55 CV
1982	95	5
1989	92	8
1999	81	19

Quadre 15_fe02 Evolució de la cilindrada dels tractors a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

El quadre 16_fe02 recull informació sobre altres tipus de maquinària relacionada amb l'explotació agrària, tot i que en aquest cas no hi ha dades disponibles referides a l'anualitat 1982. Durant el decenni, el nombre de tractors i d'explotacions que en disposa disminueixen en un 10% i en un 11% respectivament. En canvi el nombre d'explotacions que disposa d'adobadora i el nombre d'adobadores es triplica. Pel que fa a equips per tractaments fitosanitaris i a motobombes i electrobombes el descens és del 21% i del 20% respectivament tant pel nombre d'explotacions com pel nombre d'equips. Per acabar, cal destacar d'una banda l'aparició en el període d'una tímida presència de plataformes automotrius per collir fruita i de vibradores tant d'olives com d'altres fruits, i de l'altra banda

la desaparició de la petita representació d'equips més lligats a la ramaderia com són les desensitjadores i les cisternes de distribució de fems líquids.

EVOLUCIÓ DE DIFERENT MAQUINÀRIA				
	1989		1999	
	Exp.	Nombre	Exp.	Nombre
Remolcs	47	48	42	43
Adobadores	1	1	3	3
Equips per tractaments fitosanitaris	72	75	57	59
Motobombes i electrobombes	31	31	25	25
Plataformes automotrius per collir fruita	0	0	1	1
Vibradors d'olives i altres fruits	-	-	3	4
Desensitjadores	2	2	0	0
Cisternes de distribució de fems líquids	1	1	0	0

Quadre 16_fe02 Evolució del nombre de diferents tipus de maquinària i per nombre d'explotacions que en disposa (Exp.) a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

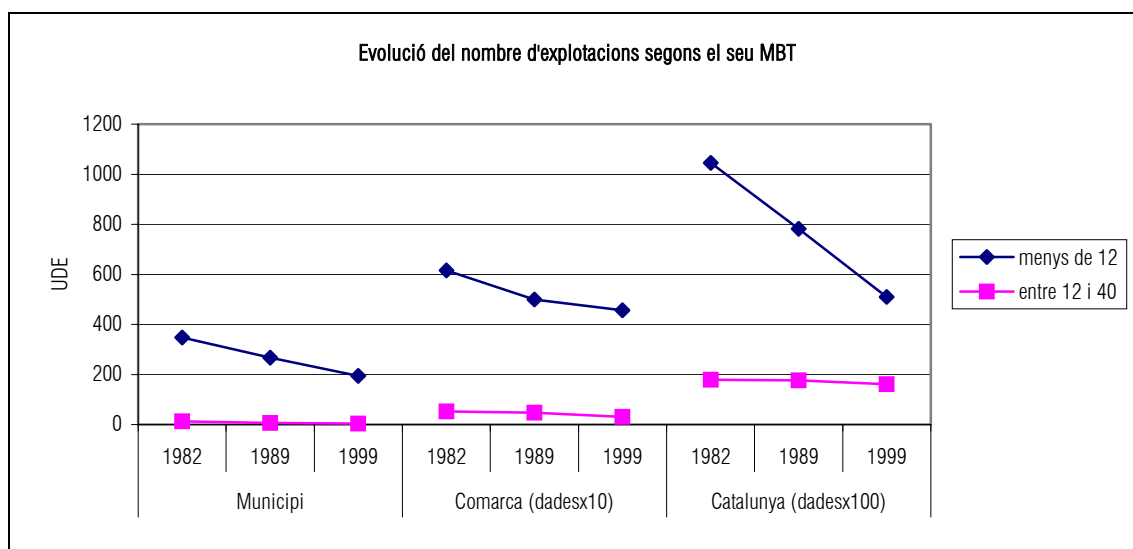
Fins aquí arriba el que podríem considerar l'anàlisi més tècnic de les característiques de les explotacions de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant. Per acabar aquest apartat farem un repàs a indicadors de naturalesa econòmica, els quals ens donaran informació sobre la viabilitat econòmica de les explotacions del municipi. D'una banda considerarem l'evolució del nombre d'explotacions segons el seu marge brut, i compararem les dades a nivell municipal amb les del seu entorn de comarca i de país, i de l'altra banda analitzarem l'evolució a nivell de municipi del marge brut total de les explotacions segons la seva orientació tècnico-econòmica (OTE). En tots els casos quantificarem el marge brut total (MBT) de les explotacions mitjançant unitats de dimensió europea (UDE). Cada UDE equival aproximadament a 1200 euros.

El quadre 17_fe02 mostra l'evolució del nombre d'explotacions segons els seu marge brut total (MBT) expressat en unitats de dimensió europea (UDE) al llarg dels anys 1982, 1989 i 1999 a nivell de municipi, de comarca i de país. Els intervals escollits per a classificar les diferents explotacions perseguïen caracteritzar tres tipus diferents d'explotacions: la petita explotació (marge brut total inferior a 12 UDE), l'explotació de mida mitjana (marge brut total entre 12 i 40 UDE) i la gran explotació agrària (marge brut total a partir de 40 UDE). A nivell de municipi les petites explotacions representen gairebé la totalitat de les explotacions al llarg de tot el període amb un percentatge del 96% el 1982 que va creixent fins el 98% el 1999. A nivell de comarca, continuen sent les explotacions preponderants, però amb un percentatge inferior que va des del 89% el 1982 fins el 91% el 1999. A nivell de país, els percentatges són similars als comarcals entre el 1982 i el 1989, mentre que el 1999 les petites explotacions representen "només" el 69%. Pel que fa a les explotacions grans, veiem com al municipi són minoritàries entre el 1982 i el 1989, i desapareixen definitivament el 1999.

EVOLUCIÓ DE LES EXPLOTACIONS SEGONS EL SEU MARGE BRUT TOTAL (MBT)									
UDE	Municipi			Comarca (x10)			Catalunya (x100)		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
menys de 12	348	267	194	616,0	499,8	455,7	1045,46	781,91	509,96
entre 12 i 40	13	7	4	52,9	47,3	31,0	178,84	175,87	161,38
més de 40	2	1	0	21,0	11,1	12,3	48,55	35,42	66,28
Total	363	275	198	689,9	558,2	499,0	1272,85	993,20	737,62

Quadre 17_fe02 Evolució del nombre de les explotacions segons el seu marge brut total (MBT) expressat en unitats de dimensió europea (UDE) a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya
(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 23_fe02 construïda a partir de les dades de les explotacions petites i mitjanes del quadre 17_fe02 ens mostra la seva evolució segons el marge brut total (MBT) expressat en unitats de dimensió europea (UDE) a nivell local, comarcal i de país. El primer que ens dona a entendre l'observació del gràfic és que entre el 1982 i el 1999 s'ha produït una autèntica davallada en el nombre total de les petites explotacions, mentre que, tot i que percentualment puguin mostrar una caiguda major, en valors absoluts queda clar que s'han perdut moltes menys explotacions mitjanes. Així mentre Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant perdia 81 explotacions petites entre el 1982 i el 1989 i 73 més entre el 1989 i el 1999, només en perdia 6 i 3 respectivament de mitjanes. La gràfica també mostra com a nivell de comarca entre el 1982 i el 1989 la taxa de pèrdua d'explotacions petites disminueix lleugerament, cosa que no succeeix a nivell de municipi, ni tampoc a nivell de tot Catalunya.

Gràfica 23_fe02 Evolució del nombre de les explotacions petites i mitjanes segons el seu marge brut total (MBT) expressat en unitats de dimensió europea (UDE) a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya
(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Ja només ens queda, per tancar aquest capítol, analitzar l'evolució a nivell de municipi del marge brut total de les explotacions segons la seva orientació tècnico-econòmica (OTE). El quadre 18_fe02 resumeix les dades de que disposem al respecte d'aquesta qüestió. La OTE expressa el sector agrari al qual es dedica l'explotació, la seva especialització. La taula ens mostra com pel que fa al nombre d'explotacions, la gran majoria basen la seva activitat

en el cultiu de conreus llenyosos, essent els corresponents percentatges del 66% el 1982, del 92% el 1989 i 95% el 1999. En canvi, pel que fa al marge brut total, les conreus llenyosos representen el 17% l'any 1982, el 70% l'any 1989 i el 82% l'any 1999. L'any 1982 la font d'ingressos principals del sector agrari són els granívors, els quals aporten el 57% del marge brut total agrari del municipi, això sí concentrat en menys del 2% de les explotacions.

Els granívors, no obstant, pateixen una gran davallada entre el 1982 i el 1989 en que les explotacions es redueixen a la meitat, i ja només aporten el 7% del marge brut total agrari. El 1999 la situació encara és més pronunciada, ja que només resta 1 explotació de petites dimensions. Les poques explotacions dedicades a la ramaderia mixta el 1982 també desapareixen abans del 1989, i aquelles que combinen conreus i ramaderia pateixen una gran davallada, passant de 23 el 1982 a 2 el 1999. Entre el 1982 i el 1989 també desapareixen 39 explotacions forestals que aportaven el 1982 el 15% del marge brut total agrari del municipi. El mateix marge brut total agrari del municipi pateix una disminució del 72% entre el 1982 i el 1989, en canvi entre el 1989 i el 1999 la disminució és només del 2%.

MBT DE LES EXPLOTACIONS SEGONS L'ORIENTACIÓ TÈCNICO-ECONÒMICA (OTE)						
OTE	1982		1989		1999	
	Exp.	UDE	Exp.	UDE	Exp.	UDE
Horticultura	4	35	9	58	0	0
Conreus llenyosos	240	372	253	417	189	480
Herbívors	5	19	3	7	3	50
Granívors	6	1221	3	44	1	9
Policultius	42	83	6	59	3	30
Ramaderia mixta	4	18	0	0	0	0
Conreus i ramaderia	23	76	1	11	2	17
Forestal	39	334	-	-	-	-

Quadre 18_fe02 Nombre i marge brut total (MBT) de les explotacions, segons la seva orientació técnico-econòmica (OTE) a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

DISTRIBUCIÓ DELS CULTIUS

En l'apartat anterior ens hem aproximat a la caracterització de qui i com es duu a terme l'activitat agrària al municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant. Una de les darreres variables que hem analitzat ha estat l'orientació técnico-econòmica de les explotacions, és a dir la seva especialització per sectors productius des del punt de vista del marge brut total de les explotacions. A continuació, i per tal de tancar l'anàlisi objecte d'aquest estudi, procedirem a aprofundir en la quantificació de la representació dels diferents sectors agraris al municipi, en funció del nombre d'explotacions on cadascun d'ells apareixen representants i quantes hectàrees de superfície agrària útil ocupen.

Els conreus herbacis

Dins dels conreus herbacis apareixen representats diferents conreus o famílies de conreus. La primera en que ens fixarem és la dels cereals per a gra. El quadre 19_fe03 ens mostra com estem davant d'un conreu amb molt poca presència ja des del 1982 i que el 1999 ja només apareix representat per una explotació de 2 hectàrees de regadiu.

CONREUS HERBACIS: CEREALS PER A GRA						
Any	Total		Secà		Regadiu	
	Exp.	ha	Exp.	ha	Exp.	ha
1982	1	4	1	4	0	0
1989	1	3	1	3	0	0
1999	1	2	0	0	1	2

Quadre 19_fe02 Evolució del nombre d'explotacions (Exp.) i SAU (ha) dedicada al conreu de cereals per a gra a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

El següent grup que es podria analitzar són les lleguminoses per a gra, però aquestes es troben pràcticament desaparegudes al municipi. Procedim, per tant, a considerar la presència d'un altre conreu herbaci, en aquest cas un dels conreus herbacis per excel·lència: la patata. El quadre 20_fe03 presenta les dades que hi fan referència, i ens mostra com també és un conreu poc representat en el període d'estudi.

CONREUS HERBACIS: PATATES						
Any	Total		Secà		Regadiu	
	Exp.	ha	Exp.	ha	Exp.	ha
1982	0	0	0	0	0	0
1989	5	1	0	0	5	1
1999	1	0	0	0	1	0

Quadre 20_fe02 Evolució del nombre d'explotacions (Exp.) i SAU (ha) dedicada al conreu de patates a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

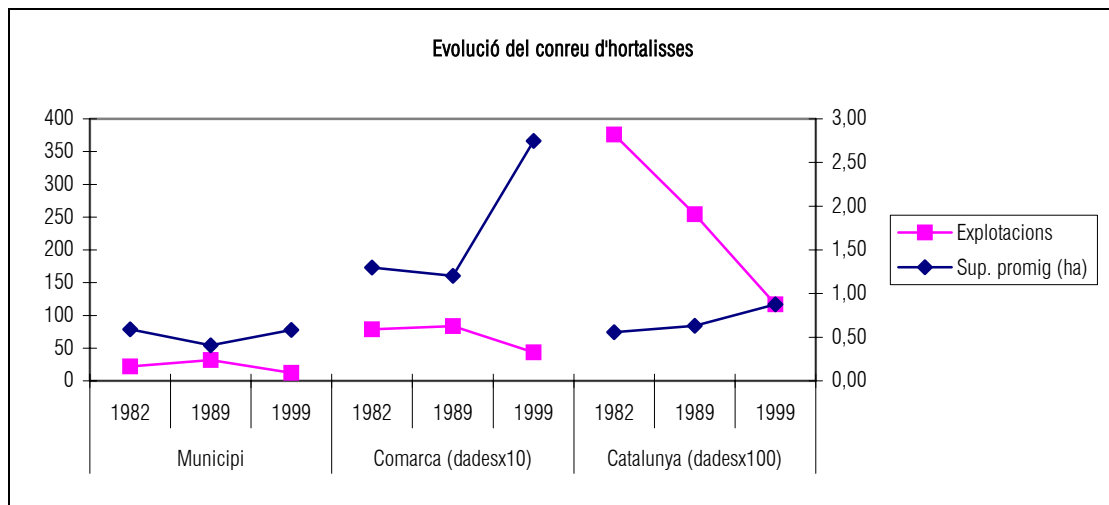
Un altre grup de conreus herbacis històricament important el constitueixen els conreus farratgers, tot i que actualment també es trobem desapareguts, donada la seva associació amb els animals de tracció, també ja desapareguts. Per tant, passarem al grup següent que és el de les hortalisses. El quadre 21_fe02 conté l'evolució de la seva presència a nivell de municipi, de comarca i de país.

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE I SUPERFÍCIE D'EXPLOTACIONS DEDICADES AL CONREU D'HORTALISSES									
Any	Municipi			Comarca (dadesx10)			Catalunya (dadesx100)		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	22	32	12	78,7	83,6	43,6	375,87	254,37	116,81
Sup. (ha)	13	13	7	102,3	100,6	119,7	209,87	160,89	102,24
Sup. promig (ha)	0,59	0,41	0,58	1,30	1,20	2,75	0,56	0,63	0,88

Quadre 21_fe02 Evolució del nombre i superfície d'explotacions dedicada al conreu d'hortalisses a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 24_fe02 representa les dades del quadre 21_fe02 i mostra com en cada àmbit territorial la tendència evolutiva del conreu d'hortalisses presenta una dinàmica pròpia. Entre el 1982 i el 1989 el comportament a nivell local i comarcal és similar tant pel que fa a l'augment d'explotacions dedicades al conreu d'hortalisses com a la disminució de la superfície mitjana de les mateixes. En canvi durant aquest primer període les tendències a nivell de Catalunya són les inverses. En el segon període, és a dir, el que va de 1989 a 1999, en els tres àmbits territorials es produeix una disminució del nombre d'explotacions que s'hi dediquen, tot i que a l'àmbit general català el procés és més pronunciat. També es produeix un augment a totes les escales de la superfície mitjana d'aquestes explotacions, però en el cas comarcal es produeix l'augment més destacat.

Gràfica 24_fe02 Evolució del nombre i superfície mitjana de les explotacions dedicades al conreu d'hortalisses a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

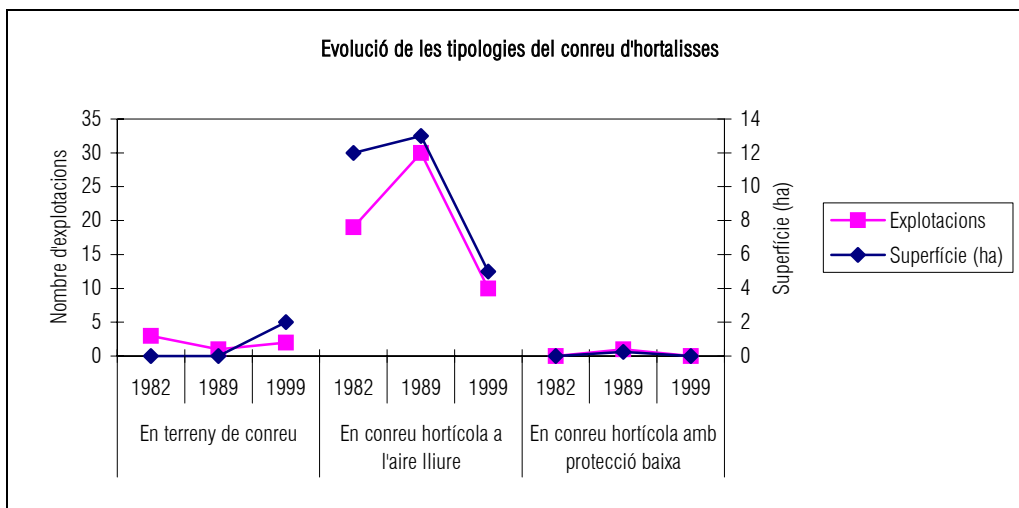
Per tal d'aprofundir una mica en quin procés ha seguit el conreu d'hortalisses al municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant el quadre 22_fe02 recull l'evolució de les diferents tipologies de conreu al llarg del període d'estudi. Cal destacar que, en cap dels censos s'ha enregistrat cap explotació on es cultivessin hortalisses en hivernacle.

EVOLUCIÓ DE LES DIFERENTS TIPOLOGIES DE CONREU D'HORTALISSES									
	En terreny de conreu			En conreu hortícola a l'aire lliure			En conreu hortícola amb protecció baixa		
Any	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	3	1	2	19	30	10	0	1	0
Superfície (ha)	0	0	2	12	13	5	0	0,25	0

Quadre 22_fe02 Evolució del nombre i superfície d'explotacions dedicades al conreu d'hortalisses segons la tipologia del conreu, a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La representació de les dades del quadre 22_fe02 a la gràfica 25_fe02 ens mostra com les explotacions en conreu hortícola a l'aire lliure són les més habituals al municipi al llarg del temps. A més, entre el 1982 i el 1989 hi ha un increment de 19 a 30 explotacions, tot i que la superfície mitjana només augmenta un 8%. També el 1989 apareix registrada una explotació amb 2500 m2 de conreu hortícola amb protecció baixa. Entre el 1989 i el 1999 aquesta explotació desapareix del cens, i les explotacions de conreu hortícola a l'aire lliure baixen un 33%, mentre que la superfície que hi destinen decreix un 62%.

Gràfica 25_fe02 Evolució del nombre i superfície d'explotacions dedicades al conreu d'hortalisses segons la tipologia del conreu, a nivell de municipi

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Un altre grup de conreus herbacis d'interès econòmic a nivell global són les flors i plantes ornamentals. En canvi, al municipi l'Idescat només identifica una explotació de 1100 m2 de superfície de regadiu a l'aire lliure i/o amb protecció baixa l'any 1989, però l'any 1999 ja no apareix censada. En canvi, a nivell comarcal el 1999 apareixen censades al Baix Camp el 7% del conreu de flors i plantes ornamentals en referència a la producció catalana en règim de regadiu, un total de 34 explotacions que abarquen el 3% de tota la superfície que s'hi destina a Catalunya (3233 àrees per un total de 11 hectàrees). Si considerem la producció de flors i plantes ornamentals en hivernacle, el Baix Camp també compta amb 20 explotacions i una superfície de 1115 àrees, les quals representen respectivament el 6,5% i el 4% del total.

En quant als conreus herbacis anomenats industrials (és a dir, el gira-sol, la colza, les llavors de nap, la soja, les plantes aromàtiques, les plantes medicinals, les espècies, etc.) segons l'Idescat tampoc tenen presència al municipi, i a nivell comarcal són poc significatives. La mateixa situació es reproduïx pel que fa al conreu de llavors i plàntules.

Per acabar l'anàlisi de l'apartat dediquem un petit comentari a la situació de les hortes familiars, les quals registren un descens molt important, ja que entre el 1989 i el 1999 passem de 53 explotacions i 90 àrees a 8 explotacions i 24 àrees. L'Idescat no facilita dades relatives al 1982.

Els conreus llenyosos

Comencem l'anàlisi dels conreus llenyosos pel grup dels cítrics. Tot i que l'Idescat només registra l'any 1999 una explotació d'una hectàrea de taronger amb presència testimonial de llimoners, el quadre 23_fe03 mostra com es tracta d'un grup amb una certa representació a la comarca en referència a tota la producció catalana, en especial pel que fa referència al llimoner, cas en què el Baix Camp disposa del 19% de les explotacions i el 24% de la superfície que s'hi destina a Catalunya.

CONREU DELS CÍTRICS AL BAIX CAMP I A CATALUNYA L'ANY 1999										
	Total		Taronger		Mandariner		Llimoner		Altres	
	Exp.	S.(ha)	Exp.	S.(ha)	Exp.	S.(ha)	Exp.	S.(ha)	Exp.	S.(ha)
Baix Camp	298	286	275	207	71	71	39	7	2	1
Catalunya	4090	8231	3254	4444	1688	3748	203	29	21	11
Percentatge (%)	7	3,5	8,5	4,5	4	2	19	24	9,5	9

Quadre 23_fe02 Conreu de diferents espècies de cítrics per número d'explotacions (Exp.) i de superfície destinada (S) a nivell de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

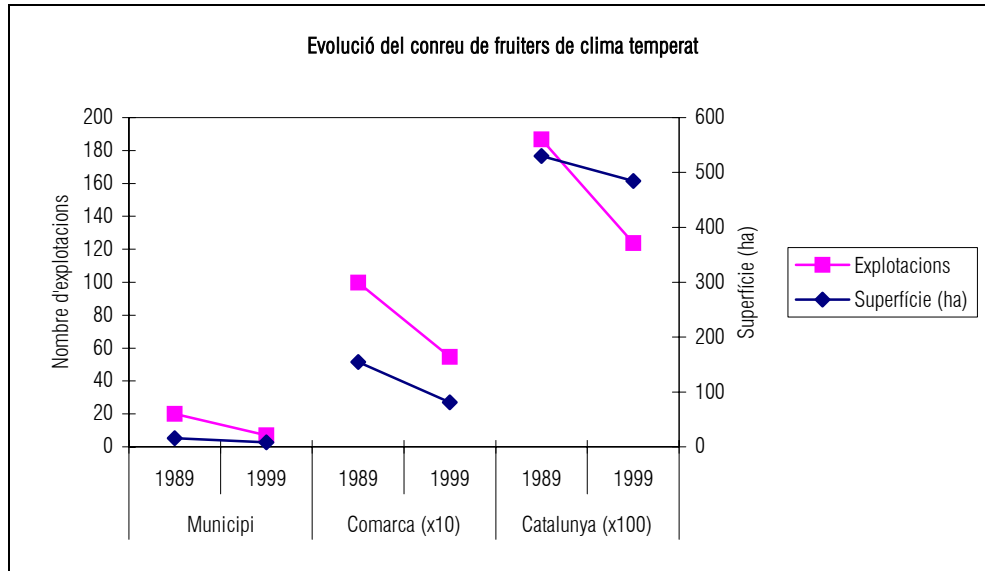
Un altre gran grup de cultius llenyosos el constitueixen els fruiters de clima temperat, el que normalment anomenem la fruita dolça. El quadre 24_fe02 ens mostra l'evolució del conreu dels fruiters de clima temperat entre els anys 1989 i 1999, ja que les dades registrades per l'Idescat l'any 1982 no són homogènies i per tant no ens permeten dur a terme comparacions. El primer que destaca de la taula és el baix nombre d'explotacions que cultiven fruita dolça, només 7 el 1999, i la poca superfície que s'hi destina al municipi, només 8 hectàrees el mateix any. A més, entre el 1989 i el 1999 aquests indicadors han disminuït un 65% i un 50% respectivament.

EVOLUCIÓ DEL CONREU DE FRUITERS DE CLIMA TEMPERAT						
Any	Municipi		Comarca (dades x 10)		Catalunya (dades x 100)	
	1989	1999	1989	1999	1989	1999
Explotacions	20	7	99,8	54,7	186,76	123,73
Superfície (ha)	16	8	154,5	81,4	529,97	484,70
Sup. Mitja (ha)	0,8	1,1	1,5	1,5	2,8	3,9

Quadre 24_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la superfície de conreu de fruiters de clima temperat a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 26_fe02 mostra com en els tres àmbits territorials es produeix en el període una disminució del nombre d'explotacions i de la seva superfície. Aquest procés és més accentuat al municipi i a la comarca respecte al comportament global de Catalunya. Pel que fa a la superfície mitjana, aquesta augmenta a nivell local i de país, mentre que a nivell comarcal es manté estable i d'unes dimensions intermèdies en referència a les locals (inferiors) i les de Catalunya (superiors).

Gràfica 26_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la superfície de conreu de fruiters de clima temperat a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La producció de fruita dolça al municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant representa el 1989 el 10,4% de la producció comarcal de fruita dolça, i el 1999 el valor disminueix lleugerament fins el 9,8%. En canvi, la producció comarcal suposa el 1989 el 2,9% de la producció total de fruita dolça de Catalunya, xifra que descendeix fins l'1,7% el 1999. Aquesta disminució no afecta igual segons el règim hídric de la producció, ja que la superfície de fruita dolça produïda en regadiu al municipi passa del 56% el 1989 al 37% el 1999, mentre que a nivell de comarca la mateixa proporció es manté estable en el 96%, apareixent, doncs, un comportament diferenciat a les dues escales.

Pel que fa als conreus de fruita dolça que predominen al municipi i a la comarca, el quadre 25_fe03 dóna una idea de la seva presència i de la seva evolució. Així, mentre el 1989 el presseguer i el cirerer representaven gairebé el total de la producció local de fruita dolça, l'any 1999 eren el cirerer, la prunera i la perera els predominants, i el presseguer només restava de forma testimonial. Pel que fa a la producció comarcal, el presseguer amb gran diferència i el cirerer són els cultius predominants tant el 1989 com el 1999.

EVOLUCIÓ DE LA SUPERFÍCIE (HA) DEL CONREU DE FRUITERS TEMPERATS				
Any	Municipi		Comarca	
	1989	1999	1989	1999
Pomera	<0,5	0	23	29
Perera	<0,5	2	33	34
Presseguer	9	<0,5	1294	627
Cirerer	6	4	97	55
Prunera	<0,5	2	24	31
Albercoquer	<0,5	0	46	28
Altres	1	0	27	10

Quadre 25_fe02 Evolució de la superfície de conreu de fruiters de clima temperat a nivell de municipi i de comarca

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

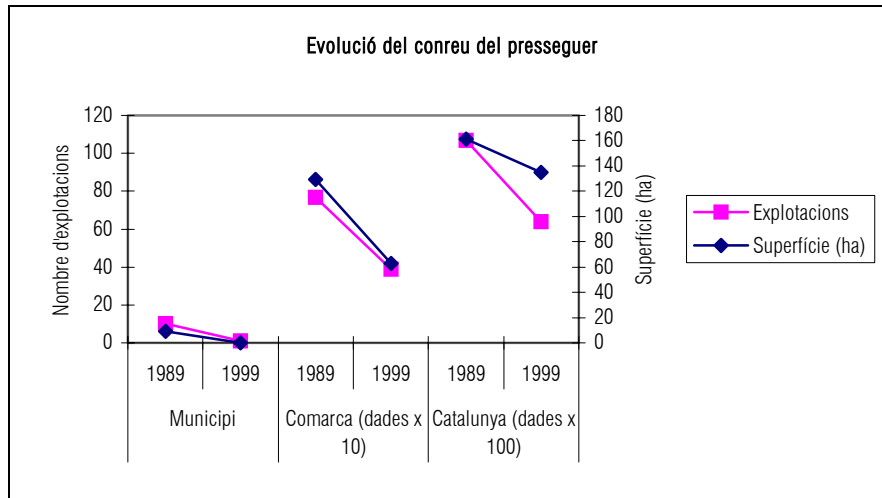
Per analitzar amb més detall la presència del conreu de fruita dolça la municipi, ens centrarem en els casos del presseguer i del cirerer. El presseguer, tal i com mostra el quadre 26_fe02 presenta una evolució molt interessant, ja que passa de ser, com hem vist, el fruiter de major producció a nivell local, a la seva pràctica desaparició.

EVOLUCIÓ DEL CONREU DEL PRESSEGUER						
Any	Municipi		Comarca (x 10)		Catalunya (x 100)	
	1989	1999	1989	1999	1989	1999
Explotacions	10	1	76,8	38,8	106,87	63,87
Superfície (ha)	9	0	129,4	62,7	161,24	134,96
Sup. Mitja (ha)	0,9	0,0	1,7	1,6	1,5	2,1

Quadre 26_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de la superfície total i de la superfície mitjana de conreu del presseguer a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 27_fe02 mostra l'evolució del conreu del presseguer a partir de les dades del quadre 26_fe02. Pel que fa a la superfície, el conreu de presseguer a nivell local representava l'any 1989 el 0,7% de la superfície que s'hi destinava a nivell comarcal, i el 1999 el percentatge descenia per davall del 0,1%. També a nivell comarcal el tant per cent respecte a la superfície que hi destinava Catalunya baixava del 8% al 5% entre els anys en qüestió. Pel que fa a l'evolució relativa en cada àmbit territorial, la disminució més gran en percentatge s'ha produït a nivell local, tant en el nombre d'explotacions com en la superfície destinada. A nivell comarcal ambdós indicadors s'han reduït a la meitat entre el 1989 i el 1999. També s'ha reduït un 40% el nombre d'explotacions de tot Catalunya, però en canvi la superfície total només ha disminuït un 16%, canvis que han anat acompanyats d'un augment de la superfície mitjana d'explotació d'un 33%.

Gràfica 27_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de la superfície total i de la superfície mitjana de conreu del pesseguer a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya
(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

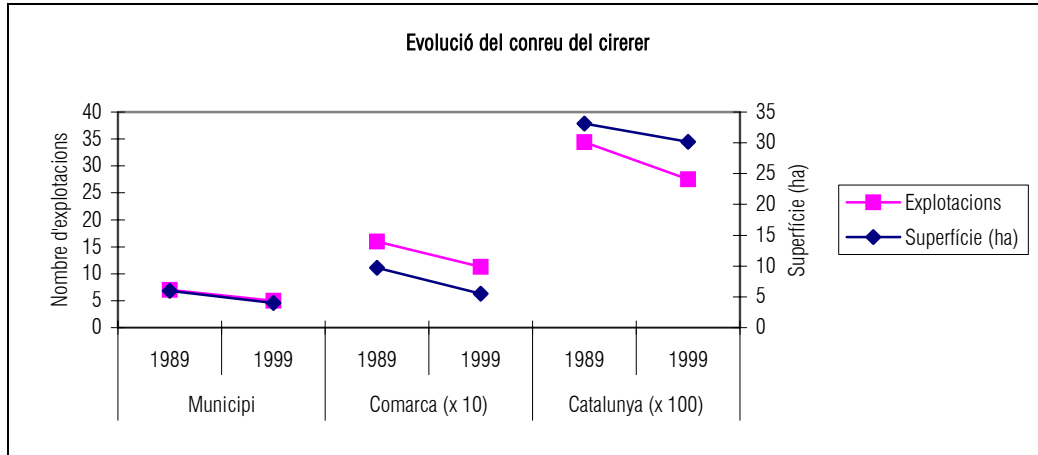
El segon exemple de conreu de fruïter de clima temperat que analitzem és el del cirerer. El quadre 27_fe02 resumeix les xifres que hi fan referència. El conreu del cirerer a nivell de municipi passa a ser la fruita dolça més representada, no perquè s'hagi incrementat la superfície de cultiu, si no perquè aquesta s'ha reduït només un 33%, en comparació a la pràctica desaparició del pesseguer. Una diferència entre el sistema de conreu a nivell local i comarcal, és que a nivell local gairebé tota la superfície és de secà tant al 1989 com el 1999, i en canvi a nivell comarcal el 1989 el 68% de la superfície era de regadiu, percentatge que disminueix fins el 58% per l'any 1999.

EVOLUCIÓ DEL CONREU DEL CIRERER						
	Municipi		Comarca (x 10)		Catalunya (x 100)	
Any	1989	1999	1989	1999	1989	1999
Explotacions	7	5	16	11,3	34,41	27,49
Superfície (ha)	6	4	9,7	5,5	33,12	30,15
Sup. Mitja (ha)	0,9	0,8	0,6	0,5	1,0	1,1

Quadre 27_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de la superfície total i de la superfície mitjana de conreu del cirerer a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya
(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 28_fe03 mostra com el comportament mostrat pel cirerer a nivell de municipi no suposa una excepció comparat amb el comportament que mostra en la resta d'àmbits territorials d'estudi. De fet la reducció del nombre d'explotacions és similar en les tres escales, sent lleugerament superior a nivell de comarca i de municipi, un 29%, que a nivell de país, un 20%. L'evolució presenta més diferències quan ens fixem en la superfície conreada, aquí la pèrdua principal l'assumeix la comarca amb un 43%, mentre al municipi és del 33% i a Catalunya del 9%. En quant a la importància relativa d'aquest cultiu, l'any

1989 la superfície conreada a nivell local l'any 1989 suposa el 6% de la comarcal, la qual suposa el 3% de la de Catalunya. L'any 1999 les xifres relatives donen un balanç similar, ja que la local representa el 7% de la comarcal, i aquesta el 2% de la catalana.

Gràfica 28_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la superfície total de conreu del cirerer a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Continuem ara amb el grup de conreus llenyosos que, com hem vist, són uns dels predominants al municipi, es tracta dels fruiters de fruits secs. Un cop més les dades amb que comptem per l'any 1982 no són homogènies amb les de la resta de la sèrie temporal, motiu pel qual podrem analitzar només les anualitats 1989 i 1999. El quadre 28_fe03 conté les dades del conjunt de fruiters de fruits secs a nivell de municipi, de comarca i de país. La importància relativa d'aquests cultius es manté estable al llarg del temps: l'any 1989 el 5,3% de la producció comarcal s'obtenia al municipi, i el 13,7% de la producció catalana provenia de la comarca, valors semblants als registrats l'any 1999 en què el 4% de la producció comarcal s'obtenia al municipi, i el 12% de la producció catalana provenia de la comarca. La mida mitjana d'explotació també presenta unes dimensions i una evolució similar als tres nivells.

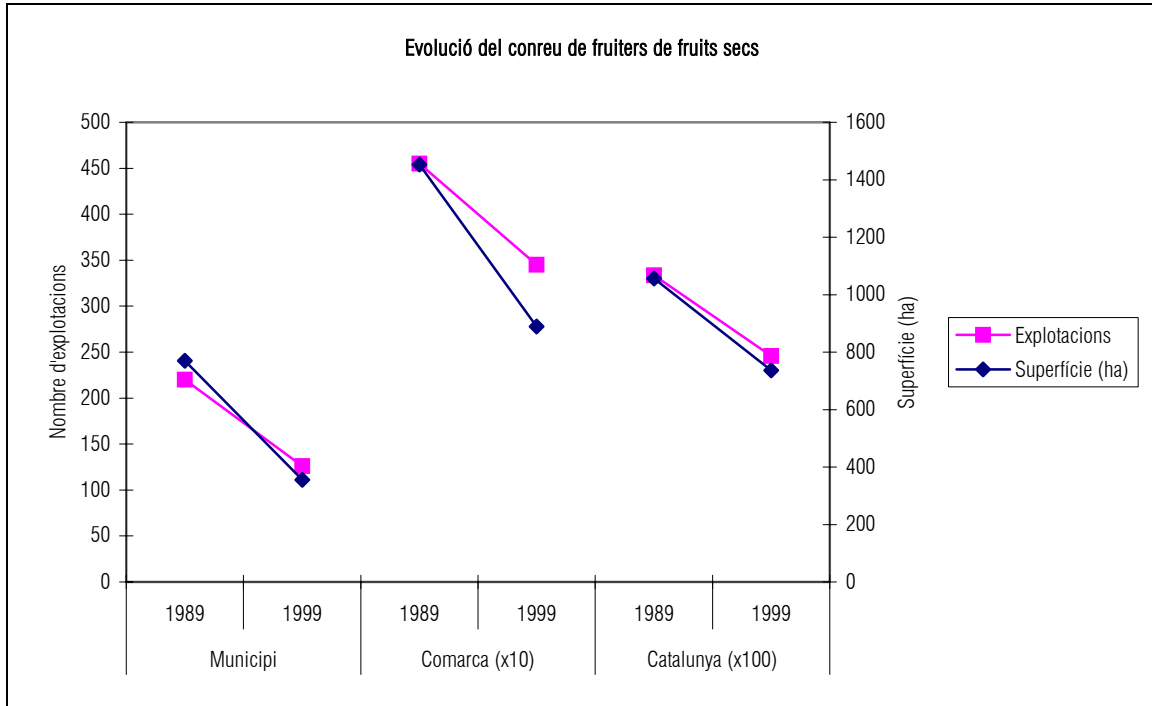
EVOLUCIÓ DEL CONREU DE FRUITERS DE FRUITS SECS						
Any	Municipi		Comarca (x10)		Catalunya (x100)	
	1989	1999	1989	1999	1989	1999
Explotacions	220	126	455	345	333,4	245,85
Superfície (ha)	770	355	1452,8	888,8	1056,37	736,25
Sup. Mitja (ha)	3,5	2,8	3,2	2,6	3,2	3,0

Quadre 28_fe03 Evolució del nombre d'explotacions, de la superfície total i de la superfície mitjana de conreu de fruiters de fruits secs a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 29_fe03 mostra l'evolució del conreu de fruiters de fruits secs en el tres àmbits territorials de l'estudi. El descens en nombre d'explotacions i en superfície cultivada és similar entre el Baix Camp i Catalunya, i superior al municipi. Així, Vandellòs i l'Hospitalet de

l'Infant perd entre el 1989 i el 1999 el 43% de les explotacions i el 54% de la superfície, la comarca perd el 24% de les explotacions i el 39% de la superfície i el país perd el 26% de les explotacions i el 30% de la superfície.

Gràfica 29_f02 Evolució del nombre d'explotacions i de la superfície total de conreu de fruiters de fruits secs a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Cal destacar, com queda patent al quadre 29_fe03, les elevades taxes de conreu en règim de secà, les quals doblen les del seu entorn comarcal més immediata i són superiors en deu punt percentuals a les catalanes.

SUPERFÍCIE DE FRUITERS DE FRUITS SECS EN SECÀ (%)			
Any	Municipi	Comarca	Catalunya
1989	94	48	82
1999	93	40	81

Quadre 29_fe02 Superfície de conreu de fruiters de fruits secs en règim de secà (%) a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Pel que fa als conreus de fruiters de fruits secs que predominen al municipi i a la comarca, el quadre 30_fe02 dóna una idea de la seva presència i de la seva evolució. Queda clar que hi ha una espècie dominant, així l'avellaner representa a nivell municipal el 85% de la superfície i el 82% els anys 1989 i 1999 respectivament, i a nivell de comarca els percentatges augmenten fins el 89% el 1989 i el 85% el 1999. En segon lloc, i ja molt al darrere es situa l'ametller, el qual ocupa gairebé la resta de superfície destinada a fruiters

de fruits secs.

Evolució de la superfície (ha) de fruiters de fruits secs				
Any	Municipi		Comarca	
	1989	1999	1989	1999
Ametller	110	61	1468	1299
Avellaner	654	291	13004	7541
Noguera	4	2	25	40
Altres	2	1	27	8

Quadre 30_fe02 Evolució de la superfície de conreu de fruiters de fruits secs a nivell de municipi i de comarca

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

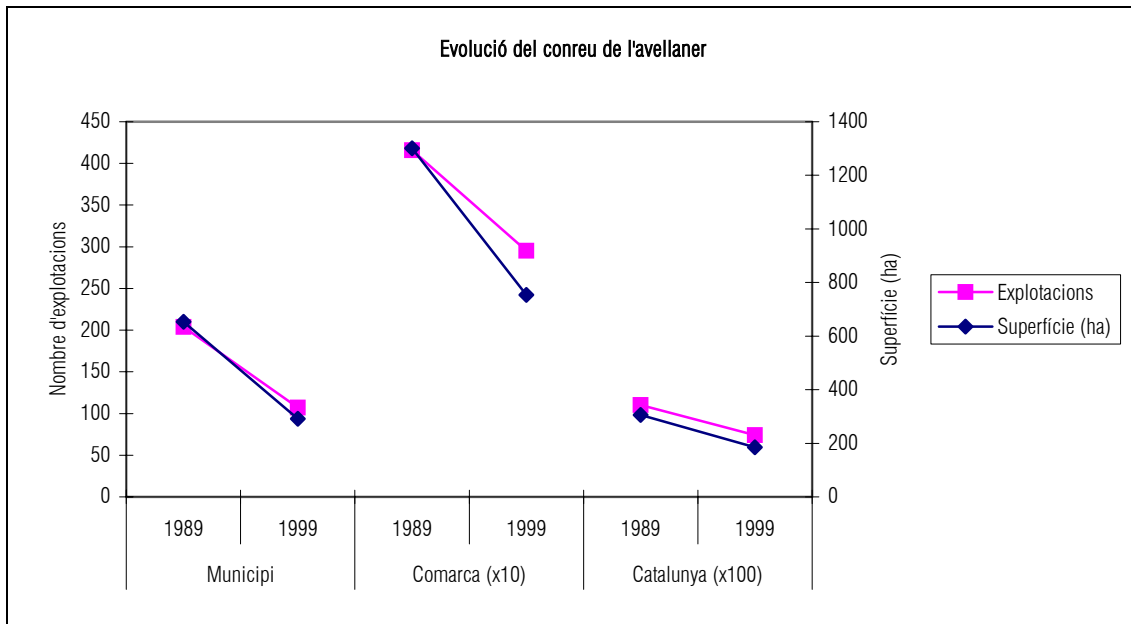
L'avellaner i l'ametller són, sobretot el primer, els cultius de fruits secs més representats a nivell de municipi. Per aquest motiu a continuació els analitzem amb una mica més de detall. En primer lloc, el quadre 31_fe03 ens ofereix una evolució del conreu de l'avellaner a nivell de municipi, de comarca i de país. Les dades ens mostren com el 1989 la superfície de conreu destinada a l'avellaner al municipi representava el 5% de la superfície que hi destinava la comarca, i aquesta darrera el 43% de la superfície d'avellaner a nivell de tot Catalunya. Des del punt de vista d'importància relativa poc van canviar les coses fins el 1999, ja que aleshores els percentatges eren del 4% i 41% respectivament.

Evolució del conreu de l'avellaner						
Any	Municipi		Comarca (x10)		Catalunya (x100)	
	1989	1999	1989	1999	1989	1999
Explotacions	204	107	415,7	295,3	110,3	74,13
Superfície (ha)	654	291	1300,4	754,1	305,95	185,37
Sup. Mitja (ha)	3,2	2,7	3,1	2,6	2,8	2,5

Quadre 31_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de la superfície de conreu i de la superfície mitjana d'explotació de conreu de l'avellaner a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 30_fe02 construïda a partir de les dades del quadre 31_fe02 ens mostra com entre el 1989 i el 1999 el municipi perd el 48% de les explotacions i el 55% de la superfície destinada a conrear l'avellaner, mentre que la comarca perd el 29% i el 42% i el país el 33% i el 40% respectivament. D'altra banda, la superfície mitjana d'explotació és lleugerament superior al municipi tant el 1989 com el 1999. És destacable el fet que, en termes de superfície, el percentatge d'avellaner que es conrea en secà al municipi és del 95% i del 96% els anys 1989 i 1999 respectivament, mentre que a nivell comarcal aquestes xifres es situen en el 44% i el 36%.

Gràfica 30_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la superfície de conreu de l'avellaner a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

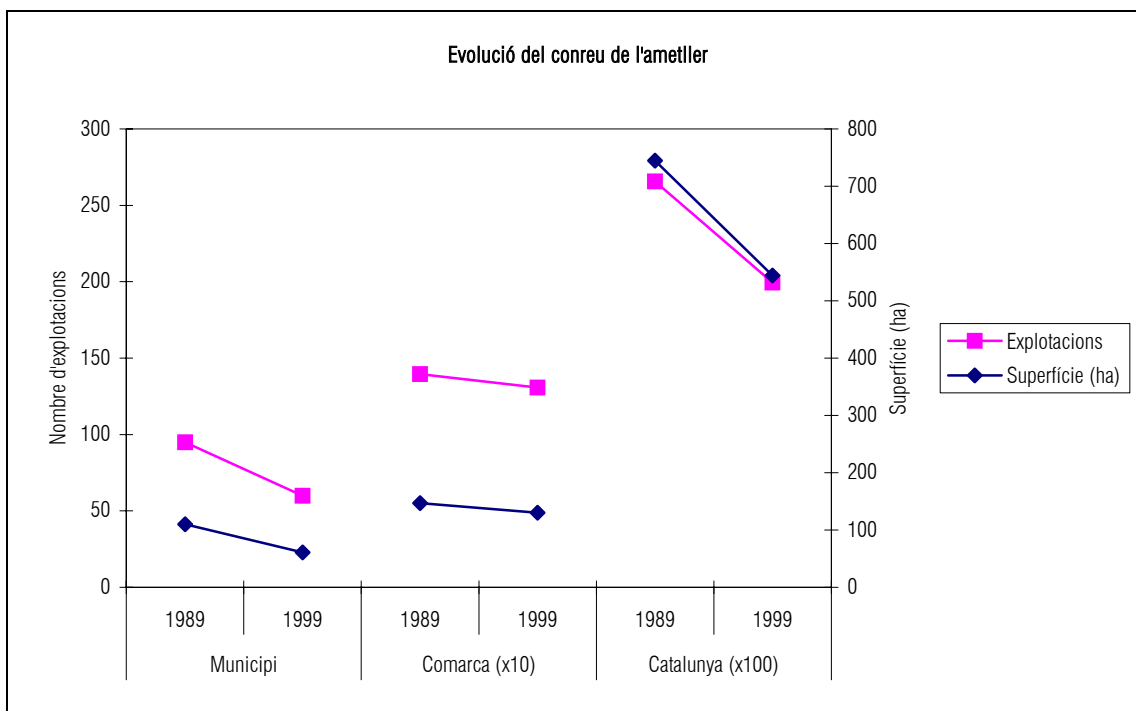
El quadre 32_fe02 caracteritza l'evolució del conreu de l'ametller els anys 1989 i 1999 a nivell de municipi, de comarca i de país. La superfície conreada d'ametller al municipi representa el 7.5% de la superfície que se'n conrea a la comarca, i la de la comarca és el 2% de la de tot Catalunya, l'any 1989. Deu anys després, la municipal suposa el 5% de la comarcal i aquesta el 2,4% de la catalana.

Evolució del conreu de l'ametller						
Any	Municipi		Comarca (x10)		Catalunya (x100)	
	1989	1999	1989	1999	1989	1999
Explotacions	95	60	139,6	130,8	265,73	199,39
Superfície (ha)	110	61	146,8	129,9	744,71	544,09
Sup. Mitja (ha)	1,2	1,0	1,1	1,0	2,8	2,7

Quadre 32_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de la superfície de conreu i de la superfície mitjana d'explotació de conreu de l'ametller a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 31_fe02 construïda a partir del quadre 32_fe02 mostra com entre el 1989 i el 1999 el municipi perd el 37% de les explotacions que cultiven l'ametller i el 44% de la superfície cultivada, mentre que la comarca per el 6% i l'11% i Catalunya el 25% i el 27% respectivament. La superfície mitja d'explotació disminueix lleugerament en tots els casos, amb la diferència que al municipi i a la comarca és al voltant de la tercera part de la superfície mitja a nivell de tot Catalunya.

Gràfica 31_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la superfície de conreu de l'ametller a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Tancat l'apartat dedicat als fruits secs, continuem amb un altre dels cultius llenyosos històricament considerats com a característics de l'agricultura mediterrània: la vinya. En primer lloc analitzarem l'evolució del conreu de la vinya en general i tot seguit ens centrarem en el cas del conreu de raïm de taula i per a panses. El quadre 33_fe03 mostra l'evolució del cultiu de la vinya a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya mitjançant les dades de 1982, 1989 i 1999.

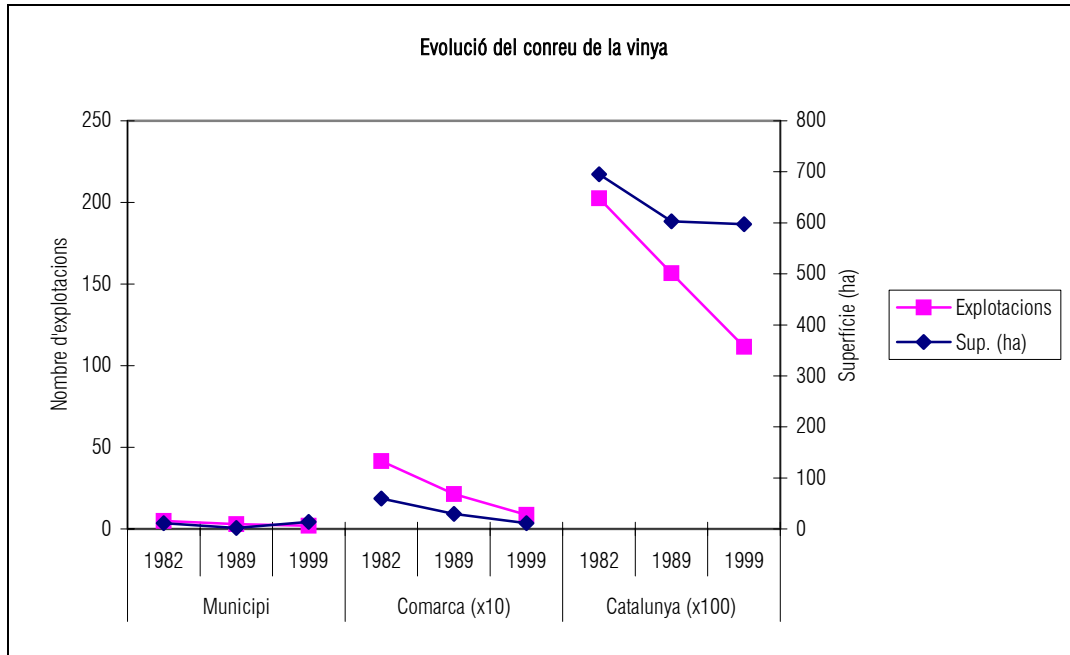
Evolució del conreu de la vinya									
Any	Municipi			Comarca (x10)			Catalunya (x100)		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	5	3	2	41,6	21,3	8,7	202,52	156,57	111,55
Sup. (ha)	11	2	14	59,4	29,8	11,1	695,2	602,79	597,33
Sup. promig (ha)	2,20	0,67	7,00	1,43	1,40	1,28	3,43	3,85	5,35

Quadre 33_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de la superfície de conreu i de la superfície mitjana d'explotació del conreu de la vinya a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 32_fe03 construïda a partir de les dades del quadre 33_fe03 ens mostra com analitzada en cada àmbit territorial, l'evolució del cultiu presenta peculiaritats en cada cas. Així, pel que fa al municipi trobem un descens d'explotacions i de superfície entre el 1982 i el 1989, i en canvi del 1989 fins el 1999 tot i que es continuen perdent explotacions es

produeix un gran augment de la superfície dedicada a la vinya, fins i tot per damunt de la que es registrava l'any 1982. En canvi, tant a nivell comarcal com de país, la davallada no s'atura, i en tot cas es suavitza en quant al nombre d'explotacions i en l'àmbit general de Catalunya. També en aquest àmbit més general es produeix un augment constant de la mida mitjana d'explotació, cosa que no succeeix a la comarca, i que al municipi es detecta només si comparem el 1982 amb el 1999.

Gràfica 32_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la superfície de conreu de la vinya a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

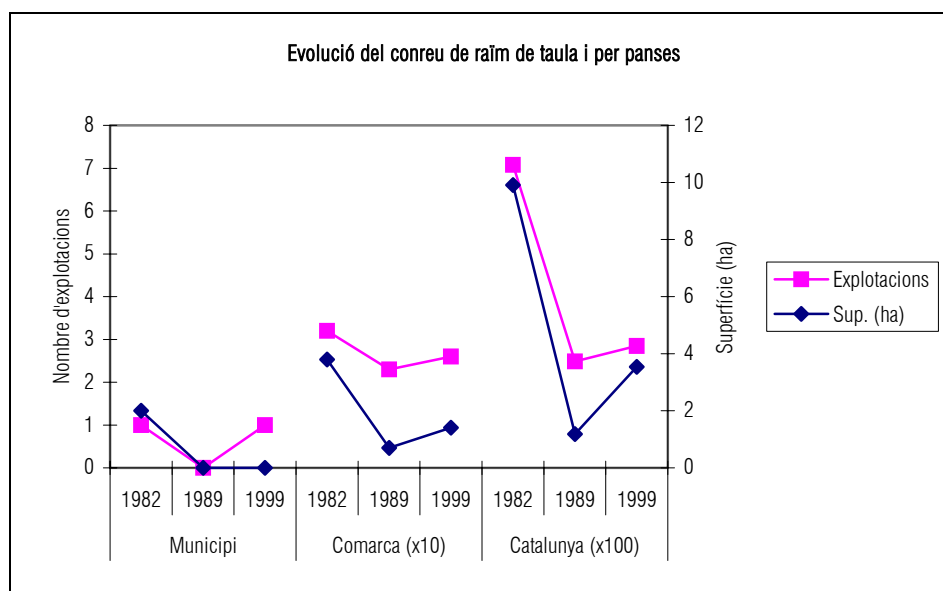
Tal i com hem dit, ara ens centrem en un cas particular del conreu de la vinya el qual, encara que anecdòtic a nivell de municipi, presenta una dinàmica interessant: el conreu de raïm de taula i per a panses. El quadre 34_fe03 resumeix la informació continguda al respecte als censos de 1982, 1989 i 1999. Estem davant d'una modalitat de cultiu que es va registrar l'any 1982 amb la presència d'una explotació i 2 hectàrees de superfície, que no apareix el 1989 i que retorna el 1999 amb una explotació amb una superfície tan limitada que ni tan sols apareix registrada. En qualsevol cas és un cultiu amb una certa importància relativa a nivell de comarca, ja que per exemple el 1999 al Baix Camp hi ha el 9% de les explotacions de tot Catalunya i s'hi destina el 4% de la superfície que hi destina el país.

Evolució del conreu de raïm de taula i per a panses									
	Municipi			Comarca (x10)			Catalunya (x100)		
Any	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	1	0	1	3,2	2,3	2,6	7,08	2,49	2,85
Sup. (ha)	2	0	0	3,8	0,7	1,4	9,91	1,18	3,54
Sup. promig (ha)	2,00	0,00	0,00	1,19	0,30	0,54	1,40	0,47	1,24

Quadre 34_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de la superfície de conreu i de la superfície mitjana d'explotació del conreu de raïm de taula i per a panses a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 33_fe02 construïda amb les dades del quadre 34_fe02 mostra com entre el 1989 i el 1999 es produeix un repunt tant en el nombre d'explotacions com en la superfície que es destina al conreu de raïm de taula i per a panses als tres nivells territorials.

Gràfica 33_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la superfície del conreu de raïm de taula i per a panses a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

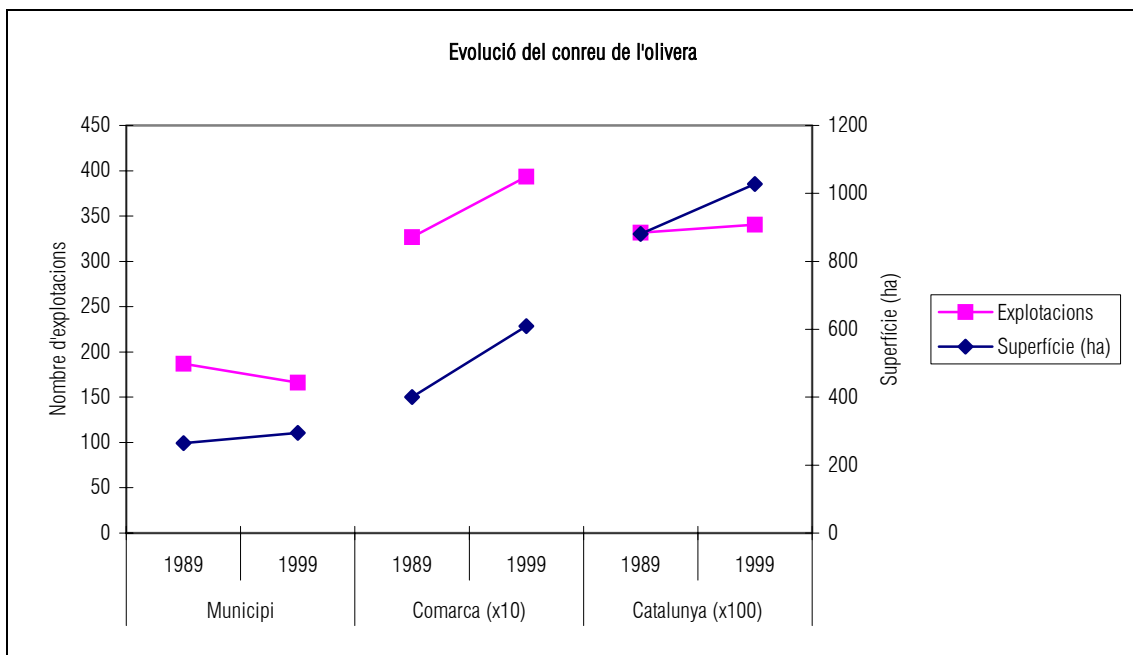
Arribem ara a un altre cultiu mediterrani per excel·lència, l'olivera, la qual conserva el paper principal que li pertoca. El quadre 35_fe03 resumeix l'evolució del conreu de l'olivera entre els anys 1989 i 1999, ja que les dades de 1982, un cop més, no són homogènies. A partir d'aquestes xifres ens adonem que l'any 1989, de tota la superfície que es destina a la comarca al conreu de l'olivera, el 6,6% es troba al municipi, i que la superfície comarcal representa el 4,8% de la superfície de conreu d'olivera a nivell de Catalunya. L'any 1999 aquests percentatges són del 4,5% i 5,9% respectivament. D'altra banda, l'olivera es conrea majorment en terrenys de secà al municipi, concretament el 97% de la superfície que s'hi dedica el 1989 i el 83% el 1999. En canvi, a nivell comarcal aquests percentatges disminueixen al 70% i 30% respectivament. També observem a la taula com en tots els

àmbits territorials es produeix un augment de la superfície mitjana d'explotació.

Evolució del conreu de l'olivera						
Any	Municipi		Comarca (x10)		Catalunya (x100)	
	1989	1999	1989	1999	1989	1999
Explotacions	187	166	326,8	393,5	331,72	340,4
Superfície (ha)	265	295	399,9	609,4	880,23	1027,81
Sup. Mitja (ha)	1,4	1,8	1,2	1,5	2,7	3,0

Quadre 35_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de la superfície de conreu i de la superfície mitjana d'explotació del conreu de l'olivera a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya
(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

A la gràfica 34_fe02 queda clar que l'olivera és un cultiu en fase d'expansió. Indiscutiblement ho és en termes de superfície, ja que entre el 1989 i el 1999 augmenta un 11% a nivell local, un 52% a nivell comarcal i un 17% a nivell de tot Catalunya. I pel que fa al nombre d'explotacions, excepte a nivell de municipi en què es produeix una disminució del 11%, a la comarca creix un 20% i al país un 2,6%.

Gràfica 34_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de la superfície de conreu de l'olivera a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Per acabar l'apartat de conreus llenyosos, l'Idescat ens diu que l'any 1989 existia al municipi una explotació que cultivava fruiters de clima subtropical i/o planters, tot i que la superfície que hi destinava era ínfima, i el 1999 aquesta explotació ja no apareix censada. També apareix censada el 1999 una explotació de 40 àrees de superfície dedicada a conreus llenyosos d'hivernacle.

3.2.5 ELS SECTORS RAMADERS

L'Idescat també fa un repàs per les dades dels censos relatives als diferents sectors ramaders. En primer lloc podem constatar que des del 1982 no s'enregistra l'existència de cap explotació de ramaderia bovina al municipi, i a la comarca es pot considerar una activitat testimonial, ja que hi ha censades 6 explotacions amb 1373 caps l'any 1999.

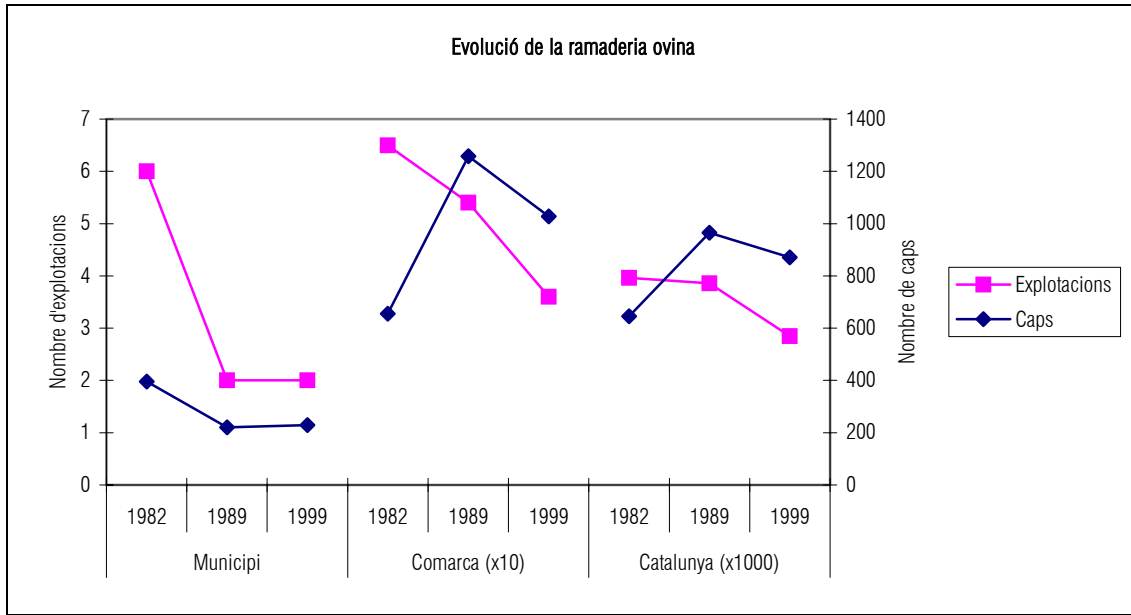
Pel que fa a la ramaderia ovina, el quadre 36_fe03 en mostra les dades que fan referència a la seva evolució a nivell de municipi, de comarca i de país entre els anys 1982, 1989 i 1999.

Evolució de la ramaderia ovina									
	Municipi			Comarca (x10)			Catalunya (x1000)		
Any	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	6	2	2	6,5	5,4	3,6	3,964	3,859	2,846
Caps	396	220	229	655,3	1258,2	1028	645,37	965,672	870,817
Caps promig	66,00	110,00	114,50	100,82	233,00	285,56	162,81	250,24	305,98

Quadre 36_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de caps i de mida mitjana d'explotació ramadera d'oví a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 35_fe03 ens permet veure com el comportament a nivell de municipi ha tendit a evolucionar de forma inversa al que s'ha produït en els altres dos àmbits territorials. Així, mentre que al Baix Camp i a Catalunya, entre el 1982 i el 1989 disminuïa el nombre d'explotacions i augmentava el nombre de caps, a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant es produïa la disminució de les dues variables, tot i que en tots tres casos es detecta un augment de la mida mitjana del ramat. En canvi, entre 1989 i 1999 a nivell comarcal i català es produeix una doble disminució tant del nombre de ramats com de la seva mida, i a nivell municipal el sector oví roman estable. A nivell de Catalunya i de Baix Camp la mida mitjana d'explotació continua augmentant, mentre que a nivell local no varia.

Gràfica 35_fe03 Evolució del nombre d'explotacions i de caps de ramaderia d'oví a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

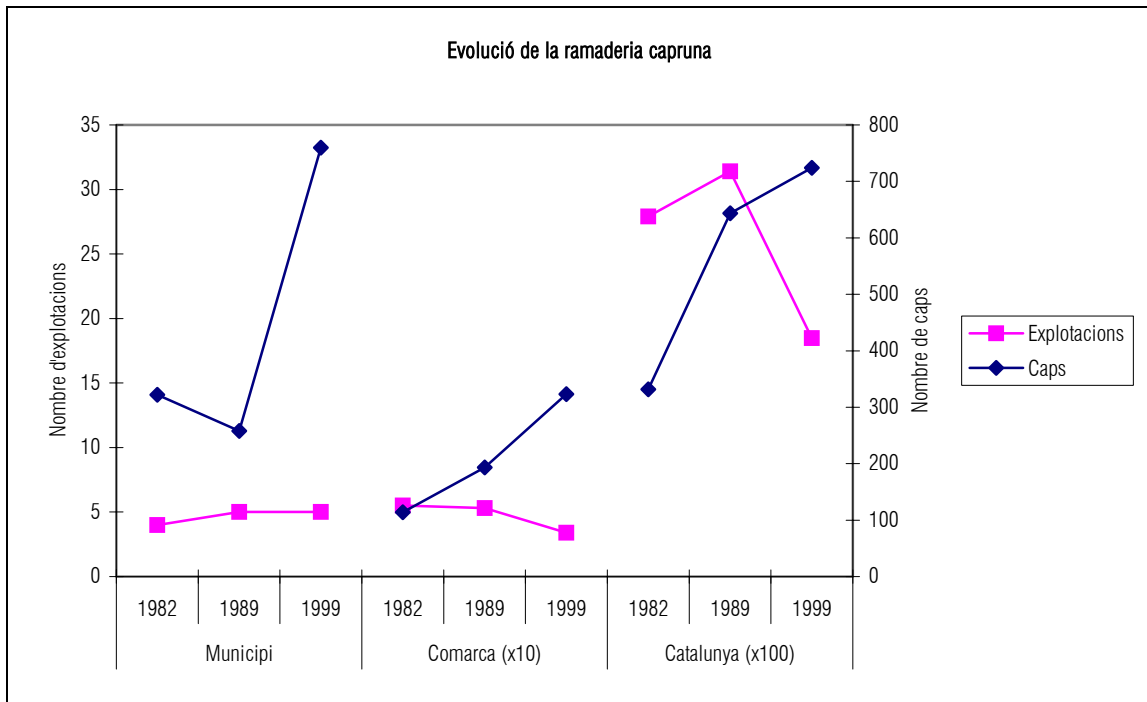
El quadre 37_fe02 recull les dades relatives a l'evolució de la ramaderia caprina entre el 1982, el 1989 i el 1999 en els tres àmbits d'aquest estudi.

Evolució de la ramaderia caprina									
Any	Municipi			Comarca (x10)			Catalunya (x100)		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	4	5	5	5,5	5,3	3,4	27,91	31,4	18,47
Caps	322	258	760	114,2	193,3	323,1	331,67	643,57	723,77
Caps promig	80,50	51,60	152,00	20,76	36,47	95,03	11,88	20,50	39,19

Quadre 37_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de caps i de mida mitjana d'explotació ramadera de caprí a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 36_fe02 ens mostra com també en aquesta ocasió el municipi presenta una dinàmica pròpia pel que fa a l'evolució del sector caprí. Així, mentre entre el 1982 i el 1989 a tots els nivells territorials augmenta el nombre d'explotacions o roman constant, pel que fa al nombre de caps i a la mida mitjana dels ramats augmenten al Baix Camp i a Catalunya i disminueixen al municipi. En canvi, entre el 1989 i el 1999, en tots els casos augmenta el nombre de caps, mentre que la comarca i el país perden explotacions, i en canvi el municipi les manté. En tots els casos es produeix un augment de la mida mitjana del ramat, més marcat a nivell local i comarcal.

Gràfica 36_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de caps de ramaderia de caprí a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

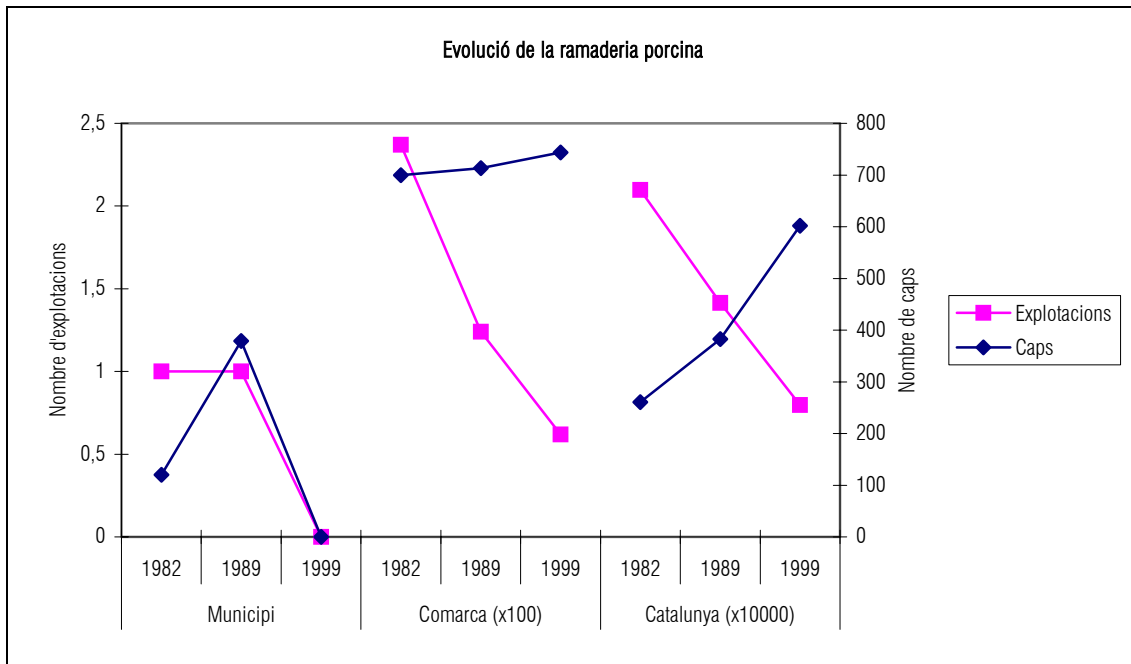
El quadre 38_fe02 conté la informació relativa a l'evolució de la ramaderia porcina entre els anys 1982, 1989 i 1999 a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya.

Evolució de la ramaderia porcina									
	Municipi			Comarca (x100)			Catalunya (x10000)		
Any	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	1	1	0	2,37	1,24	0,62	2,0977	1,4142	0,7965
Caps	120	379	0	699,66	713,43	743,77	260,5023	382,7632	601,9632
Caps promig	120,00	379,00	0	295,22	575,35	1199,63	124,18	270,66	755,76

Quadre 38_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de caps i de mida mitjana d'explotació ramadera de porcí a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 37_fe02 construïda a partir de les dades del quadre 38_fe03 mostra un cop més la dinàmica particular del municipi. Mentre que al Baix Camp i a Catalunya el sector presenta una evolució marcada per una disminució del nombre d'explotacions i un augment dels caps cosa que provoca grans augments en la mida mitjana dels ramats, a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant entre el 1982 i el 1999 el sector viu una certa expansió, tot i que només està representat per una explotació, però aquesta creix considerablement. En canvi el 1999 aquesta explotació ja no apareix en el cens.

Gràfica 37_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de caps de ramaderia de porcí a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

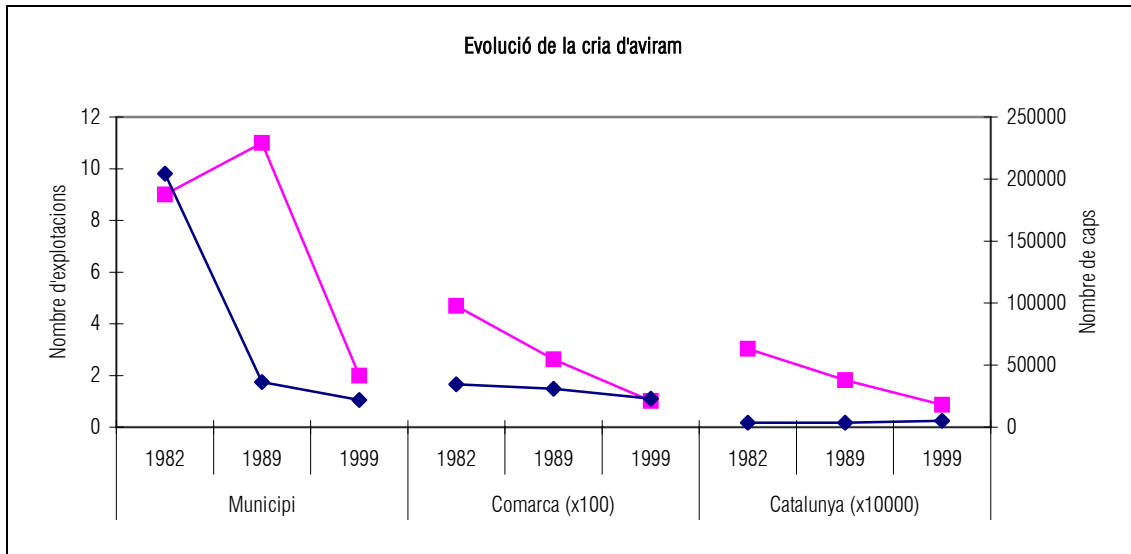
El quadre 39_fe02 aporta la informació relativa a l'evolució de la cria d'aviram al municipi, a la comarca i a Catalunya entre el 1982, el 1989 i el 1999.

Evolució de la cria d'aviram									
Any	Municipi			Comarca (x100)			Catalunya (x10000)		
	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	9	11	2	4,69	2,62	1,02	3,0282	1,8229	0,8699
Caps	204250	36335	22000	34695,19	30945,88	22859,49	3523,2644	3704,2132	5113,8696
Caps promig	22694,44	3303,18	11000,00	7397,70	11811,40	22411,26	1163,48	2032,04	5878,69

Quadre 39_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de caps i de mida mitjana d'explotació ramadera d'aviram a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 38_fe02 ens mostra en aquest cas una evolució similar als tres nivells territorial, excepte pel que fa a un augment d'explotacions entre el 1982 i el 1999 a nivell local. També el comportament de la mida mitjana d'explotació és diferent, ja que a la comarca i al país sempre mostra una tendència ascendent, mentre que al municipi disminueix entre el 1982 i el 1989 i després es recupera fins el 1999, sense arribar als nivells del 1999. Destaca també el fet de l'elevada mitjana a nivell local i comarcal en comparació a tot el territori de Catalunya.

Gràfica 38_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de caps de ramaderia d'aviram a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

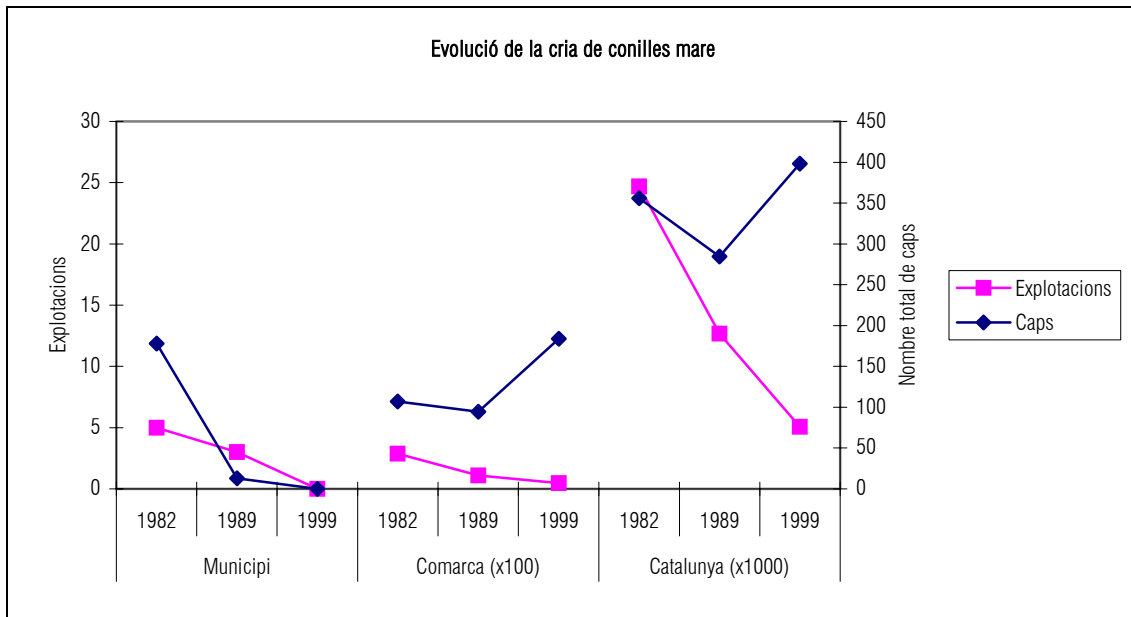
El quadre 40_fe02 ens mostra les dades relatives a l'evolució de la cria de conilles mare entre els anys 1982, 1989 i 1999 a nivell de municipi, de comarca i de país.

Evolució de la cria de conilles mares									
	Municipi			Comarca (x100)			Catalunya (x1000)		
Any	1982	1989	1999	1982	1989	1999	1982	1989	1999
Explotacions	5	3	0	2,88	1,1	0,47	24,707	12,686	5,069
Caps	178	13	0	106,89	94,45	183,92	355,923	284,521	398,402
Caps promig	35,60	4,33	0	37,11	85,86	391,32	14,41	22,43	78,60

Quadre 40_fe02 Evolució del nombre d'explotacions, de caps i de mida mitjana ramadera de conilles mares a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

La gràfica 39_fe02 construïda amb les dades del quadre 40_fe02 mostra com entre el 1982 i el 1989 a tots els àmbits territorials es produeix un declivi marcat pel descens tant del nombre d'explotacions com del nombre total de caps. A més al municipi disminueix la mida mitjana de l'explotació, mentre que a la comarca i a Catalunya augmenta. Aleshores, entre el 1989 i el 1999, tot i que el nombre d'explotacions continua baixant al Baix Camp i al conjunt català, el nombre de caps i per tant la mida mitjana de l'explotació es recupera notablement, sobretot a la comarca. En canvi a nivell municipal es produeix la desaparició d'aquest sector productiu.

Gràfica 39_fe02 Evolució del nombre d'explotacions i de caps de ramaderia de conilles mares a nivell de municipi, de comarca i de Catalunya

(Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades de l'Idescat)

Per tancar l'apartat dels sectors ramaders i l'anàlisi quantitativa de les dades que ens ofereix l'Idescat, farem esment a l'evolució del registre d'equins, tot i que pròpiament no es pugui considerar un sector productiu. Així, mentre que el 1982 encara es registraven 30 explotacions i 30 caps d'equins, el 1989 només es censava una explotació i un cap, els quals ja desapareixien totalment del cens de 1999.

3.2.6 ASPECTES DIAGNÒSTICS

Si algun tret caracteritza el sector primari català, i en això Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant no constitueix cap excepció, és en el declivi al que es troba sotmès sobretot a partir de la meitat del segle XX. Ja abans el camp català havia patit grans transformacions, d'una banda degut a la revolució industrial que es produí amb força a Catalunya ja des del segle XIX, i d'altra banda degut també a qüestions de naturalesa purament agronòmica, com la coneguda expansió de la fil·loxera, la qual va suposar un abandó o canvi de cultiu de grans superfícies dedicades a la vinya en moltes zones, i entre elles el municipi objecte d'aquest estudi com deixa constància el treball "El Baix Camp: població, economia i territori" editat per Caixa de Catalunya l'any 1986.

És precisament l'any 1986 un altre dels punts d'inflexió que marquen el destí del nostre sector agrari. És el moment en què Catalunya s'incorpora a la Comunitat Econòmica Europea, actualment Unió Europea, i ho fa en unes condicions poc favorables per al sector, tot i que l'economia del país en el seu conjunt es veu notablement afavorida per aquesta incorporació.

A continuació recollim, a mode de diagnòstic, un resum dels canvis produïts des de la dècada dels 80 fins a l'actualitat, basat en l'anàlisi de les dades realitzat en l'apartat anterior.

Augment de la superfície del sòl destinada a usos no agraris, disminució de la superfície agrícola útil (SAU) i augment de la superfície forestal.

Aquest és un fenomen que ja es detecta amb força des de principis del segle XX i que entre 1982 i 1999 suposa l'increment de 1769 ha a 3654 ha destinades a usos no agraris (sòl urbà, sol industrial, infraestructures, etc.), tal i com hem vist al quadre 01_fe02. Aquesta tendència presenta, com veurem en altres casos, diferències entre una primera fase que va des del 1982 al 1989, i en la qual els dos principals usos de sòl agrari es mantenen més o menys constants, i una segona fase des del 1989 al 1999 en què el terreny forestal augmenta des de 4006 ha fins a 5312 ha, i les terres llaurades disminueixen de 1371 ha a 927 ha.

No tot l'augment de massa forestal es degut a la pèrdua de terres llaurades, com ja queda patent de la magnitud de la variació de cada una de les variables. Aquest increment es deu en part a la recuperació de part de la massa forestal disponible abans dels grans incendis dels anys 80. El document "Estudi de directrius de promoció per l'economia local del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant" elaborat per R.M. Management Bureau S.L. l'any 2000 per encàrrec de la Diputació de Tarragona, ja establí que l'aprofitament dels boscos del municipi constituïa una de les vies fonamentals per fer que el sector primari deixi de tenir un pes tant limitat i diversificar de forma efectiva l'economia del municipi. Donades les competències adquirides recentment per l'Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant sobre la gestió dels boscos municipals, aquest disposa d'alguns dels mecanismes per crear les condicions necessàries per aprofitar aquest recurs endogen de la localitat. De fet, mentre que a nivell comarcal i de tot Catalunya la superfície forestal presenta un notable descens entre el 1982 i el 1999, a nivell local es produeix el fenomen contrari, sobretot entre el 1989 i el 1999 com ja hem dit (Gràfica 03_fe03). Tot i això els boscos continuen sent un recurs natural sense explotar a la localitat.

En quant a la superfície agrícola útil (SAU) resulta de gran interès comparar-ne l'evolució al municipi amb l'evolució a nivell comarcal i català. Entre el 1982 i el 1999 el municipi presenta una ralentització del procés de pèrdua de SAU (Gràfica 04_fe02), que és del 8%, mentre que a nivell comarcal i català és del 12% i l'11% respectivament. Observem per primera vegada en aquesta diagnosi un comportament que es repetirà quan avaluem altres variables. Durant aquests set anys, el sector agrari mostra una tendència millor que la que apareix al seu entorn. És de suposar que en aquest comportament hi van tenir la seva part de responsabilitat les condicions socioeconòmiques de l'època, caracteritzades per la bonança econòmica generada per les successives obres de construcció i per l'explotació de les centrals nuclears afincades al municipi. D'aquesta manera, l'entrada a l'economia familiar d'ingressos provinents d'altres activitats hauria ajudat a mantenir el desenvolupament de la seva activitat agrària fent possible absorbir un descens de la seva aportació de valor afegit net. Aquest manteniment hauria resultat en qualsevol cas artificial, ja que en el decenni 1989-1999, caracteritzat per successives crisis agrícoles, l'abandó de superfície agrícola útil va ser més accentuat a nivell local (un 32%), superior al descens

registrat a la comarca (19%) i molt superior a la mitjana catalana (un 2%). La comarca i el país haurien afrontat millor els desafiaments patits pel sector agrari en aquest segon període, segurament degut a una millor preparació durant el període anterior. És a dir, la menor dependència del sector agrari en els anys 1982 a 1989, hauria provocat un menor interès per gestionar millor les explotacions agràries, cosa que un cop iniciat el retrocés de la bonança econòmica generada per la construcció i l'explotació de les centrals nuclears, hauria deixat les explotacions locals en una situació menys competitiva i per tant més fràgil, cosa que explicaria el major impacte registrat. Al llarg de la diagnosi trobarem altres indicadors que en major o menor mesura reforcen aquesta hipòtesi.

Retrocés del nombre d'explotacions i de l'extensió mitjana de l'explotació

Tant si considerem el nombre total d'explotacions, com el nombre d'explotacions amb superfície agrícola útil (que com ja hem explicat a l'anàlisi, en el cas del municipi coincideix exclusivament amb explotacions amb terres llaurades), constatem una disminució de les explotacions que es comptabilitzen entre el 1982 i el 1999. En aquest cas, pel que fa al nombre total d'explotacions durant el primer període intercensal (Gràfica 05_fe02) el municipi perd el 10% del total de les seves explotacions, la comarca el 7% i Catalunya l'11%. La magnitud de la pèrdua s'assembla més a la mitjana catalana, segurament com a reflexe d'una economia més diversificada, que a la comarcal sense una implantació industrial de tanta importància relativa. Si ens centrem en les explotacions amb superfície agrícola útil, també apareix un comportament més similar del municipi amb el conjunt del país que no pas amb el de la comarca (Gràfica 07_fe03). La diferència entre municipi i comarca es produeix principalment entre el 1989 i el 1999, amb una pèrdua del 38% per Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant i del 21% pel Baix Camp, cosa que reforçaria la hipòtesi de la falsa resistència del primer període intercensal, la qual passa factura en el segon.

Una altra magnitud que reflecteix el grau de dinamisme i competitivitat de les explotacions és la seva extensió. La disminució del valor afegit net de molts conreus, i en especial dels que trobem habitualment a la zona, provoca que per tal de mantenir els ingressos agraris calgui, en primera instància, procedir a incrementar la superfície de l'explotació. El municipi mostra entre el 1982 i el 1989 un lleuger augment d'aquesta extensió mitja que va de 4,66 ha fins a 4,99 ha. No obstant, aquest augment no s'explica només pel fet que la superfície agrícola útil només cau un 8% durant el període mentre que el nombre d'explotacions amb SAU cau un 14%. L'increment pot ser degut a una ampliació de les explotacions o al fet que les explotacions que s'abandonen primer són les més petites, o a una combinació d'ambdós processos. Donat el baix dinamisme característic del sector agrari local, junt amb els condicionants socioeconòmics de l'entorn ja mencionats, és més probable que el procés predominant fos l'abandó de les explotacions de menor superfície, més que no pas l'ampliació de les existents. Un cop més aquesta falsa resistència del primer període intercensal es veuria contradita per l'evolució durant el segon període en què la superfície promig d'explotació disminuï fins a 4,73 ha. Per tant, l'abandó començaria a afectar a les explotacions de més superfície.

L'anàlisi de l'evolució del nombre i superfície censada d'explotacions amb ramaderia i terres (Gràfica 09_fe02) també ens dona una primera idea de quin ha estat el procés

experimentat pel subsector ramader durant el període de l'estudi, concretament el de la ramaderia lligada a la terra o extensiva. De les 48 explotacions censades el 1982 es passa a 15 el 1989 i a 7 el 1999, dades de les quals es dedueix la gairebé desaparició d'aquesta activitat al municipi. En aquest cas no apareix el fenomen de falsa resistència durant el primer període intercensal, possiblement per la major dificultat de combinar la ramaderia amb una altra ocupació al sector industrial o de serveis.

Fallida del procés de transformació de secà en regadiu

L'economia agrícola de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant és bàsicament d'agricultura de secà. Tot i això, entre el 1982 i el 1999 es produeix un augment notable de les hectàrees de regadiu al municipi, passant de 16 ha a 104 ha (Gràfica 10_fe02). La transformació es produeix bàsicament durant el primer període intercensal en què s'assoleixen les 92 ha de regadiu, passant de 18 explotacions el 1982 a 103 el 1989. El fenomen es un reflex del dèbil procés de capitalització de les explotacions durant aquest període que hem anomenat de falsa resistència, ja que es finança en general mitjançant ingressos no provinents de l'agricultura. Qualifiquem el procés de transformació de secà en regadiu de fallida perquè el nombre d'explotacions que disposen total o parcialment de regadiu disminueix durant el segon període intercensal de 103 a 47. Possiblement aquest grup d'explotacions representin el segment més competitiu del sector agrari local, tot i que aquesta afirmació requeriria un major aprofundiment en la matèria.

La dificultat de convertir la superfície de secà en regadiu, prové de la manca de cursos permanents d'aigües superficials al municipi, i de les dificultats d'extreure aigua del subsòl. Dificultats que no només ha patit l'agricultura, sinó que en determinades èpoques també han afectat els usos de boca, tot i que darrerament s'ha posat en explotació aquífers que han contribuït a pal·liar aquest dèficit.

El titular de l'explotació és el propietari de la mateixa, persona física, home i entre 40 i 65 anys.

En quant al règim de tinença més habitual al municipi, predomina la propietat en tot el període d'estudi (Gràfica 11_fe02), tot i que entre el 1982 i el 1989 es produeix un augment del altres règims de tinença (majoritàriament arrendament, tot i que poden aparèixer parceries i altres formes), passant de 34 a 73 les explotacions on apareixen aquests règims diferents de la propietat. Un cop més, aquest aparent dinamisme, que portaria a alguns agricultors a augmentar la superfície de la seva explotació principalment mitjançant l'arrendament de terres d'altres propietaris, no pot superar la crisi del model agrícola quan l'entorn socioeconòmic local fa més difícil l'injecció d'ingressos suplementaris a l'economia familiar.

La forma jurídica del titular de l'explotació és en la pràctica totalitat la de persona física (Quadre 08_fe02), cosa que reforça la imatge d'una explotació familiar tradicional. Només apareix registrat un titular els anys 1982 i 1989 que operaria sota alguna forma de societat

mercantil, i que el 1999 hauria desaparegut o canviat de forma jurídica retornant a la persona física (el fet que es tractés d'un mateix titular és una mera suposició, i en qualsevol cas té poca incidència sobre l'anàlisi del conjunt de les dades). A més a més, es tractaria d'una explotació sense terres, per la qual cosa podríem aventurar que es tractava d'una explotació ramadera sense terres associades. I, d'altra banda, els anys 1982 i 1989 apareixen dues entitats públiques com a propietàries del que possiblement siguin explotacions forestals, ja que no disposen de superfície agrària útil. L'any 1999 només 1 de les entitats públiques apareix com a titular, pel qual podem pensar que es tracta de l'Ajuntament i l'explotació els boscos de titularitat pública o "comuns".

La titularitat de l'explotació recau en la majoria de casos sobre un home (Gràfica 12_fe02). No obstant s'observa una evolució diferenciada pel que fa a l'evolució del nombre d'homes i dones titulars. Durant el primer període intercensal el nombre de titulars homes disminueix un 10%, i durant el segon un 37%. Un cop més, el decenni 1989-1999 resulta més desfavorable per al sector agrari local. En canvi, el número de dones titulars es manté gairebé constant, 68 el 1982, 63 el 1989 i 68 el 1999. Aquest fenomen ve donat pel fet que titulars homes abandonen la titularitat de l'explotació i s'incorporen al sector secundari o terciari, i els seus cònjuges prenen el relleu, el qual vindria motivat per motius fiscals i d'obtenció de pensions de jubilació. Aquest flux de la titularitat es produiria amb major intensitat durant el primer període intercensal, ja que en el segon l'accentuació de la crisi del model agrícola per causes de l'entorn socioeconòmic local faria més difícil la substitució, la prova és que una major pèrdua de titulars home no provoca un augment proporcional de titulars dona.

Per edat, el titular de l'explotació es troba entre els 40 i els 65 anys (Gràfica 13_fe02), franja que respon al model característic d'un sector en crisi, incapaç d'incorporar joves a l'activitat. També en aquest cas hi ha diferències entre els set primers anys i els deu darrers. De 1982 a 1989 hi ha un increment de joves agricultors, els quals passen de 31 a 34, en canvi el número decau dramàticament fins a 8 el 1999. Aquest és un fet preocupant, ja que ens mostra com ni tan sols les explotacions liderades pel sector a priori més dinàmic i preparat de població, els joves agricultors, és capaç d'aprofitar la relativa bonança del primer període (encara que sigui deguda als sectors secundari i terciari) per a resistir la crisi un cop aquesta bonança comença a perdre força. A partir del 1989 el sector primari perd l'equilibri precari que havia assolit i, en perdre el conjunt familiar els suports externs, la població que ocupava aquest sector primari es sent més atret o fins i tot no té altra opció que ocupar-se en el sector secundari o terciari, fins i tot fora de la localitat si és necessari. Aquesta evolució també queda reflectida en els altres dos sectors, sobretot en el principal (entre 40 i 65 anys), en què el descens es produeix al llarg de tot el període tot i que de forma més pronunciada entre el 1989 i el 1999 (una pèrdua del 35% en front del 14% anterior).

La dedicació del titular i del cònjuge a l'explotació es produeix en exclusiva o com a dedicació principal

Pel que fa a la dedicació del titular només hem pogut analitzar el segon període intercensal, ja que les dades de 1982 es van recollir seguint criteris diferents als de les dos edicions

posteriors, per tant són dades no homogènies que no podem comparar. Durant aquest segon període intercensal la major part dels titulars (un 57% el 1989 i un 68% el 1999) declaren dedicació exclusiva a l'explotació. Seria interessant conèixer quants d'aquests són homes i quants són dones, però malauradament no disposem de la dada. La resta fins arribar gairebé al 100% declaren dedicació principal, és a dir ho combinen amb una altra feina, tot i que la dedicació i /o els ingressos provenen bàsicament de l'explotació. També entre el 1989 i el 1999 l'abandó agrari es concentra en el bloc de titulars amb dedicació principal (descens del 54%), més que no pas en el bloc de titulars amb dedicació exclusiva (descens del 24%). Aquesta dada seria lògica suposant que els titulars que declaren dedicació exclusiva ho són d'explotacions més competitives i rendibles, tot i que la comprovació d'aquesta suposició requeriria d'un estudi amb més profunditat.

La dedicació del cònjuge també es declara en primer lloc com a exclusiva i en segon com a principal, en cap cas es registra cònjuges amb dedicació secundària. De les dades es desprèn que el nombre màxim d'explotacions en què titular i cònjuge declaren dedicació principal és de 103 el 1989 i 61 el 1999 (Gràfica 17_fe02). Diem nombre màxim perquè és possible que una part dels cònjuges amb dedicació exclusiva ho siguin de titulars amb dedicació principal. En qualsevol cas queda clara la creixent incapacitat del sector primari per mantenir economies familiars basades en exclusiva en l'activitat agrària, ja que aquest nombre màxim descendiria un 41% en deu anys.

La mà d'obra de l'explotació és bàsicament familiar, la creació d'ocupació tant familiar com assalariada es troba en fase de retrocés i l'activitat agrícola es desenvolupada molts cops per persones ja ocupades en altres activitats

De les 363 explotacions censades l'any 1982, 360 tenen mà d'obra familiar, i només 63 generen ocupació fora de la família (Quadre 13_fe02). D'aquestes 63, 2 generen ocupació fixa i 62 en generen d'eventual. Estem davant, com venim dient, d'una agricultura d'explotació familiar, tot i que amb una certa capacitat per generar ocupació fora de la família. Al menys fins l'any 1989 en què de les 327 explotacions censades, 59 generen ocupació més enllà de la família, amb 4 explotacions que generen ocupació fixa i 55 que generen ocupació eventual. El panorama és molt diferent l'any 1999, en què de les 206 explotacions censades, 205 generen ocupació familiar, i només 10 contracten mà d'obra assalariada, amb 2 explotacions creant ocupació fixa i 8 creant-ne d'eventual. També en aquest paràmetre s'observa el diferent comportament en els dos períodes intercensals.

Les mateixes dades expressades en unitats de treball agrari (UTA) mostren també com la disminució del nombre d'explotacions ha vingut acompanyada d'una disminució de l'ocupació total generada pel sector agrari (Gràfica 16_fe02). En canvi l'ocupació mitjana disminueix un 40% entre el 1982 i el 1989, i es recupera un 25% entre el 1989 i el 1999. Aquest repunt no es deu, però, a un augment de l'ocupació total, com ja s'ha dit, sinó a una disminució proporcionalment més gran del nombre d'explotacions que havent superat el primer període de falsa estabilitat no superen el segon període de continuació i agreujament de la crisi del model agrari local.

També és de destacar (Gràfica 18_fe02) com l'ocupació de mà d'obra familiar cau bàsicament degut al descens d'ocupació associada als titulars de les explotacions, mentre que entre el 1989 i 1999 tot i disminuir el nombre d'explotacions que ocupen els cònjuges dels titulars, l'ocupació d'aquests mesurada en UTA es manté gairebé constant. Igual que en l'apartat 3.3.3.4. el menor descens de l'ocupació dels cònjuges es podria explicar per la incorporació de cònjuges dones que desitgen garantir-se el dret a la prestació d'una pensió de jubilació.

Pel que fa a la mà d'obra assalariada, més enllà de la davallada patida al llarg del període d'estudi (Gràfica 19_fe02) es produeix una inversió de l'ocupació que es produeix entre mà d'obra assalariada eventual i fixa entre el 1982 i el 1989. Així el 1982 l'ocupació de mà d'obra assalariada fixa representa el 87% de les unitats de treball agrari d'ocupació de mà d'obra assalariada, mentre que l'eventual només representa el 13%. En canvi el 1989 la proporció és del 12% i 88% respectivament. Per acabar, el 1999 la proporció es reequilibra en un 33% per un 66%, però ja estem parlant només d'un total de 3 unitats de treball agrari. Totes aquestes dades donen una idea de la importància del redimensionament a la baixa que pateix el sector agrari i la incessant disminució de la seva capacitat per crear ocupació.

En quant al fet que l'activitat agrícola es desenvolupada molts cops per persones ja ocupades en altres activitats, aquesta conclusió ja s'inclouia al document "Estudi de directrius de promoció per l'economia local del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant" elaborat per R.M. Management Bureau S.L. l'any 2000 per encàrrec de la Diputació de Tarragona. Aquest fet es veu reforçat per les dades registrades al cens, ja que l'ocupació mitjana per explotació és de 0,53 UTA el 1982, 0,32 UTA el 1989 i 0,40 UTA el 1999, és a dir que de promig és suficient la dedicació de la meitat de la jornada laboral d'una persona o menys per gestionar l'explotació.

Després d'un primer període de capitalització de les explotacions agràries (1982-1989) es produeix un procés de descapitalització de les mateixes (1989-1999)

El document "Estudi de directrius de promoció per l'economia local del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant" elaborat per R.M. Management Bureau S.L. l'any 2000 per encàrrec de la Diputació de Tarragona establí que la manca de professionalitat d'una bona part dels propietaris de conreus feia que les inversions fossin limitades i el desenvolupament o transformació de les explotacions fos gairebé inexistent, provocant un clar procés de descapitalització de la major part de les explotacions.

Aquesta afirmació, tot i que podria descriure l'evolució global de la totalitat del període estudiat (1982-1999) requereix alguna matisació que tot i no alterar la conclusió global, sí que permet establir millor les característiques d'aquest procés de descapitalització, amb l'esperança que un millor coneixement del mateix ens permeti proposar posteriorment les millors alternatives per superar-lo.

Una idea de com ha evolucionat la capitalització de les explotacions agràries del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant ens la dóna el grau de mecanització de les tasques agràries. Pel que fa al nombre d'explotacions amb tractor (Gràfica 22_fe02) entre el 1982 i el 1989 tant al municipi, com a la comarca i al país, es produeix un increment del nombre d'explotacions que disposen de tractor i el nombre de tractors totals. Per tant, durant el primer període intercensal trobem com a mínim un primer indicador de que té lloc una capitalització de les explotacions del municipi, tot i que aquest hem sostingut que estaria més fonamentat en els ingressos complementaris que no pas en els ingressos propis de l'explotació. I la capitalització aniria més adreçada a facilitar l'execució de les tasques de l'explotació que a planificar la viabilitat futura de la mateixa. Així, entre el 1989 i el 1999, es trenca un cop més la falsa estabilitat i el comportament entre el municipi i Catalunya és més similar en quant a la tendència evolutiva, ja que en ambdós casos es produeix una disminució del nombre d'explotacions amb tractor i del nombre total de tractors. En canvi, a la comarca totes dues variables continuen augmentant en el darrer decenni, ja que en ser una economia més dependent de l'agricultura que la del municipi, la millora de la competitivitat de l'explotació ha estat millor executada. Així, mentre al municipi només 1 de cada 20 explotacions disposen de 2 tractors, a la comarca el ratio ascendeix a 1 de cada 7 i a nivell de país trobem 2 tractors a 1 de cada 3 explotacions. En canvi, en el que si es produeix una avenç qualitatiu continu al municipi és en la cilindrada dels tractors, ja que en els successius censos augmenta el percentatge de tractors de superior cilindrada (Quadre 15_fe02).

Pel que fa a altres tipus de maquinària, les dades del cens venen a confirmar en general la tendència pel que fa a la capitalització entre el 1989 i el 1999, però no disposem de dades del cens de 1982. Durant el segon període intercensal, el nombre de remolcs i d'explotacions que en disposen disminueixen en un 10% i en un 11% respectivament (Quadre 16_fe02). En canvi el nombre d'explotacions que disposa d'adobadora i el nombre d'adobadores es triplica. Pel que fa a equips per tractaments fitosanitaris i a motobombes i electrobombes el descens és del 21% i del 20% respectivament tant pel nombre d'explotacions com pel nombre d'equips. Per acabar, cal destacar d'una banda l'aparició en el període d'una tímida presència de plataformes automotrius per collir fruita i de vibradores tant d'olives com d'altres fruits, i de l'altra banda la desaparició de la petita representació d'equips més lligats a la ramaderia com són les desensitjadores i les cisternes de distribució de fems líquids.

Pèrdua de pes del sector agrari en l'economia del municipi, deguda bàsicament a la baixa viabilitat tècnico-econòmica de les petites explotacions, majoritàries a la localitat, i pèrdua progressiva d'importància de la ramaderia davant de l'agricultura, amb la corresponent reducció de la diversificació de l'economia agrària local

L'"Estudi de directrius de promoció per l'economia local del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant", que ja hem citat en diverses ocasions, establí que el sector agrari era ja l'any 2000 una activitat gairebé residual a l'economia del municipi, i que la seva tendència històrica confirmava que es tractava d'una activitat pràcticament testimonial.

Les dades registrades als tres darrers censos, els quals han constituït la base del nostre anàlisi, no només confirmen aquesta tendència històrica, la qual ja venia descrita a l'estudi elaborat per Caixa Catalunya l'any 1986 i que s'ha vist accentuada des de l'entrada de Catalunya a la Unió Europea aquell mateix any, sinó que ens donen alguna pista de quins han estat els pilars d'aquesta debacle.

Una primera indicació la trobem en l'evolució del nombre d'explotacions segons els seu marge brut total (MBT) expressat en unitats de dimensió europea (UDE) al llarg dels anys 1982, 1989 i 1999 a nivell de municipi, de comarca i de país (Quadre 17_fe02). Els intervals escollits per a classificar les diferents explotacions perseguien caracteritzar tres tipus diferents d'explotacions: la petita explotació (marge brut total inferior a 12 UDE), l'explotació de mida mitjana (marge brut total entre 12 i 40 UDE) i la gran explotació agrària (marge brut total a partir de 40 UDE). A nivell de municipi les petites explotacions representen gairebé la totalitat de les explotacions al llarg de tot el període amb un percentatge del 96% el 1982 que va creixent fins el 98% el 1999. A nivell de comarca, continuen sent les explotacions preponderants, però amb un percentatge inferior que va des del 89% el 1982 fins el 91% el 1999. A nivell de país, els percentatges són similars als comarcals entre el 1982 i el 1989, mentre que el 1999 les petites explotacions representen "només" el 69%. Pel que fa a les explotacions grans, veiem com al municipi són minoritàries entre el 1982 i el 1989, i desapareixen definitivament el 1999.

Entre el 1982 i el 1999 es produeix una autèntica davallada en el nombre total de les petites explotacions, mentre que, tot i que percentualment puguin mostrar una caiguda major, en valors absoluts queda clar que s'han perdut moltes menys explotacions mitjanes. Així mentre Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant perdia 81 explotacions petites entre el 1982 i el 1989 i 73 més entre el 1989 i el 1999, només en perdia 6 i 3 respectivament de mitjanes. A nivell de comarca entre el 1982 i el 1989 la taxa de pèrdua d'explotacions petites disminueix lleugerament, cosa que no succeeix a nivell de municipi, ni tampoc a nivell de tot Catalunya. La baixa dimensió (expressada, si més no, en termes de rendiment econòmic) de les explotacions de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, ja indicada, entre altres variables, pels baixos registres en l'ocupació mitjana per explotació calculada en termes d'unitats de treball agrari com hem vist en el corresponent apartat i la fase de falsa estabilitat del període 1982-1989 en què la capitalització va estar més centrada en facilitar i simplificar l'execució de les pràctiques agràries, més que en garantir la supervivència de l'explotació, van contribuir a comprometre la viabilitat de les explotacions agràries. D'aquesta manera, a la fi del període d'extraordinària bonança econòmica sustentada sobretot en la construcció i també en l'explotació de les centrals nuclears, el sector que en condicions normals podria haver reprès el seu paper com a motor econòmic i de generació d'ocupació no va ser capaç de superar la doble crisi, d'una banda la gairebé permanent del sector primari, i de l'altra la conjuntural dels sectors secundari i terciari, cosa que va redundar en una degradació més accentuada encara de l'activitat agrària. La implantació de la cultura de la nòmina al municipi, també va dificultar encara més el retorn a l'agricultura, i va facilitar la recerca d'altres alternatives d'ocupació fins i tot fora dels nuclis de població municipals.

En quant a la pèrdua de diversificació de l'economia agrària local, l'evolució a nivell de municipi del marge brut total de les explotacions segons la seva orientació tècnico-econòmica (OTE) ens en dóna una imatge força acurada (Quadre 18_fe02). La OTE

expressa el sector agrari al qual es dedica l'explotació, la seva especialització. Pel que fa al nombre d'explotacions, la gran majoria basen la seva activitat en el cultiu de conreus llenyosos, essent els corresponents percentatges del 66% el 1982, del 92% el 1989 i 95% el 1999. En canvi, pel que fa al marge brut total, les conreus llenyosos representen el 17% l'any 1982, el 70% l'any 1989 i el 82% l'any 1999. L'any 1982 la font d'ingressos principals del sector agrari són els granívors, els quals aporten el 57% del marge brut total agrari del municipi, això sí concentrat en menys del 2% de les explotacions. Els granívors, no obstant, pateixen una gran davallada entre el 1982 i el 1989 en que les explotacions es redueixen a la meitat, i ja només aporten el 7% del marge brut total agrari. El 1999 la situació encara és més pronunciada, ja que només resta 1 explotació de petites dimensions. Les poques explotacions dedicades a la ramaderia mixta el 1982 també desapareixen abans del 1989, i aquelles que combinen conreus i ramaderia pateixen una gran davallada, passant de 23 el 1982 a 2 el 1999.

Pel que fa a la ramaderia ovina (Gràfica 35_fe02) el comportament a nivell de municipi ha tendit a evolucionar de forma inversa al que s'ha produït en els altres dos àmbits territorials. Així, mentre que al Baix Camp i a Catalunya, entre el 1982 i el 1989 disminuïa el nombre d'explotacions i augmentava el nombre de caps, a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant es produïa la disminució de les dues variables, tot i que en tots tres casos es detecta un augment de la mida mitjana del ramat. En canvi, entre 1989 i 1999 a nivell comarcal i català es produeix una doble disminució tant del nombre de ramats com de la seva mida, i a nivell municipal el sector oví roman estable. A nivell de Catalunya i de Baix Camp la mida mitjana d'explotació continua augmentant, mentre que a nivell local no varia.

El municipi presenta una dinàmica pròpia pel que fa a l'evolució del sector caprí (Gràfica 36_fe03). Així, mentre entre el 1982 i el 1989 a tots els nivells territorials augmenta el nombre d'explotacions o roman constant, pel que fa al nombre de caps i a la mida mitjana dels ramats augmenten al Baix Camp i a Catalunya i disminueixen al municipi. En canvi, entre el 1989 i el 1999, en tots els casos augmenta el nombre de caps, mentre que la comarca i el país perden explotacions, i en canvi el municipi les manté. En tots els casos es produeix un augment de la mida mitjana del ramat, més marcat a nivell local i comarcal.

La dinàmica de la ramaderia porcina al municipi també presenta les seves particularitats (Quadre 38_fe02). Mentre que al Baix Camp i a Catalunya el sector presenta una evolució marcada per una disminució del nombre d'explotacions i un augment dels caps cosa que provoca grans augments en la mida mitjana dels ramats, a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant entre el 1982 i el 1999 el sector viu una certa expansió, tot i que només està representat per una explotació, però aquesta creix considerablement. En canvi el 1999 aquesta explotació ja no apareix en el cens.

La cria d'aviram mostra una evolució similar als tres nivells territorial, excepte pel que fa a un augment d'explotacions entre el 1982 i el 1999 a nivell local (Gràfica 38_fe02). També el comportament de la mida mitjana d'explotació és diferent, ja que a la comarca i al país sempre mostra una tendència ascendent, mentre que al municipi disminueix entre el 1982 i el 1989 i després es recupera fins el 1999, sense arribar als nivells del 1982. Destaca també el fet de l'elevada mitjana a nivell local i comarcal en comparació a tot el territori de

Catalunya.

Per acabar aquest repàs al sector ramader, l'evolució de la cria de conilles mare mostra entre el 1982 i el 1989 a tots els àmbits territorials un declivi marcat pel descens tant del nombre d'explotacions com del nombre total de caps (Quadre 40_fe02). A més al municipi disminueix la mida mitjana de l'explotació, mentre que a la comarca i a Catalunya augmenta. Aleshores, entre el 1989 i el 1999, tot i que el nombre d'explotacions continua baixant al Baix Camp i al conjunt català, el nombre de caps i per tant la mida mitjana de l'explotació es recupera notablement, sobretot a la comarca. En canvi a nivell municipal es produeix la desaparició d'aquest sector productiu.

Entre el 1982 i el 1989 també desapareixen 39 explotacions forestals que aportaven el 1982 el 15% del marge brut total agrari del municipi. Es produeix, doncs, com a resultat de tots aquests canvis, una dependència excessiva del cultiu de conreus llenyosos, i qualsevol cosa que afecti al rendiment econòmic d'aquest subsector és capaç de determinar el destí de l'activitat agrària en la seva totalitat. Com veurem més endavant, aquest ha estat un factor determinant en l'evolució del sector primari de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

Economia agrària basada en els conreus de l'avellaner de secà i de l'olivera i condicionada, sobretot, per la incessant crisi de l'avellana

Com ja hem dit a l'apartat anterior, l'economia agrària del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant s'ha anat especialitzant al llarg del temps cap al subsector dels cultius llenyosos. Aquest no és un fenomen nou, sinó que es va produint al llarg del segle XX, s'accentua amb la bonança econòmica generada per la construcció i la posterior explotació de les centrals nuclears, i continua fins a l'actualitat. Dintre dels cultius llenyosos, i d'acord amb el procés de precarització de l'ocupació en l'explotació agrària, la tendència predominant és l'abandó d'aquells conreus que requereixen d'una major dedicació i que són menys flexibles alhora d'executar els treballs agrícoles. Així, es produeix una disminució del cultiu de fruiters de fruita dolça (Quadre 25_fe02) i de la vinya (Quadre 33_fe02), tot i que aquesta darrera presenta una recuperació l'any 1999, però sempre dintre d'un nivell de superfície dedicada molt baix (14 ha en total l'any 1999). Pel que fa als fruits amb pinyol també cal tenir en consideració que en àrees de muntanya, la lleugera existència de riscos de gelades descrita a l'apartat 3.3.2. constitueix un factor limitant.

Els cultius predominants al municipi, fins el punt que s'han convertit en els conreus que marquen el ritme de l'evolució de l'economia agrària local són el conreu de fruiters de fruits secs, bàsicament l'avellaner de secà, i el conreu de l'olivera. Tots dos, però, presenten una evolució prou diferenciada.

Pel que fa als conreus de fruiters de fruits secs que predominen al municipi i a la comarca queda clar que l'avellaner és l'espècie dominant; representa a nivell municipal el 85% de la superfície destinada a fruiters de fruits secs i el 82% els anys 1989 i 1999 respectivament, i a nivell de comarca els percentatges augmenten fins el 89% el 1989 i el 85% el 1999 (Quadre 30_fe02). La preponderància de l'avellaner al municipi és deguda en part a la seva bona adaptació a les condicions climàtiques generals de tot l'any. En segon lloc, i ja molt al

darrere es situa l'ametller, el qual ocupa gairebé la totalitat de la superfície restant dedicada als fruiters de fruits secs.

El 1989 la superfície de conreu destinada a l'avellaner al municipi representava el 5% de la superfície que hi destinava la comarca, i aquesta darrera el 43% de la superfície d'avellaner a nivell de tot Catalunya (Quadre 31_fe02). Des del punt de vista d'importància relativa poc van canviar les coses fins el 1999, ja que aleshores els percentatges eren del 4% i 41% respectivament.

Entre el 1989 i el 1999 el municipi perd el 48% de les explotacions (passa de 204 a 107) i el 55% de la superfície destinada a conrear l'avellaner (passa de 654 ha a 291 ha), mentre que la comarca perd el 29% i el 42% i el país el 33% i el 40% respectivament. D'altra banda, la superfície mitja d'explotació és lleugerament superior al municipi tant el 1989 com el 1999. És destacable el fet que, en termes de superfície, el percentatge d'avellaner que es conrea en secà al municipi és del 95% i del 96% els anys 1989 i 1999 respectivament, mentre que a nivell comarcal aquestes xifres es situen en el 44% i el 36%.

Aquestes dades deixen clar dos aspectes importants de com ha condicionat l'avellaner de secà l'economia agrària local: primer l'importància de la presència del cultiu al municipi el 1989 i fins i tot encara el 1999, i segon el gran impacte que ha tingut la crisi de l'avellana en l'economia del sector primari a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

L'altra cara de la moneda la trobem en l'evolució que presenta el conreu de l'olivera, la qual queda clar que és un cultiu en fase d'expansió (Quadre 31_fe02). Indiscutiblement ho és en termes de superfície, ja que entre el 1989 i el 1999 augmenta un 11% a nivell local, un 52% a nivell comarcal i un 17% a nivell de tot Catalunya. A Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant passa de 265 ha el 1989 a 295 ha el 1999, constituint-se en el conreu amb major superfície dedicada. I pel que fa al nombre d'explotacions, excepte a nivell de municipi en què es produeix una disminució del 11%, a la comarca creix un 20% i al país un 2,6%. El cultiu de l'olivera compta al municipi amb l'avantatge que s'adequa a les condicions marcades per l'estiu de tipus "Oriza" determinat segons la classificació agroclimàtica de Papadakis, tal i com es descriu a l'apartat 3.3.2. i en general és una zona amb un clima adequat tot l'any per aquest conreu.

Baix aprofitament de les potencialitats econòmiques associades a les característiques agroclimàtiques del municipi

Segons la classificació agroclimàtica de Papadakis el municipi es caracteritza per un tipus d'hivern anomenat "Citrus" (Ci), tot i que això no suposa que el clima sigui adequat pels cítrics, ja que aquests requereixen uns estius suficientment càlids per aconseguir la maduració. No obstant això, el llimoner pot desenvolupar-se bé sota l'estiu tipus "Oriza" existent en tota l'àrea del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant. El llimoner és també el cítric menys exigent en termicitat. Malgrat aquestes condicions favorables per aquest cultiu que podria aportar majors valors afegits nets a l'economia agrària local, l'Idescat només registra l'any 1999 una explotació d'una hectàrea de taronger amb presència

testimonial de llimoners (Quadre 23_fe02). En canvi els cítrics són un grup amb una certa representació a la comarca en referència a tota la producció catalana, en especial pel que fa al cas del llimoner, en què el Baix Camp disposa del 19% de les explotacions i el 24% de la superfície que s'hi destina a Catalunya.

El tipus d'hivern "Citrus" també és sobretot apte pel conreu de cereals criòfils (civada, blat d'hivern, etc.), sobretot a la línia de costa. No obstant els cereals estan poc presents al municipi des del 1982 i el 1999 ja només apareix representat per una explotació de 2 hectàrees de regadiu de cereals per a gra (Quadre 19_fe02). En qualsevol cas no ens trobem davant un grup de conreus amb elevats valors afegits nets.

L'estudi de la classificació agroclimàtica ens diu que la línia de costa constitueix una àrea amb probabilitats agràries molt diverses. Així per exemple, en regadiu, les condicions són excel·lents pel cultiu d'un altre grup de conreus que poden generar elevats valors afegits nets: les hortalisses, tant primerenques com tardanes. L'anàlisi realitzat a l'apartat 3.3.4.1 *Distribució dels cultius* mostra com en cada àmbit territorial estudiat la tendència evolutiva del conreu d'hortalisses presenta una dinàmica pròpia (Quadre 21_fe02). Entre el 1982 i el 1989 el comportament a nivell local i comarcal és similar tant pel que fa a l'augment d'explotacions dedicades al conreu d'hortalisses com a la disminució de la superfície mitjana de les mateixes. En canvi durant aquest primer període les tendències a nivell de Catalunya són les inverses. En el segon període, és a dir, el que va de 1989 a 1999, en els tres àmbits territorials es produeix una disminució del nombre d'explotacions que s'hi dediquen, tot i que a l'àmbit general català el procés és més pronunciat. També es produeix un augment a totes les escales de la superfície mitjana d'aquestes explotacions, però en el cas comarcal es produeix l'augment més destacat.

Cal destacar que, en cap dels censos s'ha enregistrat cap explotació al municipi on es cultivessin hortalisses en hivernacle (Quadre 22_fe02). Les explotacions en conreu hortícola a l'aire lliure són les més habituals al municipi al llarg del temps. A més, entre el 1982 i el 1989 hi ha un increment de 19 a 30 explotacions, tot i que la superfície mitjana només augmenta un 8%. També el 1989 apareix registrada una explotació amb 2500 m² de conreu hortícola amb protecció baixa. Entre el 1989 i el 1999 aquesta explotació desapareix del cens, i les explotacions de conreu hortícola a l'aire lliure baixen un 33%, mentre que la superfície que hi destinen decreix un 62%. En qualsevol cas sempre estem parlant de superfícies modestes en relació al potencial agroclimàtic del municipi.

Un altre grup de conreus herbacis d'interès econòmic que es podria adaptar a les condicions climàtiques del municipi són les flors i plantes ornamentals. En canvi, al municipi l'Idescat només identifica una explotació de 1100 m² de superfície de regadiu a l'aire lliure i/o amb protecció baixa l'any 1989, però l'any 1999 ja no apareix censada. A nivell comarcal el 1999 apareixen censades al Baix Camp el 7% del conreu de flors i plantes ornamentals en referència a la producció catalana en règim de regadiu, un total de 34 explotacions que abarquen el 3% de tota la superfície que s'hi destina a Catalunya (3233 àrees per un total de 11 hectàrees). Si considerem la producció de flors i plantes ornamentals en hivernacle, el Baix Camp també compta amb 20 explotacions i una superfície de 1115 àrees, les quals representen respectivament el 6,5% i el 4% del total.

Per acabar, un conreu que també presenta una bona adaptació a les condicions agroclimàtiques locals, sobretot a la línia de costa, com ho demostra la importància que històricament ha tingut al municipi i a la comarca, és la vinya. Pel que fa al municipi, es produeix un descens d'explotacions i de superfície entre el 1982 i el 1989, i en canvi del 1989 fins el 1999 tot i que es continuen perdent explotacions es produeix un gran augment de la superfície dedicada a la vinya, fins i tot per damunt de la que es registrava l'any 1982 (Quadre 33_fe02.). En qualsevol cas estem parlant d'una superfície total de 14 ha el 1999, cosa que fa el cultiu econòmicament irrellevant al municipi tot i el seu gran potencial. Encara que anecdòtic a nivell de municipi, el conreu de raïm de taula i per a panses (Quadre 34_fe02) apareix al cens de l'any 1982 amb la presència d'una explotació i 2 hectàrees de superfície, que no apareix el 1989 i que retorna el 1999 amb una explotació amb una superfície tan limitada que ni tan sols apareix registrada. En qualsevol cas és un cultiu amb una certa importància relativa a nivell de comarca, ja que per exemple el 1999 al Baix Camp hi ha el 9% de les explotacions de tot Catalunya i s'hi destina el 4% de la superfície que hi destina el país. Entre el 1989 i el 1999 es produeix un repunt tant en el nombre d'explotacions com en la superfície que es destina al conreu de raïm de taula i per panses als tres nivells territorials objecte d'estudi: municipi, comarca i país.

Potencial de la franja de costa per al desenvolupament de l'aqüicultura ja sigui en terra o al mar

Tot i que el sector de pesca i aquicultura no s'ha tractat a l'apartat d'anàlisi, no voldríem tancar el capítol sense fer-hi, com a mínim una referència. Ens remetem al treball "L'economia de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant a l'horitzó 2000" elaborat per Àrea S.A. l'any 1989, el qual reconeix que l'activitat pesquera a la façana marítima del municipi té un paper molt migrat, ja que aquesta activitat es concentra en aquells indrets que disposen d'una infraestructura portuària adient a les necessitats pesqueres.

L'estudi també estableix que malgrat la poca importància de la pesca, que encara avui en dia persisteix, la zona presenta condicions favorables per al desenvolupament de l'agricultura marina, anomenada també aquicultura, sector en expansió arreu del món i també a Catalunya.

Les aportacions d'aigua dolça de l'Ebre fan que tota la zona del golf de Sant Jordi tingui una gran riquesa marina. Les característiques del territori interior i les bones condicions climàtiques faciliten, a més, l'expansió d'aquest tipus d'activitat.

L'estudi proposa, mitjançant la construcció d'esculls, la promoció tant de piscifactories convencionals de petites dimensions, com l'elaboració d'un pla d'ordenació del litoral quant al seu ús aquícola, per tal de permetre un desenvolupament més ampli i important.

FONTS D'INFORMACIÓ.

Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant (1989); L'economia de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant a l'horitzó 2000. Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

Carles Calleja Xifré, Gabriel Cortés Marques, Joan Veciana Borràs et al. (1986); El Baix Camp: població, economia i territori. Caixa d'Estalvis de Catalunya.

Diputació de Tarragona (2000); Estudi de directrius de promoció per l'economia local del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant. Estudi realitzat per R.M. Management Bureau, S.L. Tarragona.

González Tardiu, F. (1998); Meteorologia i climatologia a l'entorn del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant. Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant. Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

Altres fonts:

- Pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. www.idescat.es.

3.3 INFRAESTRUCTURES I MODEL DE MOBILITAT

(fe_03)

Infraestructures i model de mobilitat: INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA ANNEXADA

ANNEX ▪ fe_03 -PLÀNOL_01: Xarxa viària territorial.

CARTOGRÀFIC: ▪ fe_03 -PLÀNOL_02: Xarxa viària local

ANNEX
FOTOGRÀFIC Fotografies Nº: 1, 19, 23 i 24.

ANNEX
D'INFORMACIÓ Annex_i_04_ Dades de base de mobilitat.

3.3.1 INTRODUCCIÓ

Segons la nova legislació sobre mobilitat, *lleï 9/2003 de 13 de juny*, aquesta és definida com “el conjunt de desplaçaments que les persones i els béns han de fer per motiu laboral, formatiu, sanitari, social, cultural o de lleure, o per qualsevol altre”. Així doncs, la mobilitat, a més de ser indispensable, s’ha convertit en una de les característiques de la societat actual, i ha assolit una especial importància en el model de desenvolupament de les societats futures.

La mobilitat ha de tendir a la sostenibilitat per estructurar i organitzar el territori d’una forma correcta i respectuosa amb el medi, sense posar en risc la capacitat de desenvolupament de les generacions futures. D’aquesta manera parlem de *mobilitat sostenible*, la qual es defineix en la esmentada llei com la “mobilitat que se satisfà en un temps i amb un cost raonables i que minimitza els efectes negatius sobre l’entorn i la qualitat de vida de les persones”.

Marc organitzatiu i competencial

El marc competencial en l’àmbit de la mobilitat resulta complex i es reparteix entre diferents administracions i a diferents nivells. Al següent quadre es mostren les diferents línies que componen la xarxa viària i ferroviària municipal i la titularitat de cadascuna d’aquestes:

Via	Estat de conservació	Codificació	Titularitat
Carretera nacional	Bo	N-340	Estat. Ministeri de Foment
Autopista del mediterrani	Bo	AP-7	Privada (Aumar)
Ctra. de l'Hospitalet de l'Infant a Tivissa	Bo	C-44	Generalitat de Catalunya
Ctra. de Pratdip al Coll de Fatxes	Bo	T-311	Generalitat de Catalunya
Ctra. de Vandellòs a Reus	Bo	T-318	Generalitat de Catalunya
Antiga carretera nacional	Bo	N-340a	Estat. Ministeri de Foment

Quadre 01_fe04_ Xarxa viària de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant

(Font: Elaboració pròpia a partir de diferents fonts).

En referència al transport públic, a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant trobem:

Mitjà de transport	Competència	Operador
Línia de ferrocarril Barcelona - Tortosa	Estatat	RENFE
Autobusos interurbans	Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant	Plana
Autobusos interurbans	Privada	Hife
Taxis	Privada	Particular

Quadre 02_fe04_Transport públic a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant

(Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades per diferents fonts).

Existeix també al municipi el servei de transport escolar, que realitza el trajecte Vandellòs - Masboquera (en cas que hi hagi estudiants) - Masriudoms - Hospitalet de l'Infant, i a l'inrevés, per tal de facilitar l'assistència dels alumnes a l'Institut Berenguer d'Entença.

3.3.2 XARXA DE COMUNICACIONS VIÀRIES

El municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant ha desenvolupat al llarg de la seva història un paper molt rellevant com a municipi de trànsit i de punt de trobada de diferents cultures. La seva situació geogràfica, entre les Terres de l'Ebre, el Camp de Tarragona i les comarques interiors, ha permès que els habitants d'aquestes terres establissin contacte amb altres cultures creant rutes d'intercanvi de mercaderies i persones. En aquest territori conflueixen les vies que comuniquen l'interior de la península amb la costa catalana i les que comuniquen el nord amb el sud del litoral català. Hom reconeix la importància geogràfica del Coll de Balaguer, punt de separació entre el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, i és també el punt de pas de les infraestructures de comunicació del litoral mediterrani i de Catalunya i la resta de l'Estat, així doncs, per ell recorren, entre d'altres, la carretera nacional N-340 i l'autopista AP-7. L'accés a les comarques interiors és a través del Coll de Fatxes, entre la serra de Tivissa i la de Montalt per la carretera C-44, la qual ha representat tradicionalment la via per on les mercaderies procedents de l'interior de la península i de les valls de l'Ebre han tingut accés cap a l'àrea metropolitana de Barcelona i el nord de Catalunya.

La distribució i el traçat de les principals vies de comunicació del municipi tenen el seu origen en l'època pre-romana. El traçat de l'actual carretera nacional N-340 és similar al seguit per la via romana *Via Augusta* que comunicava Roma amb el sud de la península, arribant fins a Cadis. El recorregut de la carretera C-44 és el que presumptament seguia la ruta que utilitzaven els ibers per comunicar la zona de la Ribera d'Ebre (Ilercavons) amb el Coll de Balaguer i l'Hospitalet de l'Infant (on s'establien els cossetans), i que posteriorment serviria de via d'unió entre la *Via Augusta* i la *Via Edetana* que enllaçava Móra amb Tortosa. L'actual carretera N-340 va ser construïda a principis del segle XIX, i va representar el primer recorregut del servei de diligència estatal entre Barcelona i València, sent ampliada durant la meitat del segle XX. Igualment, l'any 1886 finalitzaren les obres d'adequació de la carretera C-44. Posteriorment es construí l'autopista del Mediterrani AP-7, que va entrar en funcionament a finals dels anys setanta.

Les vies que conformen la xarxa viària de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant són:

A- Xarxa viària supramunicipal:

La xarxa viària de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant que comunica amb els municipis veïns o bé amb l'extrarradi territorial, està formada per les següents infraestructures:

- Carretera N-340 que va de Barcelona a Cadis: Travessa el municipi amb un recorregut quasi bé paral·lel a la costa al llarg de 10,28 Km. És una via de calçada única amb un carril per a cada sentit, tot i que existeixen trams de pendent pronunciada amb doble carril per a vehicles lents.
- Autopista AP-7 o del Mediterrani: Va de Barcelona fins a Alacant. El seu recorregut dins del municipi és quasi bé paral·lel al de la carretera N-340 per sobre, tot i que a l'alçada de la central nuclear, aquestes dues vies es creuen invertint la disposició. Es tracta d'una via de pagament on AUMAR n'és l'empresa concessionària. Dintre del terme municipal existeix una àrea de servei i una sortida en ambdós sentits pròxima a l'encreuament amb carretera C-44, abans d'entrar al terme municipal de Mont-roig del Camp. El recorregut pel municipi ocupa 11,43 Km. amb dos carrils per a cada sentit.
- Carretera C-44: Enllaça l'Hospitalet de l'Infant amb la carretera C-12 (Eix de l'Ebre). Aquesta via comunica els diferents nuclis interiors del municipi i és la principal ruta per a accedir a la costa des de la comunitat autònoma d'Aragó. És una via de calçada única amb un carril per a cada sentit, tot i que en els trams amb forta pendent, apareix un tercer carril en sentit ascendent per a vehicles lents. El seu recorregut dins del terme municipal és al llarg de 14,56 Km.
- Carretera T-311: Carretera secundària que s'inicia al terme municipal de Pratdip i dona accés a la C-44 pel Coll de Fatxes. El seu recorregut, de 4,94 Km dintre del terme municipal, és molt sinuós, resseguint el contorn de la serra del Coll de Fatxes. La calçada és d'un únic carril per a cada sentit.
- Carretera T-318: Comunica la carretera C-44 amb la T-310 que va de Pratdip a Reus. El seu recorregut dintre del terme municipal és de 1,16 Km. És una via d'un sol carril per cada sentit i representa l'alternativa interior a la carretera N-340.
- Carretera N-340a: És l'antic traçat de la N-340 i es separa d'aquesta a l'alçada de l'Almadrava. Dintre del terme municipal té una longitud de 2,56 Km.
- Via fèrria Barcelona - Tortosa: Via d'una direcció que discorre paral·lela a la costa, amb una longitud de 9,38 Km dintre del terme municipal. Existeix un baixador a la central nuclear i una estació al nucli de l'Hospitalet de l'Infant. Per aquesta línia circulen trens regionals i de llarg recorregut.
- Actualment s'està construint la nova línia de tren d'alta velocitat del *Corredor del Mediterrani*. Aquesta nova infraestructura, al seu pas pel terme municipal, anirà paral·lela a l'autopista AP-7.

B- Xarxa viària municipal:

El terme municipal està solcat per un important nombre de camins rurals, pistes forestals i camins forestals. Segons la classificació de *Rafel Dal-Ré (1996)*¹, al municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant existeixen, des del punt de vista de la funcionalitat, camins de servei a zones agrícoles, forestals i de servei a poblats. Els camins agrícoles són els més nombrosos, tot i que molts d'aquests, degut a l'abandonament progressiu de les terres de conreu, es troben en desús i immersos en processos de degradació. Destaquem:

- Camí de Gavadà, s'inicia a la carretera C-44 i es dirigeix a l'antic nucli de Gavadà i d'allí al terme municipal de Tivissa.
- Camí de Castelló, que va des de la carretera C-44 fins al nucli abandonat de Castelló, continuant fins als Dedalts.
- Camí de Remullà, s'inicia al nucli de Vandellòs donant accés a Remullà, aquest connecta amb la carretera T-311 al límit del terme municipal amb Prasdip.
- Camí de Fatxes, des de la C-44 fins al nucli de Fatxes.
- Altres, com el camí de Lleriola, el camí dels pous del Cirici, el camí dels Graus, el camí dels Taixos, el camí del Motarro, el camí de Casseà, etc.

A banda d'aquests, existeix una gran quantitat de camins de segon ordre que donen abast a la resta del territori. Són camins sense enllaços a d'altres vies de comunicació principal, que donen accés a diverses parcel·les privades de conreus, i que en molts casos no tenen sortida. Posseeixen unes dimensions més reduïdes que els anteriorment esmentats, no es troben en tant bon estat, i àdhuc, en alguns casos, pateixen igualment una accelerada degradació motivada per l'abandonament dels conreus.

C- Carrers per a vianants.

És l'Hospitalet de l'Infant l'únic nucli on actualment trobem una via destinada exclusivament al pas de vianants. Aquesta es localitza al passeig Marítim, i va des de l'inici de la Platja de l'Arenal (Hotel Vistamar) fins al camp de futbol. Esmentar també que durant tots els diumenges de l'any, a causa de la realització del mercat ambulant dominical, s'estableixen restriccions al pas de vehicles en determinats punts de l'Hospitalet de l'Infant, concretament, es restringeix l'accés de vehicles en tots aquells carrers a través dels quals s'accedeix al sector est del passeig Marítim, que és on s'ubica el mercat ambulant.

D- Carrils bici.

És també al nucli de l'Hospitalet de l'Infant on existeix un carril exclusiu per l'ús bici. Aquesta via discorre pels carrers Chirac, Via Augusta, Ramon Berenguer IV i carrer de

¹ Rafael Dal-Ré, (1996). *Caminos Rurales*. Ed. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación.

la Terra Alta. També és molt utilitzat per aquest tipus de vehicle el passeig Marítim, tot i que actualment aquesta via encara no està catalogada com a carril bici.

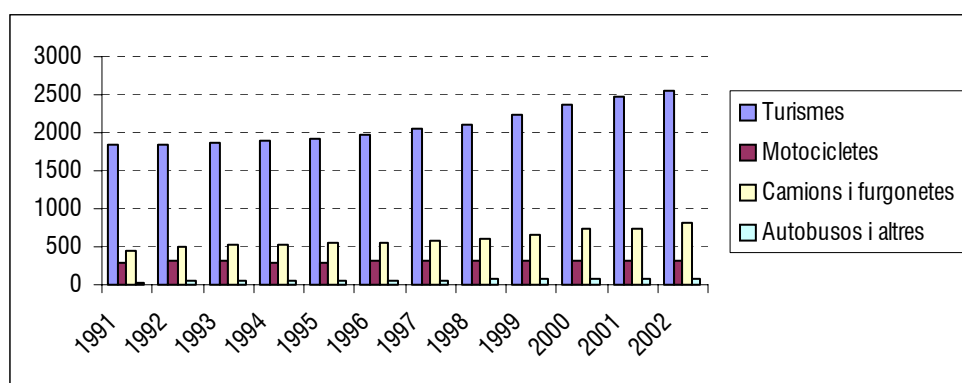
E- Altres vies.

El municipi és recorregut per tres senders de gran recorregut (GR), tres de petit recorregut (PR) i un sender local (SL). La diferenciació entre els tres tipus resta en la llargada d'aquests: els GR tenen una llargada superior als 50 km, els PR entre 10 i 50 km. i la llargada dels SL no supera els 10 km. Aquestes vies són:

- GR-92: Anomenat també sender del Mediterrani. Aquest recorre tot Catalunya des de Portbou fins a Uldecona. Accedeix al municipi pel Codolar de l'Almadrava, recorrent tota la costa fins a la Punta del Riu.
- GR-192: Sender que neix a Cambrils i va fins a l'Ampolla. El seu itinerari és: Cambrils, Mont-roig del Camp, Pratedip, Masboquera, Tossa de l'Alzina (a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant), Campredó (a l'Ametlla de Mar) i l'Ampolla.
- GR-192-1: Sender que travessa el terme municipal de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant de nord a sud-oest. S'inicia al GR-192, al t.m. de Pratedip, a la Serra de Sta. Marina, i agafa la direcció cap al nucli urbà de Vandellòs. Ressegueix un tram del camí de Gavada, deixant-lo per continuar pel barranc de l'Avellar fins a l'Ametlla de Mar.
- PR-C90: Aquest sender va des del nucli de l'Hospitalet de l'Infant fins a Llaberia passant per Pratedip. La seva llargada és de 20,1 km.
- PR-C91: Sender que va del nucli de l'Hospitalet de l'Infant fins a Tivissa, travessant el nucli urbà de Vandellòs. La seva llargada és de 29,7 km.
- PR-C92: Sender de 34 km de longitud amb el mateix recorregut que l'anterior, però en lloc d'anar fins a Tivissa, es dirigeix a Capçanes.
- Sender local de Masboquera a Vandellòs.

3.3.3 EL PARC DE VEHICLES

A partir de les dades publicades en la pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, les quals, fan referència al parc de vehicles del municipi, s'ha elaborat la gràfica 01_fe04 que apareix a continuació. En ella s'observa que de les dades referents al període comprès entre els anys 1991 i 2002, els turismes són els vehicles més nombrosos, seguits pels camions i furgonetes, motocicletes i finalment, els autobusos i altres tipus de vehicles.

Gràfica 01_fe04_Parc de vehicles de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant
(Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya)

En referència a l'índex de motorització, això és, el número de vehicles per cada 1.000 habitants, és al quadre 03_fe_04, on s'ofereix aquest índex per tipus de vehicle (turisme, motocicleta, camions i furgonetes, i autobusos), així com a nivell municipal, comarcal i de Catalunya.

En el quadre es pot observar que l'increment experimentat per l'índex de motorització general municipal ha estat del 23 % des de l'any 1991 fins el 2002, tot i que entre els anys 1991 i 1994 aquest va ser negatiu (coincidint amb un període de forta creixença demogràfica, fet que provoca una reducció en la taxa), recuperant-se a l'any 1995 fins a l'actualitat. En el desglossament per tipus de vehicle, l'evolució seguida en tots els casos, excepte en les motocicletes, tot i l'existència d'oscil·lacions, ha estat positiva, destacant l'increment de l'índex respecte el número d'autobusos i altres vehicles (207,9%) i el de les furgonetes i camions amb un augment del 52,07% respecte l'any 1991. S'han conservat al llarg dels anys les mateixes proporcions en quant a la quantitat de cada tipus de vehicle.

Anys	Índex de motorització per tipus				Í. de motorit. Vand. i l'Hosp.	Í. de motorit. Baix Camp	Í. de motorit. Catalunya
	Turismes	Motocicletes	Camions i furgonetes	Autobusos i altres			
1991	447,51	70,07	112,30	5,62	644,29	534,17	503,95
1992	427,20	71,63	114,56	14,23	627,62	550,07	522,26
1993	425,77	69,22	117,71	13,66	626,37	555,05	524,59
1994	423,04	67,17	117,66	14,23	622,11	556,72	526,68
1995	431,48	66,17	120,72	14,08	632,46	568,12	540,26
1996	466,73	71,95	131,67	15,05	685,40	579,98	567,78
1997	478,22	70,67	134,85	14,37	699,49	601,74	585,96
1998	480,13	68,82	135,59	16,58	702,25	632,13	606,81
1999	501,24	70,00	148,10	16,43	736,89	664,23	633,63
2000	512,54	68,99	157,66	15,79	755,62	680,99	643,83
2001	532,90	68,81	158,63	16,51	777,49	686,88	649,85
2002	536,79	67,89	170,78	17,29	793,80		

Quadre 03_fe04_Comparativa de l'evolució de l'índex de motorització a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, Baix Camp i Catalunya
(Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya)

Observant el quadre anterior, resta palès que l'índex de motorització municipal ha estat superior a la mitjana comarcal i a l'autonòmica, situant-se per sobre d'aquesta última en un 19,6% l'any 2001. És remarcable, que tot i el creixement demogràfic municipal, aquest índex s'ha situat per sobre de la mitjana d'àmbits territorials superiors, degut principalment a una progressiva motorització de les societats modernes. Malgrat això, l'increment acumulat d'aquest índex entre els anys 1991 i 2001, ha estat superior a nivell comarcal i autonòmic, situant-se al voltant del 28% en contraposició a l'increment municipal del 20,6%.

3.3.4 **MOBILITAT MUNICIPAL**

En els darrers anys, la mobilitat ha esdevingut un dels fenòmens més importants en la nostra societat, a més de convertir-se en un tret característic comú de les societats avançades. En una societat que cada vegada més depèn de les comunicacions i de l'intercanvi d'informació i béns, la qualitat de la mobilitat en un territori i la continuïtat i obertura geogràfica amb d'altres àmbits esdevé cabdal per al seu desenvolupament social i econòmic. La situació geogràfica del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant ha provocat que la mobilitat sigui un dels factors més importants en el seu desenvolupament, tant econòmic com social.

Tal i com hem observat en l'apartat anterior, els índex de motorització han augmentat notablement tant a nivell comarcal com municipal, circumstància que afavoreix de retruc la mobilitat de les persones i el potencial de desenvolupament socioeconòmic del territori. L'esdevenir econòmic municipal, ha estat també un dels factors que ha provocat un increment en el número de desplaçaments on el municipi n'és el destí. Aquest dinamisme en el moviment de persones i mercaderies ha convertit la mobilitat com un dels factors més rellevants i característics a tenir en compte al municipi. El fet que la majoria de persones disposi de vehicle propi per desplaçar-se, propicia que el radi de possible accés al mercat laboral no es limiti al propi municipi, sinó que esdevingui una àmplia àrea, accessible per a la majoria de persones.

Les principals raons de desplaçament lligades a la vida quotidiana actual solen ser per qüestions laborals, per estudi, comerç, serveis, oci o culturals. Aquells realitzats per raons de feina o estudi s'anomenen *mobilitat obligada* i els realitzats per lleure i compres, *mobilitat no obligada*.

A més, també cal diferenciar entre la *mobilitat intramunicipal* i la *mobilitat intermunicipal*. En ell municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant els desplaçaments per raons de treball es produeixen majoritàriament dintre del mateix municipi, en canvi per raons d'estudi aquests són principalment cap a altres municipis. En quant a la mobilitat no obligada, la majoria són intramunicipals. Al municipi la mobilitat intramunicipal és la que pren major importància, malgrat que cal considerar que els desplaçaments entre els diferents nuclis del municipi són comptabilitzats com a moviments interns, tot i que realment, aquests són desplaçaments interurbans. En aquest sentit, no es disposa de dades segregades per nuclis per tal de realitzar una anàlisi acurada d'aquest aspecte.

Mobilitat obligada

Segons les darreres dades censals sobre mobilitat extretes de la pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya, i que fan referència a l'any 2001, del total de la població que treballa a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, el 51,3% resideix al propi municipi, mentre que el 48,7% resideix fora. D'altra banda, del total de persones en edat de treballar residents al municipi, un 64,5% no es desplacen a un altre localitat per treballar, i en canvi si que ho fa un 35,5%. L'any 2001, la majoria dels desplaçaments interurbans es van produir per raons laborals, això és, un 88,3%, mentre que un 11,7%, es donaren per raons d'estudi.

	1996						2001					
	TREBALL		ESTUDIS		TOTAL		TREBALL		ESTUDIS		TOTAL	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Dins del municipi	959	55,9	757	44,1	1716	49,8	1178	92,4	96	7,6	1274	38,5
Des de fora del municipi	821	82,1	179	17,9	1000	29	1116	97,2	32	2,8	1148	34,7
Cap a altres municipis	425	58,6	300	41,4	725	21,2	676	76,5	206	23,5	884	26,8
TOTAL	2205	64,1	1236	35,9	3441	100	2970	89,9	334	10,1	3304	100

Quadre 04_fe04_Mobilitat obligada supramunicipal a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

(Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya).

Mobilitat obligada per motius laborals:

Els desplaçaments dins del municipi per motius laborals són superiors als realitzats cap a altres municipis, així doncs, cal fer un especial esment a la mobilitat espacial laboral que ve determinada per l'índex d'autocontenció (capacitat de retenció o contenció que té el municipi vers els seus treballadors residents o autòctons) i l'índex d'autosuficiència (capacitat del municipi de cobrir els llocs de treball que genera amb treballadors residents). A Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, l'índex d'autocontenció és del 63,5%, és a dir, de cada 100 treballadors del municipi, 63,5 ho fan al mateix. Respecte l'índex d'autosuficiència, aquest representa un 51,3%, és a dir, del total de llocs de treball generats al municipi, poc més de la meitat són ocupats per habitants residents.

Els desplaçaments per motius laborals respecte els que es fan per raons d'estudi, han experimentat un increment des de l'any 1996 al 2001, passant de representar el 64,1% l'any 1996, al 89,9% en l'any 2001. Per contra, els moviments de motivació acadèmica han passat del 35,9% al 10,1% en el mateix període de temps.

Si considerem els desplaçaments per motius laborals, els que han experimentat un increment més important, han estat els realitzats al propi municipi, tot i que els moviments cap a altres municipis també han sofert un important ascens (passant de representar un 58,6% el 1996 a un 76,5% l'any 2001). Per últim, els desplaçaments que tenen com a destí el municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant s'han incrementat un 15% des de 1996, on el vehicle privat ha estat el mitjà més utilitzat.

Mobilitat obligada per motius educatius:

Tal i com ja s'ha comentat, aquests desplaçaments han experimentat un important descens respecte l'any 1996. La raó d'aquesta reducció podria estar relacionada amb una davallada del número d'alumnes, tot i que consultant l'apartat 2.13.5 dedicat a l'evolució del número d'alumnes en els centres educatius del municipi, s'observa que aquest descens sí que s'ha produït, malgrat que no ha estat tant significatiu com la reducció del número de desplaçaments. D'acord amb això aquesta disminució es podria relacionar amb un canvi en la metodologia de recompte d'aquesta tipologia de desplaçaments.

Sempre tenint en compte l'apunt al paràgraf anterior, de les dades disponibles s'extreu que els principals moviments per raons d'estudi es produeixen cap a municipis veïns, representant aquests, el 61,6% del total de desplaçaments realitzats per motius acadèmics. En funció del sexe, l'any 1996 i el 2001, el percentatge de dones mobilitzades va ser superior al dels homes, incrementant-se aquest primer en els darrers anys en contraposició al descens sofert pel grup dels homes. En canvi per motius laborals, és el sexe masculí el que en realitza més, representant l'any 2001 un 67% sobre el grup de les dones. En els últims anys s'ha produït una equiparació entre sexes en quant al número de desplaçaments realitzats per motius de treball.

%	Sexe			
	Home		Dona	
	1996	2001	1996	2001
Motiu				
Estudis	47,4	39,8	52,6	60,2
Treball	73,6	67	26,4	33

Quadre 05_fe04_Desplaçaments segons sexe a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant

(Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya).

Aquestes dinàmiques analitzades al llarg del present apartat, s'observen també en els resultats de les enquestes realitzades (veure capítol 6: Pla de participació social: Diagnosi ciutadana), on els desplaçaments per motius laborals superen en un 20% els realitzats per qüestions d'estudis. De la mateixa manera, els desplaçaments de la població per anar a treballar es realitzen majoritàriament amb vehicle privat, mentre que els moviments per a anar als centres d'ensenyament es produeixen en la mateixa proporció a peu, en vehicle propi i amb transport públic.

Mobilitat no obligada

Els principals motius pels quals es produeixen els desplaçaments denominats *no obligats* són: compres, oci, utilització de serveis o bé per raons culturals. Les dades disponibles fan referència al conjunt comarcal, tot i això, són indicatives de la realitat municipal respecte a aquest tipus de mobilitat, tal i com mostren els resultats de les enquestes realitzades durant el procés de diagnosi (veure capítol 6: Pla de participació social: Diagnosi ciutadana)

Per qüestions comercials diàries, els habitants dels municipis de la comarca del Baix Camp realitzen majoritàriament les compres al mateix municipi. Tot i això, quan es decideixen a sortir fora del propi municipi, sobretot a comprar roba, són les ciutats de Reus i Tarragona, a on es realitzen la majoria de desplaçaments.

Per fer ús dels diferents serveis, la major part de la població comarcal no es mou del propi municipi tot i que si s'han de mobilitzar ho fan cap a la capital comarcal i cap a Tarragona. Per motius culturals, els desplaçaments són també principalment dins del propi municipi, sent Barcelona i Reus els principals destins a fora. Per raons d'oci, a part del propi municipi, són la ciutat de Tarragona, seguida de la de Reus, les principals destinacions dels habitants de la comarca.

Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant és receptor d'habitants procedents d'altres municipis de la comarca, mobilitzats tant per a fer ús dels serveis existents com per raons d'oci.

Motiu de desplaçament no obligat	%	Propi municipi	Reus	Tarragona	Barcelona	Altres
		Per qüestions comercials	59,8	20,7	16	
Per ús de serveis	73,5	15,2	6,2			5,1
Per qüestions culturals	41,4	15,1			17,4	26,1
Per oci	43,9	16,6	26,8			12,7

Quadre 06_fe04 Principals destinacions dels desplaçaments no obligats al Baix Camp

(Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Estudi de mobilitat geogràfica no obligada a la província de Tarragona).

3.3.5 TRANSPORT PÚBLIC

Els habitants de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant poden optar per tres mitjans públics de transport: l'autobús, el tren o bé el taxi. Respecte al servei de taxi, existeixen al municipi diferents companyies que ofereixen aquest servei. També funciona una línia regular de transport públic mitjançant autobús explotat per l'empresa Plana. La ruta establerta és Vandellòs – Masriudoms (si hi ha viatgers per Masboquera també fa parada) – Hospitalet de l'Infant – Cambrils – Reus i a l'inrevés, dues vegades per dia, una al matí i l'altra a la tarda. Existeix també el servei discrecional ofert per l'empresa Hispano de Fuentes en Segures (HIFE) des del nucli de l'Hospitalet de l'Infant amb destí a Barcelona o Saragossa. El Consell Comarcal del Baix Camp subvenciona el transport escolar entre els diferents nuclis del municipi.

En referència al transport públic per ferrocarril, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant és travessat per la línia de tren que va de Tarragona a Castelló. Aquesta compta amb un baixador a la central nuclear i amb una estació al nucli de l'Hospitalet de l'Infant. RENFE és l'empresa encarregada d'oferir aquest servei mitjançant trens regionals i de llarg recorregut. Aquesta línia és la segona en importància de les existents a Catalunya respecte al grau d'utilització, que augmenta any rera any. Les principals destinacions amb trens regionals durant l'any

2003 des d'aquesta estació han estat: Barcelona, Tarragona, Salou i Cambrils, amb un total de 66.840 viatgers; i els usuaris arribats a l'estació de l'Hospitalet de l'Infant durant l'any 2003 va ser 75.364, procedents també de Barcelona, Tarragona, Salou i Cambrils. Actualment tenen parada diària en aquesta estació 11 trens direcció Barcelona i 10 direcció València.

De les dades obtingudes a partir de les enquestes realitzades s'observa com els desplaçaments amb transport públic municipal representen només un 3% del desplaçaments totals realitzats.

3.3.6 INTENSITAT DE TRÀNSIT

Les dades que en endavant s'utilitzen es basen en l'Anuari Estadístic del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, publicat l'any 2002 (veure *Annex_i_06_Dades de mobilitat i infraestructures*).

De les vies que recorren el municipi, aquella que té una intensitat mitjana diària de trànsit (IMD) més elevada és l'autopista AP-7, amb una mitjana de 22.744 vehicles/dia. En aquesta via existeixen importants diferències estacionals respecte a la IMD, que durant els mesos de juliol i agost presenta intensitats molt superiors a la de la resta de l'any. La segueix en importància la carretera nacional N-340 amb una IMD de 12.816 vehicles/dia. La carretera comarcal C-44 presenta una intensitat de trànsit al seu pas pel municipi de 5.945 vehicles per dia, mentre que a la carretera T-311 la IMD és de 97 vehicles/dia. D'altra banda, no es disposen de dades referents a la intensitat mitjana diària de trànsit en les vies T-318 i N-340a.

3.3.7 SEGURETAT VIÀRIA

El considerable nivell d'intensitat de trànsit que experimenten les vies de comunicació que discorren pel municipi, afavoreix l'increment del grau de sinistralitat. En aquest sentit, cal destacar que tant l'autopista AP-7 com la N-340 es troben entre les vies més transitades de tot Catalunya.

Les dades sobre lesivitat que apareixen al darrer Anuari Estadístic d'Accidents a Catalunya publicat el 2002, fan referència a la comarca del Baix Camp en conjunt, sense discriminar per nuclis, i indiquen, que en el conjunt comarcal, en zona urbana, es van produir un total de 252 accidents amb 314 víctimes, de les quals 5 van ser mortals, 40 van ser considerades greus i 269 lleus. En zona interurbana, es van produir 171 accidents amb 321 víctimes, de les quals 29 van ser mortals, 94 greus i 198 lleus.

En base a la informació facilitada per la policia local de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant municipi es detallen a continuació els punts conflictius existents en els diferents nuclis del municipi:

- Al nucli de Vandellòs, els principals incidents es registren al carrer de la Font i a l'accés a la C-44 des del carrer Santa Marina.
- Al nucli de Masboquera, els punts conflictius es situen als accessos a la C-44 des del carrer Nou, carrer de Baix i carrer Arrabal, i també l'accés a aquesta via des de l'hípica.
- A Masriudoms, la problemàtica sorgeix a l'accés a la C-44 des de l'avinguda Sta. Ana.
- Al nucli de l'Almadrava, el punt conflictiu es troba a la intersecció entre els carrers Posidonia i Rossec.
- L'Hospitalet de l'Infant presenta diferents punts conflictius en la seva xarxa urbana, aquests són: la Via Augusta, davant de la plaça Berenguer d'Entença, a la intersecció entre la Via Augusta i el carrer que dona accés a la plaça de l'Església, la intersecció entre el carrer de les Escoles i el de l'Estació, l'accés a l'antiga carretera de València a través del pont del riu Llastres i la intersecció entre el carrer Duc de Medinaceli i el carrer d'Anjou.

L'existència d'aquests punts conflictius ve derivada, principalment per l'important volum de trànsit existent en aquestes vies, fet que coincideix normalment, amb el període vacacional, quan la població experimenta un fort creixement respecte la resta de l'any.

3.3.8 **ASPECTES DIAGNÒSTICS**

Respecte les infraestructures i la xarxa viària.

El grau de comunicació del municipi és elevat. Pel terme travessen algunes de les principals vies de comunicació estatals, fet que garanteix la bona connectivitat tant interior com exterior.

El terme municipal de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant gràcies a la seva xarxa viària resta excel·lentment comunicat amb els principals centres econòmics i culturals. Acull l'eix principal de l'arc mediterrani, l'autopista AP-7, a més d'altres vies primàries com són la carretera nacional N-340 i la via ferroviària que enllaça Catalunya amb la Comunitat Valenciana. Aquestes vies apareixen concentrades al municipi en el punt on l'accés des de les Terres de l'Ebre i el Camp de Tarragona, i a l'inrevés, és més fàcil: el Coll de Balaguer. La comunicació entre els diferents nuclis del municipi denota també aquesta característica d'elevada connectivitat.

És doncs, la quantitat i qualitat de vies que travessen el terme municipal el que afavoreix la comunicació i interconnexió entre Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant i la resta de territoris. D'altra banda, cal destacar que un dels aspectes valorats com a molt positius durant la diagnosi social ha estat la *molt bona connectivitat* que disposa el municipi, així com els bons accessos dels que gaudeix, especialment, el nucli de l'Hospitalet de l'Infant.

L'emplaçament geogràfic estratègic del municipi ha conferit al seu territori la característica de zona de transició i d'intercanvi, tant de persones, com de mercaderies.

El municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant ha desenvolupat al llarg de la seva història un paper molt rellevant com a municipi de trànsit i de trobada de diferents cultures. La seva situació geogràfica, entre les Terres de l'Ebre, el Camp de Tarragona i les comarques interiors, ha permès que els habitants d'aquestes terres establissin contacte amb altres cultures creant rutes d'intercanvi de mercaderies i persones. En aquest territori conflueixen les vies que comuniquen l'interior de la península Ibèrica amb la costa catalana i les que comuniquen el nord amb el sud del litoral català i espanyol. Aquesta situació estratègica representa una avantatge respecte altres territoris atès que el moviment de persones i mercaderies ha afavorit l'establiment, ja des de l'antiguitat, dels assentaments humans i, posteriorment, el desenvolupament d'una important activitat econòmica.

El dimensionament d'algunes de les vies de la xarxa urbana i interurbana és insuficient. En determinades èpoques de l'any, especialment a l'estiu, l'alta intensitat de trànsit que presenten aquestes provoca importants problemes de circulació.

Tres de les vies que discorren pel municipi (autopista AP-7, carretera nacional N-340 i la C-44) presenten una elevada intensitat de trànsit, principalment les dues primeres, on en determinats períodes poden arribar a la congestió i fins i tot al col·lapse. L'existència d'un tronc de peatges a l'autopista AP-7 dintre del terme municipal suposa que durant les operacions sortida i tornada, els caps de setmana o els períodes vacacionals es presentin problemes de retencions en aquesta àrea. En la nacional N-340 els repeteixen els episodis de retencions i circulació lenta a causa de la combinació entre l'elevada intensitat de trànsit, sobretot en determinades èpoques, i l'existència de semàfors al nucli veí de Miami Platja. Així mateix, les principals problemàtiques associades a la carretera C-44 es produeixen durant els caps de setmana, majoritàriament de l'hivern, ja que aquesta via és utilitzada com a accés a les pistes d'esquí dels Pirineus, i és també emprada com a porta d'entrada a la zona litoral per als habitants del nord de la península, sobretot d'Aragó. Altrament, la resta de carreteres que configuren la xarxa viària es troben, d'acord amb la intensitat de trànsit que suporten, ben dimensionades.

Igualment, és durant els períodes de vacances, quan els nuclis urbans presenten un increment en el número d'habitants, l'època on el municipi experimenta un augment en el número de vehicles. Aquest augment del volum de trànsit provoca problemes de circulació en determinats punts de la trama urbana municipal. No obstant, cal concretar que aquesta problemàtica és quasi bé exclusiva per al nucli de l'Hospitalet de l'Infant, mentre que en els altres nuclis, principalment en els interiors, les afectacions es redueixen a la dificultat per a accedir a la carretera C-44.

Important teixit de camins rurals i agrícoles malgrat que alguns d'ells presenten un estat de degradació progressiu per la manca d'ús.

Sobre la superfície del terme municipal recorren uns dos-cents quilòmetres de camins rurals i agrícoles utilitzats, principalment, per accedir a les zones de conreu. No obstant, l'actual dinàmica de regressió en que es troba avui dia l'agricultura, amb el conseqüent abandonament dels camps i les terres, ha ocasionat que molts d'aquests camins es trobin, a causa del desús que pateixen, en un procés de degradació. Malgrat això, algunes d'aquestes vies s'estan recuperant gràcies a l'acció desinteressada de particulars, i a l'interès creixent pel senderisme i l'excursionisme. També, alguns camins de la xarxa es conserven gràcies a la seva funció estratègica per a l'extinció d'incendis. Cal esmentar però, que existeix un conflicte d'usos en aquestes vies derivat de l'accés, principalment de motocicletes de trial, als senders, tot i que aquesta activitat resta limitada pel Decret 1966/1998, de regulació de l'accés motoritzat al medi natural.

La important xarxa de camins i senders que discorre pel territori, fan del municipi un punt d'atracció per a la pràctica del senderisme.

La gran superfície municipal i l'existència de varis nuclis de població han afavorit el desenvolupament d'un important entramat de camins, utilitzats d'antuvi pels habitants del municipi i actualment per excursionistes. Recorren pel terme municipal tres senders de gran recorregut, tres de petit recorregut i un sender local. La senyalització d'aquests es limita, de moment, a les marques de pintura realitzades pels propis excursionistes.

A Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant existeix una entitat excursionista, el Club Centre Excursionista Serres del Mestral, que realitza sortides regulars pel terme municipal donant a conèixer i potenciant la valuosa xarxa de senders. Igualment, cal esmentar també la iniciativa "Camins de la Mediterrània", que proposa deu itineraris per les muntanyes de Vandellòs, la costa de l'Ametlla de Mar i la plana de l'Ampolla.

Respecte els serveis i polítiques de transport públic.

El servei de transport públic per autobús presenta deficiències d'acord amb les necessitats dels habitants de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

El dèficit en el transport públic per autobús al municipi es presenta a dos nivells: intramunicipal (i) i intermunicipal (ii), tots dos apuntats durant la diagnosi ciutadana.

- (i) Per als desplaçaments entre els diferents nuclis del municipi s'ha d'utilitzar l'autobús que realitza el trajecte fins a Cambrils i Reus, amb una baixa freqüència de pas. Aquest resulta insuficient per a les necessitats dels habitants dels diferents nuclis, a més de ser poc pràctic en quant a horaris (surts massa d'hora al matí i torna massa tard). Els habitants dels nuclis interiors que volen desplaçar-se amb tren, han de fer ús del seu vehicle privat per poder accedir a l'estació de l'Hospitalet de l'Infant.

- (ii) Per als desplaçaments interurbans, tal i com s'ha comentat anteriorment, existeix la línia Vandellòs, Masriudoms, l'Hospitalet de l'Infant, Cambrils i Reus, resultant insuficient i poc pràctica ja que per accedir a Reus (principal destí comercial dels habitants del municipi) el trajecte resulta massa llarg. Existeix també el servei de transport discrecional privat des de l'Hospitalet de l'Infant fins a Barcelona o Saragossa, malgrat que aquest no és utilitzat habitualment pels habitants del municipi sinó per turistes.

Aquesta situació obliga moltes vegades als habitants de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant a fer ús del vehicle privat per als desplaçaments tant dins del propi municipi com cap a d'altres municipis.

Respecte al model de mobilitat i transport

Augment general de la mobilitat obligada i no obligada, amb un ús majoritari del transport individual privat. Increment sostingut de l'índex de motorització municipal.

En els darrers anys, la mobilitat ha esdevingut un dels fenòmens més importants en la nostra societat, a més de convertir-se en un tret característic comú de les societats avançades.

La majoria dels desplaçaments obligats (estudi o treball) i no obligats (comerç, serveis, oci, cultura) que es realitzen a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, tenen el propi municipi com a destí. Cal tenir en compte que els trasllats entre els diferents nuclis del municipi són comptabilitzats com a moviments interns, tot i que realment, són desplaçaments interurbans. No es disposa de dades segregades per nuclis per tal de realitzar una anàlisi acurada en aquest aspecte. Malgrat l'anterior, els desplaçaments interiors han experimentat una reducció respecte altres anys, en contraposició de la mobilitat no obligada, la qual creix durant els últims anys. El municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant cobreix la major part de les necessitats dels seus habitants en l'oferta de serveis, comerç o oci, sent alhora receptor de persones procedents d'altres municipis les quals cerquen els serveis que el municipi els ofereix, així com les activitats d'oci. Els principals destins dels desplaçaments obligats fora del municipi són les ciutats de Reus i Tarragona.

És el vehicle privat el mitjà de transport més utilitzat en tots els tipus de desplaçaments. La mala connexió mitjançant transport urbà entre els nuclis provoca un increment en l'ús del vehicle privat.

La importància de la mobilitat en el model de desenvolupament social i la progressiva motorització que ha experimentat la societat actual ha desembocat en un increment en l'índex de motorització general del municipi. Malgrat l'increment de població esdevingut durant els últims anys aquesta taxa s'ha mantingut per sobre de la mitjana comarcal i regional.

Fragmentació del territori per la disposició de les infraestructures que travessen el municipi, concentrades a la línia litoral.

L'actual disposició de les principals infraestructures de comunicació del municipi, l'autopista AP-7, la N-340 i la via del tren, exerceixen d'efecte barrera entre les diferents subunitats territorials que esdevenen a banda i banda, condicionant el seu creixement i limitant la seva mobilitat. El traspàs per aquestes vies és restringit, i solament es poden creuar pels espais habilitats, causant moltes vegades l'aïllament tant de l'home, com de la resta d'espècies animals i vegetals.

Existeixen diferències del model de mobilitat entre els diferents nuclis. El model de mobilitat dels nuclis d'interior i el dels nuclis costaners.

La diagnosi ciutadana mostra com els habitants de Vandellòs, Masboquera i Masriudoms, de caire més rural, realitzen a peu molts dels quefers diaris, com anar a comprar, anar a l'escola, etc. En canvi, al nucli de l'Hospitalet de l'Infant, de caire més turístic i litoral, els seus habitants han adoptat el model dels municipis costaners amb un important creixement urbanístic, on els desplaçaments es realitzen, en la majoria dels casos, amb vehicle particular. Se segueixen diferenciadament els models de mobilitat rurals (nuclis d'interior) i els urbans (l'Hospitalet de l'Infant).

FONTS D'INFORMACIÓ.

Bibliografia

Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant (1989); *L'economia de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant a l'horitzó 2000*. Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

Departament de Política Territorial i Obres Públiques. *Anuari Estadístic del Departament de Política Territorial i Obres Públiques*. Diferents anys. Barcelona.

Diputació de Tarragona (2003); *Estudi de mobilitat geogràfica no obligada a la província de Tarragona*. Estudi realitzat per Astel. Tarragona

Diputació de Tarragona (2000); *Estudi de directrius de promoció per l'economia local del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant*. Estudi realitzat per R.M. Management Bureau, S.L. Tarragona.

González Tardiu, F. (1998); *Meteorologia i climatologia a l'entorn del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant*. Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant. Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

Altres fonts

- Policia Local de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.
- Red Nacional de Ferrocarriles Españoles. RENFE. Gerencia de Regionales de Catalunya.
- Pàgina web del Departament d'Interior. Servei Català del Trànsit. www.gencat.net/transit.
- Pàgina web del Departament de Política Territorial i Obres Públiques www.gencat.net/ptop.
- Pàgina web de la Dirección General de Tráfico. www.dgt.es
- Pàgina web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. www.idescat.es
- Pàgina web de Mobilitat de la Generalitat de Catalunya. www.mobilitat.org

NORMATIVA D'APLICACIÓ

Legislació

- Llei 9/2003 de 13 de juny, de la mobilitat.
- Decret 166/2003, de 8 juliol, de regulació de l'accés motoritzat al medi natural.

3.4 RISCOS NATURALS I D'ORIGEN ANTRÒPIC

(fe_04)

Riscos naturals i d'origen antròpic: INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA ANNEXADA

ANNEX CARTOGRÀFIC:

▪ fe_04 -PLÀNOL_01: Delimitació espacial dels riscos

ANNEX FOTOGRÀFIC

Fotografies nº: 1, 16, 19, 20 i 31.

3.4.1 ANÀLISI DE RISCOS: DETECCIÓ I DESCRIPCIÓ.

El municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant es pot veure afectat per diferents riscos, els quals, segons la causalitat associada, es poden dividir en dues tipologies, (i) els riscos d'origen natural i (ii) aquells d'origen estrictament antròpic:

RISCOS NATURALS

D'entre els riscos naturals, cal diferenciar entre els que tenen una elevada incidència al municipi i aquells sense una representació significant. Dels primers destaquem:

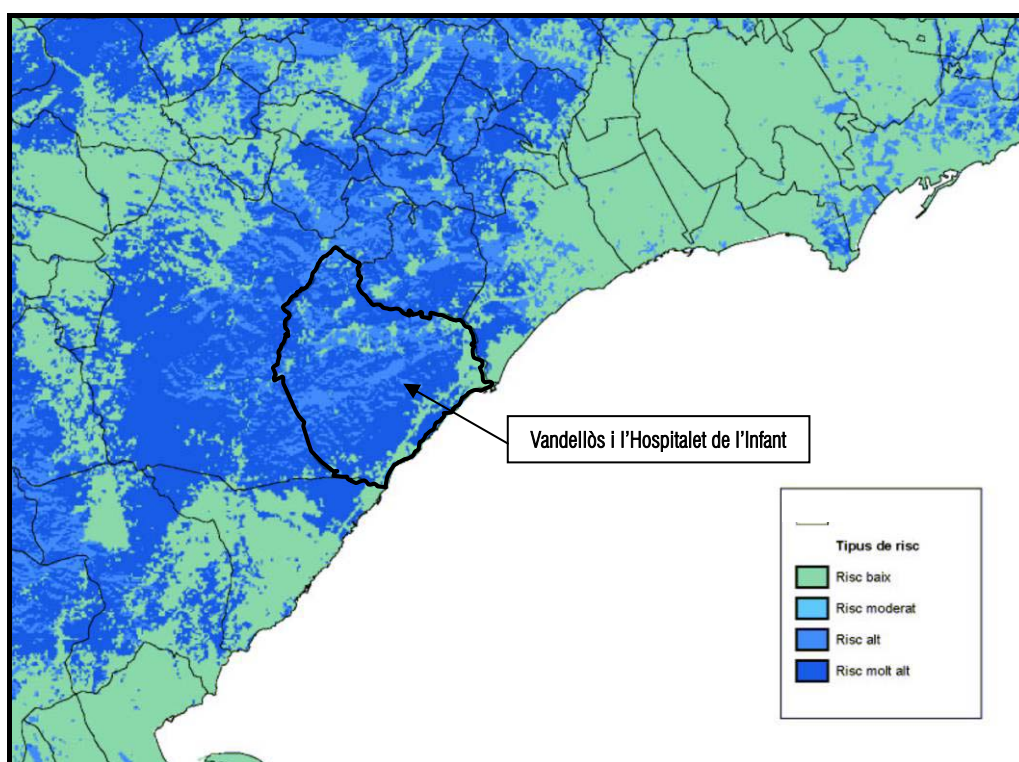
RISC D'INCENDIS FORESTALS.

El perill d'incendis forestals, representa sens dubte el més significatiu risc d'origen natural (amb les condicionants antròpics que acull), tant en intensitat com en abast territorial, d'entre aquells que concorren al municipi. Com es veurà endavant, el terme municipal de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant es localitza en una de les contrades de major risc d'incendis forestals dels Països Catalans, fet aquest que es veu agreujat per la concurrència a escala local de tot un seguit de factors orogràfics i bioclimàtics que intensifiquen encara més la probabilitat i perillositat dels focs forestals. Així doncs, endavant, procedim a descriure en primer lloc els principals aspectes que han definit el risc d'incendis forestals a escala mesoterritorial i local d'acord amb els principals documents de planificació elaborats per les administracions competents en matèria de prevenció (*Servei de prevenció d'Incendis Forestals, Direcció General del Medi Natural, Departament de Medi Ambient i Habitatge -DMAH-*) i extinció d'incendis (*Direcció General d'Emergències i Seguretat Civil, Departament d'Interior*); en segona instància concretem i destaquem d'altres factors que condicionen i defineixen la distribució del risc dins el terme municipal:

(a) Classificació territorial del risc:

Existeixen tot un seguit de circumstàncies i factors que posen de rellevància, sense necessitat d'accedir a una exhaustiva anàlisi de riscos, l'amenaça que representen els incendis forestals per al municipi de la Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, alhora que apunten la necessitat i obligació normativa d'elaborar un *Manual d'Actuació en front Incendis Forestals* així com de dotar-se, amb el corresponent suport de l'administració de la Generalitat de Catalunya, de les infraestructures de prevenció i extinció del risc que resultin adients. Els principals aspectes que evidencien el risc són:

- 1) La inclusió de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant a l'annex 1 del Pla INFOCAT, de setembre de 1994, així com en la seva posterior revisió d'agost del 2003, com a municipi amb alt risc d'incendi forestal.
- 2) Segons el Mapa Bàsic de perill d'Incendis Forestals elaborat per la Direcció General de Prevenció de Riscos del Medi Natural del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya la major part de la superfície del municipi resta catalogada, o bé amb risc alt, o molt alt. Aquest mapa de perill s'ha realitzat en base a la integració i ponderació dels següents components: (i) factors històrics, (ii) la vegetació, (iii) l'orografia i (iv) la climatologia. Al mapa següent es pot observar els diferents nivells de perill d'incendi forestal a la zona del municipi i el seu entorn.

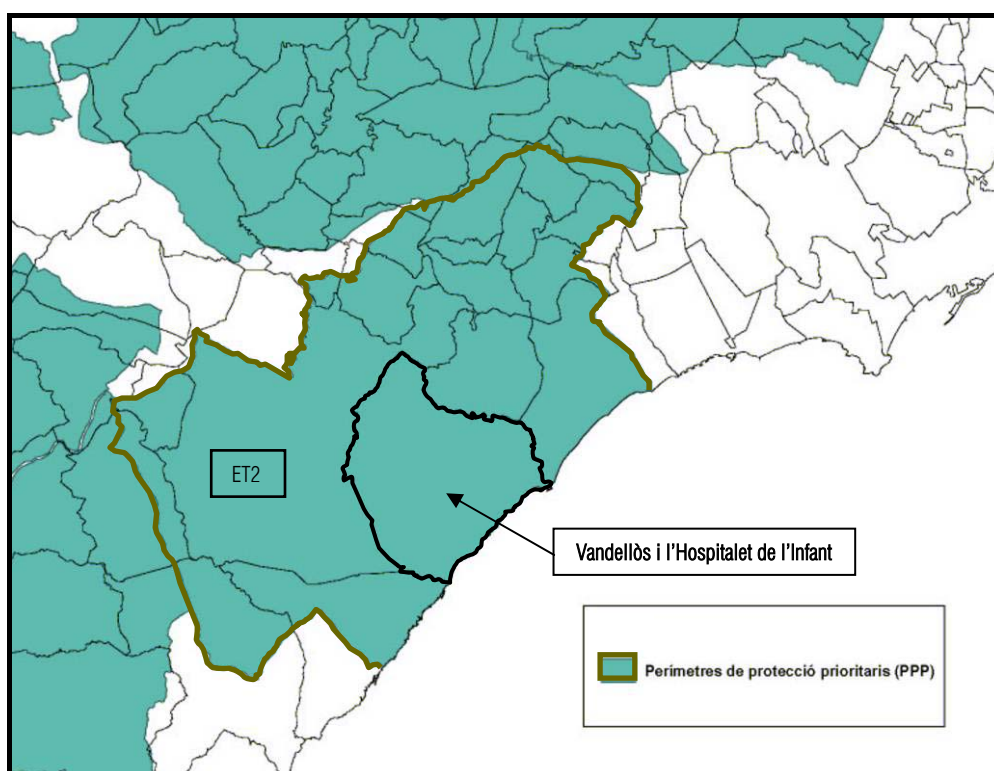

Figura_01_fe 04_ Mapa bàsic de perill d'incendi forestal.

(Font: Direcció General de Prevenció de Riscos del Medi Natural del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya).

- 1) D'acord amb la sectorització del risc assimilada als Perímetres de Protecció Prioritària (PPP) delimitats per la Generalitat de Catalunya en compliment de reglamentació europea, la totalitat de la superfície del municipi queda inclosa en el perímetre ET2 Tivissa-Vandellòs-Llaberia-Pradell. Catalunya compta amb 31 PPP, àrees d'alt risc d'incendi les quals engloben unitats geomorfològiques amb característiques forestals homogènies. Aquestes estan delimitades per les grans infraestructures de mobilitat, els corredors ocupats per conreus, els nuclis de població i la xarxa hidrogràfica. La funció principal de l'establiment dels PPP és evitar que un foc forestal arribi a

transformar-se en un gran incendi forestal, d'aquesta manera, el manteniment de les discontinuïtats que envolten els PPP és essencial per tal de poder fer front a un incendi forestal. Cadascun dels PPP ha de comptar amb un Projecte Integrat de Protecció (PIP), elaborat pel Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya. La seva funció és determinar les zones d'actuació prioritària, dintre de cada perímetre i en funció del risc local, a més de coordinar els equips de prevenció i l'acció de les Associacions de Defensa Forestal (ADF), l'ampliació i millora de les infraestructures de prevenció, i la creació de zones de seguretat i protecció a través de l'acondicionament del bosc (cremes controlades, tallafocs, foment del mosaic agroforestal, mesures agrotècniques, etc.). D'acord amb la informació facilitada per la Subdirecció General d'Agents Rurals i Prevenció d'Incendis Forestals, el PPP ET2 en el qual s'inclou Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, no disposa encara d'aquest projecte.

Figura_02_fe 04_ Perímetres de protecció prioritària (PPP) designats per la Generalitat de Catalunya

(Font: Subdirecció General d'Agents Rurals i Prevenció d'Incendis Forestals del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya).

(b) El risc a escala local:

Existeixen, d'altra banda, tot un seguit de factors, els quals, analitzats a escala local, no només subratllen i confirmen l'anàlisi desenvolupat a nivell territorial per a la planificació i gestió del risc, sinó que més enllà, emfatitzen i adverteixen de l'extremitat del risc en l'àmbit municipal que ens ocupa:

- 1) El règim climàtic dominant (veure capítol 2.5.: *Climatologia*) incrementa el risc territorial en front els incendis. Aquest, es troba caracteritzat per un intens dèficit hídric que s'imbrica estacionalment amb el període de major risc d'incendis. Essent un factor que condiciona una vegetació xeròfila, amb baixa càrrega hídrica i alta quantitat d'alcaloides, genera, tot plegat, una alta combustibilitat de les formacions vegetals que dominen el territori. Alhora, el règim de vents, freqüentment intens (al municipi es registren, per exemple, els vents de marinada més forts del litoral tarragoní), accentua localment la probabilitat d'ignició per increment de la sequedat de la vegetació i l'oxigenació de possibles punts d'inici de focs forestals, augmenta a més la virulència, i redueix la possibilitat de control d'aquests (augmenta l'oxigenació i velocitat de propagació, dificultant, o impeding en alguns casos, la possibilitat de control del foc i impossibilitant l'actuació de mitjans aeris d'extinció).
- 2) La complexitat orogràfica característica del municipi, augmenta considerablement les pendents mitjanes, incrementant (en una relació exponencial) la velocitat de propagació i la virulència dels focs. Alhora, l'esmentada abruptesa orogràfica incrementa (per canalització) la velocitat i intensitat del vent, forçant el seu caràcter ascendent de vessant. Es aquest un factor que, alhora, ha dificultat el desenvolupament de una xarxa local de camins i pistes forestals ben desenvolupada, fet que dificulta el fraccionament del territori, limita la mobilitat i possibilitats d'intervenció dels mitjans terrestres d'extinció i augmenta el temps mitjà d'arribada dels primers efectius.
- 3) Les estructures vegetals dominants presenten models altament combustibles conformats principalment per màquies denses d'alçada mitjana i alta càrrega de combustible. Aquestes presenten una íntima continuïtat només interrompuda per la vall del riu llastres la qual presenta superfícies continuades de conreus. Els sectors que resten entre les principals infraestructures paral·leles a la línia de costa (Ctra. nacional i autopista) i el front litoral conformen un mosaic que, si bé es irregular i discontinu des del punt de vista de la combustibilitat, permet el contacte entre masses arbrades i zones urbanitzades al sector de Cala d'Oques: (veure plànol "*fe_04_p_01: Delimitació espacial dels riscos*").
- 4) Per últim, hom ha de destacar que les observacions realitzades durant el treball de camp confirmen el risc associat a aspectes com els models d'ignició i combustibilitat, la complexitat orogràfica, la continuïtat vegetal i les pendents mitjanes que dominen el territori, etc., factors que, en els seu conjunt i de manera sinèrgica, augmenten notablement la possibilitat de que s'iniciï un foc forestal i més enllà, dificulten la possibilitat de control sobre l'incendi. Així, al llistat de "històric d'incendis" ocorreguts al municipi, pot observar-se com, tan el nombre total d'incendis (85 incendis en 35 anys -mitjana de 2,43 incendis/any-), com l'extensió d'alguns d'aquests (existeix certa recurrència d'incendis de més de 2000 hectàrees i s'han produït focs de més de 4000 hectàrees -any 1994 al bosc comú-) confirmen l'altíssim risc latent al territori. És de destacar com, en els darrers 34 anys, s'ha cremat una superfície superior a la del 100 % del municipi (sup. municipi = 101,99 km²; Sup. cremada₁₉₆₈₋₂₀₀₂ = 103,88 km²). La superfície mitjana que es crema anualment al municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant és de 296,8 ha.

Paratge	Inici	ha forestal	Paratge	Inici	ha forestal
Aiguacalent	28/03/1968	22	Mas d'en Soler	16/09/1983	2
Racó dels Lladres	27/06/1969	0,2	Mas d'en Soler	17/09/1983	2
Bosc del Comú UP.34	21/08/1970	150	Bosc del Comú UP.34	24/08/1984	1
LLenesies	09/06/1971	1	Bosc Comú	15/09/1984	4050
Bosc del Comú UP.34	18/04/1972	30	Alcantarilla Grau	04/03/1985	0,4
Bosc del Comú UP.34	24/07/1973	431	Coll de Fatxes	23/04/1988	4
La Plana	06/03/1974	2	Barranc de Malaset	22/08/1988	0,05
Bosc del Comú UP.34	06/06/1974	0,02	Mas Valentí	18/04/1990	0,75
La Solana	07/07/1974	1	Pas del Garrofer	10/09/1990	0,5
La Figuerola	08/08/1974	650	Corral de la Pleta	11/02/1991	0,6
Cala d'Oques	10/08/1974	1,8	Coll de Balaguer	22/08/1991	0,1
Hospitalet	16/08/1974	0,5	El Remollar	14/03/1992	0,3
Llapassat	24/09/1974	4	L'Almadrava	11/06/1993	4,5
Les Tàpies	24/09/1974	3	El Remollar	04/08/1993	0,01
Les Fonts	11/12/1974	2,5	Coll de Balaguer	22/01/1994	2
Llapassat	02/02/1975	5	Lorn	21/03/1994	30
Tossal del Ceboller	21/08/1975	0,01	L'Almadrava	05/04/1994	6
Bosc del Comú UP.34	25/08/1975	3	Barranc Teixelles	07/04/1994	3,5
Bosc del Comú UP.34	07/11/1975	0,02	Platja del Torn	08/04/1994	3
Bosc Comú 31,34,35	30/07/1976	2325	CUP 34 Elenc 3009	01/05/1994	0,4
Santa Marina	04/03/1977	0,5	L'Almadrava	26/06/1994	6,5
Cala d'Oques	29/03/1977	1	Coll de Balaguer	07/07/1994	15
Urb. Les Tartanes	25/07/1977	2	Font de Lleriola	12/08/1994	350
Bosc del Comú UP.34	29/08/1977	37	El Torn	25/08/1994	1,5
Llapassat	20/02/1978	2,5	Coll de Balaguer	26/08/1994	0,1
Alcantarilla	27/06/1978	1	Coll de Fatxes	09/03/1995	0,5
La Molasa	21/04/1979	2	Didals i Pou d'en Macià	15/10/1995	0,3
Llastres	17/06/1979	0,1	Font de Lleria	03/12/1995	2,7
Bosc del Comú UP.34	11/03/1980	2	El Torn	26/02/1997	40
Mataró	29/11/1980	6	Barranc de Llèria-Cap de Terme	28/04/1997	0,71
Pla de Rouse	16/12/1980	10	Cala Bea	05/05/1998	0,01
Dedals	17/06/1981	3	Cal Gestell	20/07/1998	0,3
Bosc del Comú UP.34	18/07/1981	2	El Torn (PEIN Platja Rojales)	03/08/1998	0,3
Muntanya del Torrero	26/08/1981	2	Barranc de Caladoques	30/09/1999	0,04
Bosc del Comú UP.34	14/10/1981	0,02	Mas del Xato	11/06/2000	0,03
Mola de Santa Marina	11/12/1981	2106	EIN Platja de les Rojales	14/07/2000	20,5
Fatxes	23/08/1982	8	Pla de l'albaricoquer	27/08/2000	1,8
Fatxes	23/08/1982	0,5	Mas del Xato	11/04/2001	0,25
Solsides	25/03/1983	12	Barranc de Cala d'Oques	02/07/2001	2,5
Bosc del Comú UP.34	14/04/1983	1	Mas del Xalapa	30/11/2001	0,01
Bosc del Comú UP.34	21/05/1983	0,03	Moleta de Fatxes	22/06/2002	1,7
Mas del Torrero	21/05/1983	0,5	Coll de Balaguer	24/07/2002	0,15
Bosc del Comú UP.34	31/07/1983	0,5			

Quadre_01_fe 04_ Relació d'incendis forestals ocorreguts en el terme municipal de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant des de l'any 1968.

(Font: Departament de Medi Ambient, Generalitat de Catalunya)

- 5) Efectius i Mitjans locals de prevenció i extinció: Resulta ressenyable que, amb caràcter general, el municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant posseeix una dotació de recursos i infraestructures d'extinció d'incendis força adequada. Així, els nuclis de població, a excepció de Masriudoms i Masboquera, posseeixen nombrosos hidrants (incloent la urbanització Vanessa park); d'altra banda, existeix una xarxa de punts d'aigua accessibles per a mitjans terrestres i aeris prou densa.

Podem dir que les pistes i camins existents que aporten accés a les àrees forestals és limitada en proporció a l'extensió de la superfície a la qual donen servei, a més, amb una distribució bàsica sobre el territori no gaire pràctica (el més desfavorable d'aquesta distribució és que els camins transcorren per les fons de vall i pràcticament mai pels principals crestalls de les serres). En qualsevol cas, la xarxa de camins, malgrat ser insuficient en diversos sectors del municipi i tot i que resulta millorable, es troba bastant ben desenvolupada si atenem a la complexitat orogràfica del territori. Aquesta complexitat dificulta l'obertura de nous camins que, en cas de obrir-se, comportarien un altíssim cost econòmic i un notable impacte ambiental. (veure plànol: *fe_03 - P_02 Xarxa viària local*)

RISC DE NEVADES.

Les característiques orogràfiques del municipi i la seva important superfície, que li comporta ser municipi costaner i de muntanya alhora, condicionen una climatologia característica que fa possible l'existència d'episodis de nevades a la zona interior amb un relleu més muntanyós i cotes més altes, els quals poden desenvolupar-se en situacions d'emergència. Han estat diverses les ocasions en les que el grup local d'ADF ha hagut de realitzar actuacions de suport per al manteniment i transitabilitat de la xarxa viària municipal.

Així mateix, el Pla Especial d'Emergències per Nevades a Catalunya (NEUCAT), comptabilitza en cinc, el nombre mitjà de dies a l'any de precipitació en forma de neu que es poden produir al municipi. A més, el citat pla, caracteritza diferents vies de Vandellòs l'Hospitalet de l'Infant com a vies prioritàries en cas d'actuació per nevades, aquestes són: la carretera C-44, la N-340 i la T-311.

RISC SISMIC.

D'acord amb la delimitació de zones de vulnerabilitat i perillositat sísmica establerta en el Pla Especial d'Emergències Sísmiques a Catalunya (SISMICAT) es cataloga Vandellòs amb un nivell **D'INTENSITAT VI** (veure *Quadre 01_ fd05_ Breu interpretació de la catalogació del risc utilitzada pel pla SISMICAT*), recomanant-se l'elaboració del manual d'actuació per a emergències sísmiques.

Així doncs el risc es definit com de possibilitat de danys lleugers per a un període de retorn de 500 anys (es probable, per a un període de 500 anys, el desenvolupament de sismes amb capacitat de produir danys lleugers):

BREU INTERPRETACIÓ DE LA CATALOGACIÓ DEL RISC

La Mediterrània Occidental està situada en una zona de col·lisió entre les plaques tectòniques d'Europa i d'Àfrica. La taxa de convergència és moderada i per tant els terratrèmols, que són el resultat d'aquest moviment, es produeixen, afortunadament, amb poca freqüència. Tot i això, existeixen zones de Catalunya on són previsibles sismes d'una intensitat igual o superior a VII, per un període de retorn de 500 anys.

Malgrat el perill moderat que tingui lloc un terratrèmol destructor, els seus efectes generalitzats i el seu caràcter, avui dia encara totalment impredecible, fan necessària la consideració del risc sísmic mitjançant un prevenció adequada.

A continuació es detallen alguns conceptes els quals són utilitzats per desenvolupar les anàlisis de risc:

Magnitud d'un terratrèmol: Mesura instrumental de la grandària del terratrèmol expressada per la energia alliberada en el focus del terratrèmol. És una escala logarítmica, expressada en valors decimals. Per mesurar la magnitud d'un sisme, s'utilitza l'escala Richter, aquesta no té ni un màxim ni un mínim fix, tot i que la mesura màxima ha estat de 8.9. Aquesta es mesura a través dels sismogrames.

INTENSITAT	DESCRIPCIÓ
I	No percebut
II	Només percebut per persones en repòs
III	Percebut dins dels edificis
IV	Oscil·lació d'objectes penjants
V	Desplaçament d'objectes lleugers
VI	Danys lleugers
VII	Danys moderats
VIII	Danys greus
IX	Danys greus generalitzats
A partir de X, els danys sobre les estructures són molt greus.	

Intensitat macrosísmica: Estimació dels efectes del terratrèmol en un punt determinat que depèn fonamentalment de la grandària del sisme, profunditat i distància de l'epicentre. L'escala utilitzada és la de Mercalli modificada (M.S.K.), de 12 graus identificats mitjançant números romans. Cadascuna de les intensitats es descriu en termes de fenòmens que qualsevol persona pot experimentar.

Correspondència aproximada entre la magnitud (Richter) d'un sisme i la intensitat (MSK) percebuda a l'àrea epicentral:

MAGNITUD	INTENSITAT
3,5 - 4,0	IV
4,0 - 4,5	V
4,5 - 5,0	VI
5,0 - 5,5	VII
5,5 - 6,0	VIII
6,0 - 6,5	IX

Quadre 02_fd_04_ Breu interpretació de la catalogació del risc utilitzada pel pla SISMICAT

RESPECTE DELS ALTRES RISCOS NATURALS.

Els riscos que malgrat estar presents al municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant no apareixen amb una intensitat significant, podem resumir-los en: (i) Risc d'inundacions, no es detecta una important incidència d'aquest tipus de risc d'acord amb els estudis de delimitació de zones inundables per a la redacció del Pla INUNCAT, el treball de camp, la inexistència d'episodis històrics de riscos derivats d'inundacions, etc.. A aquestes efectes, cal destacar que els episodis d'inundacions del nucli de l'Hospitalet de l'Infant es deuen, principalment, al deficient funcionament del sistema de recollida d'aigües pluvials; (ii) Risc per vents forts. l'Hospitalet de l'Infant, l'Ametlla de Mar i el Perelló són àrees afectades sovint per episodis de forts vents provocats per l'acanalament de l'aire procedent de la Vall de l'Ebre.

RISCOS D'ORIGEN ESTRICAMENT ANTRÒPIC

RISC NUCLEAR.

Dintre del terme municipal de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, al límit amb el municipi de l'Ametlla de Mar, es troba ubicada la central nuclear Vandellòs II. El municipi resta inclòs en la "zona I" anomenada "*Zona d'Exposició per Submersió*" de la Central Nuclear de Vandellòs II (CNV II) (veure plànol "*fe_04_p_01: Delimitació espacial dels riscos*"). Aquesta zona I, es correspon amb l'àrea geogràfica on el camí crític d'exposició està associat a la permanència del núvol radioactiu. A conseqüència d'aquesta permanència, la població es considera sota un risc radiològic per irradiació externa o interna (per inhalació), per tant, s'han de considerar mesures de protecció destinades a minimitzar el risc radiològic individual. Tenint en compte la recomanació del Consell de Seguretat Nuclear i la pràctica usual d'estimació dels efectes radiològics internacionalment acceptada, es determina, incloent els marges de variabilitat, que la zona d'exposició per submersió pot ser circumscrita amb un cercle de 10 km de radi entorn a la instal·lació nuclear. El municipi (l'àrea del terme no inclosa a la zona I) també queda inclòs en la zona II o *Zona d'Exposició per Ingestió*, de la central nuclear de Vandellòs II i, fins i tot i sobre aquesta, de les Centrals Nuclears d'Ascó I i II, això és, es troba també dintre del radi de 30 quilòmetres al voltant d'aquestes centrals nuclears. Aquesta zona correspon a l'àrea geogràfica on existeix risc associat a la contaminació d'aliments degut a la deposició de partícules radioactives en el terreny o bé sobre els aliments. Com a conseqüència de la ingestió d'aquests aliments, la població pot estar en risc radiològic d'irradiació interna.

La central nuclear Vandellòs I es va posar en funcionament l'any 1972 i la seva parada definitiva va tenir lloc el mes d'octubre de 1989, després de 17 anys de servei amb una producció energètica de 55.647 GWh. El 19 d'octubre d'aquest any es va declarar un incendi a la zona de turbines. Com a conseqüència de l'elevat cost de les reparacions que haguessin estat necessàries per a deixar la central novament operativa, el *Ministerio de Industria y Energía* decidí el tancament definitiu de la central. El mes d'octubre de l'any 1994 es procedí a la descàrrega de combustible del nucli, i fou l'any 1998 quan s'iniciaren les tasques de desmantellament. La realització d'aquest es realitza en dues fases amb un

període de latència de vint anys entre les dues. Actualment s'està portant a terme la segona fase. La construcció de la central nuclear de Vandellòs II es va iniciar l'any 1980, començant la seva explotació l'any 1987. No s'ha produït fins a la data cap accident en aquesta central nuclear el qual hagi estat suficientment important com per activar el Pla d'Actuació per a Emergències Nuclears de Tarragona (PENTA).

El control del nivell de radioactivitat generada per les centrals nuclears es porta a terme a través de la *Red de Alerta de Radioactividad (RAR)*, la gestió i el manteniment de la qual és a càrrec de la *Direcció General de Protecció Civil*, que emet informes mensuals els quals són tramesos als diferents ajuntaments que pertanyen a la xarxa.

Dels resultats del Pla de Participació Social es desprèn com a aspecte negatiu el fet que la central nuclear porti el mateix nom que un dels nuclis del municipi, perjudicant a aquest en l'aspecte turístic ja que es tendeix a assimilar el municipi amb la central nuclear. També s'ha deixat constància que existeix preocupació per la contaminació que pot generar la central nuclear.

RISCOS ESPECIALS

(PER ALS QUALS S'HA ELABORAT UN PLA D'ÀMBIT AUTONÒMIC)

Respecte al risc pel transport de mercaderies perilloses per carretera o ferrocarril hom ha de referenciar-se al *Pla especial d'Emergències per Transport de Mercaderies Perilloses a Catalunya (TRANSCAT)*, en el qual es fa una catalogació de les diferents vies de Catalunya per les quals circulen mercaderies perilloses, establint el nivell de flux en aquestes. D'acord amb aquest pla, a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant trobem les següents vies amb pas de vehicles amb mercaderies perilloses:

- Autopista AP-7: nivell de flux molt important.
- Carretera C-44: nivell de flux important.
- Carretera N-340: nivell de flux moderat.
- Via de ferrocarril Tarragona-Ulldecona: nivell de flux moderat.

En referència al risc de transport de mercaderies perilloses per conduccions, és de senyalar l'existència del gasoducte d'Enagás que discorre per l'interior del terme municipal, procedent de la central transformadora de Tivissa. Existeix una vàlvula de tall dins del municipi (POS 14). En l'actualitat s'està projectant el desdoblament d'aquesta conducció construint una conducció en "by pass" des del nucli de Masriudoms fins a la urbanització Vanessa Park (veure plànol: *fe_04_P_01: Delimitació espacial dels riscos*).

El litoral de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant és susceptible de patir contaminació accidental de les seves aigües marines. Les consideracions respecte aquest tipus de risc vénen determinades pel *Pla especial d'Emergències per Contaminació Accidental de les Aigües Marines a Catalunya (CAMCAT)*. Aquest pla determina la vulnerabilitat o perillositat del litoral català enfront aquest tipus de contaminació. Els valors de vulnerabilitat considerats en l'afectació municipal són principalment sobre la pesca i sobre el medi ambient litoral (Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant s'inclou segons el Pla CAMCAT dins de la zona d'interès

medi ambiental de l'Ametlla de Mar). En aquest sentit convé ressenyar l'existència de praderies de fanerògames marines als fons sorrencs del front litoral del municipi. Aquestes formacions, d'altra banda protegides (veure factors descriptius "fd_07: Marc biogeogràfic i sistemes naturals" i "fd_08: Comunitats vegetals i flora"), representen ecosistemes d'altíssim interès des del punt de vista ecològic i pesquer.

RISC GEOLÒGIC PER ESSLAVISSADES

La caracterització geològica, morfològica i climàtica del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant no aporta les condicions adequades per a l'afavoriment de processos naturals de despreniments, colades fangoses, lliscaments, etc. Malgrat això, l'acondicionament de la carretera C-44 i T-311, amb la disposició de talussos artificials al llarg de tot el seu recorregut, juntament amb les característiques geològiques del substrat, fa que el risc per despreniments de roques i materials diversos sigui considerable. D'aquesta manera, són possibles les esllavissades de roques que poden afectar a la via i als usuaris d'aquesta, així com la deposició de roques a la via que potencialment, podrien arribar a provocar accidents als usuaris. Per millorar aquesta situació, s'han portat a terme diferents mesures, principalment a la carretera C-44, com són la disposició de xarxes protectores als talussos més verticals.

RISCOS DERIVATS DE CORREFOCOS I/O ESPECTACLES A L'AIRE LLIURE:

El desenvolupament d'espectacles pirotècnics o bé la concentració massiva de població als diferents nuclis del municipi, pot desembocar en determinats casos en situacions de risc derivades d'incendis, allaus humans, etc. El municipi no disposa de Pla d'Actuació Municipal en front Correfocs i/o espectacles a l'aire lliure.

3.4.2 PREVENCIÓ I GESTIÓ DELS RISCOS.

ASPECTES GENERALS

Recursos materials i infraestructures

Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant està en disposició de diferents recursos els quals són d'utilitat per tal de prevenir i gestionar els diferents riscos que poden desembocar en situacions d'emergència. Molts d'aquests recursos són derivats de la inclusió de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant dins la zona I anomenada Zona d'Exposició per Submersió de la central nuclear Vandellòs II. Els recursos materials més destacables des del punt de vista funcional són els nou vehicles de protecció civil (quatre tot-terreny), el sistema de megafonia implantat a tots els nuclis urbans, les dues estacions mesuradores de radioactivitat (RMS2), una a Vandellòs i l'altra a l'Hospitalet de l'Infant, tractors, o equipaments personals d'actuació (botes, màscares, etc.), entre d'altres .

D'altra banda, en l'àmbit de la prevenció i l'extinció dels incendis forestals, és de destacar l'existència d'una Associació de Defensa Forestal: ADF VANDELLÒS. Aquesta disposa, entre d'altres i de manera més ressenyable, dels següents recursos: un vehicle 4x4 amb autobomba autònoma, un vehicle 4x4 per tasques de vigilància, desbrossadores, serres mecàniques, batefocs, etc. Aquest grup permet una sensible reducció del temps mínim de detecció i d'actuació en cas d'incendi.

El municipi compta amb les instal·lacions d'un parc de bombers professional, situat al nucli de l'Hospitalet de l'Infant. Aquest fou inaugurat l'any 1991 com a parc de voluntaris, i fou entre els anys 1995 i 1996 quan es reconvertí a parc professional. Actualment compta amb un total de 20 bombers professionals fixes, repartits en quatre torns de cinc persones a més del Cap de Parc. Durant la temporada estival el número s'incrementa amb 8 bombers eventuais a més de 12 de voluntaris. L'àmbit d'actuació inicial és fins a Mont-roig del Camp a l'est, Calafat al sud-oest i el Coll de Fatxes al nord, tot i que en determinades situacions d'emergència l'àmbit és tot el territori català. Els parcs de bombers més propers són els de l'Ametlla de Mar i Cambrils com a parcs professionals, i el de Tivissa com a parc de voluntaris. Endemés, aquest parc de bombers compta amb un camió per sortides forestals, un camió per a tots els serveis (accidents a indústries, focs urbans, focs forestals, etc.), un furgó de salvament per accidents i un vehicle 4x4 per als desplaçaments. El municipi compta també amb la presència i acció de l'Associació de Defensa Forestal (ADF) Vandellòs, creada l'any 1987, la qual dóna servei a tot el municipi. Aquesta associació, amb el número 056, compta amb aproximadament entre 50 i 60 socis voluntaris amb carnet. D'aquests, els que estan permanentment operatius són cinc, quatre dels quals fan torns de dies alternatius per tal de realitzar la vigilància del conjunt del terme municipal. L'operativitat de l'ADF resta a càrrec d'un voluntari que coordina les actuacions dels altres voluntaris, incloses les quatre persones que realitzen les tasques de vigilància. Aquestes quatre persones perceben un sou gràcies a un conveni establert amb l'Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant i són principalment joves estudiants del municipi. La resta de voluntaris treballa de forma desinteressada. Existeix un procediment d'actuació en cas d'incendi forestal a través d'una roda de trucades la qual és iniciada pel coordinador de l'ADF. La funció principal de l'ADF és la prevenció, avís i extinció d'incendis forestals, treballant amb coordinació amb els altres cossos de seguretat com els bombers o la policia local. Les actuacions concretes portades a terme per l'ADF recentment han estat la neteja de camins per a facilitar el pas dels camions de bombers, la neteja de parcel·les per evitar incendis, aclariments de peus de pins, neteja de les vores de les carreteres, etc.

Tal i com ha estat comentat a l'apartat 3.5.1. (Riscos naturals: Incendis forestals), el municipi compta amb una notable disponibilitat de punts d'aigua, tant de tipus hidrant, com de bases i punts d'aigua en superfície aptes per al seu ús per part dels mitjans aeris d'extinció d'incendis: Es distribueixen pel terme municipal deu punts d'aigua disposats a l'efecte d'obtenir aigua durant possibles incendis, dels quals nou són accessibles per a helicòpters. (D'acord amb la cartografia operativa de la Direcció General d'emergències i Seguretat Civil, existeixen d'altres punts menys adaptats però aptes per a proveir d'aigua als camions).

En referència a la mobilitat és destacable l'existència al municipi de 200 quilòmetres de pistes, a través de les quals s'arriba a la majoria de punts amb massa forestal, tot i que cal

tenir en compte l'escarpada orografia d'alguns indrets del municipi que dificulta l'accés a través d'aquestes i s'ha de realitzar a peu. No obstant, aquesta xarxa de camins i pistes forestals, tant estratègiques com d'atac i penetració, resulten insuficients per donar cobertura a determinades àrees forestals.

El municipi compta també amb la presència d'una torre de guaita situada a la zona dels Dedalts que resta operativa des del mes de juny fins a la primera setmana de setembre. La vigilància corre a càrrec de dos voluntaris de l'ADF per dia, dels quals un resta a la torre tot el dia i l'altre recorre el terme municipal i l'entorn d'aquest (arribant a Santa Marina i les Planes del Rei a Pratdip, a l'Ametlla de Mar per Gavada i a Tivissa).

Competències administratives.

La Direcció General d'Emergències i Seguretat Civil de la Generalitat de Catalunya és l'ens encarregat de gestionar els riscos i de l'homologació dels plans d'emergència municipals. Cal exceptuar els supòsits de riscos nuclear i bèl·lic, la responsabilitats dels quals recau i és assumida per l'administració central de l'Estat a través del *Ministerio del Interior*, (*Dirección General de Protección Civil*).

Des del punt de vista estrictament legal (*Decret 210/1999, de 27 de juliol pel qual s'aprova l'estructura del contingut per a l'elaboració i l'homologació dels plans de protecció civils municipals*), Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant té l'obligació de disposar dels manuals d'emergència per als següents riscos: nuclear, incendis forestals, transport de mercaderies perilloses per carretera, contaminació accidental de les aigües marines i transport de mercaderies perilloses per conduccions.

En l'actualitat el municipi compta amb el Pla d'actuació enfront incendis forestals (homologat l'any 1998) així com de l'adaptació local del pla PENTA (actualment en fase d'aprovació en seu local a través del Ple Municipal). Vandellòs i l'Hospitalet NO disposa de Manuals d'Actuació enfront (i) Transport de mercaderies perilloses per carretera, (ii) Contaminació accidental de les aigües marines i (iii) Transport de mercaderies perilloses per conduccions. En conseqüència amb això, el municipi ha donat compliment parcial a les exigències legals d'aplicació, si bé destaquem que són precisament ambdós riscos pels quals existeix Pla d'Actuació (incendis i risc nuclear), aquells que es presenten amb major virulència al territori municipal.

Hom ha d'esmentar explícitament, que, sobre el municipi, recauen tot un seguit de competències i obligacions que han d'ésser desplegades, tant per a la prevenció del riscs, com per a la seva extinció durant l'operativitat ordinària de qualsevol situació d'alerta i/o d'emergència. En darrer terme la màxima responsabilitat recau sobre l'Alcalde.

El conjunt de títols competencials que li són atribuïts als ajuntaments així com els textos normatius mitjançant els quals aquests són transferits es troben sintetitzats en el següent quadre:

ASPECTES COMPETENCIALS	TÍTOL NORMATIU PRINCIPAL
Prevenió activa i passiva de riscos naturals i antròpics.	Llei 4/1997 de Protecció Civil de Catalunya. Arts. 3.b, 13 i ss.
Anàlisi de riscos. Identificació, descripció i cartografiat: Incorporació a l'ordenació territorial i a la redacció del PEM	Llei 4/1997 de Protecció Civil de Catalunya. Arts. 3.a., 14 i ss. Llei Llei 5/2003 de mesures de prevenció dels incendis forestals en les urbanitzacions [...]. Art. 2.
Redacció del PEM	Llei 4/1997, art. 47 i ss. Decret 210/1999, [...] per a l'elaboració i l'homologació dels plans de protecció civil municipals.
Informació, sensibilització i formació dels ciutadans i grups actuant	Llei 4/1997. Arts. 3.f., 3.g., i 4.
Control sobre el compliment normatiu per part d'empreses i particulars	Llei 4/1997. Arts. 7,19 i 76.

Quadre 03_fe 04_ Competències atribuïdes als ens locals en matèria de Protecció civil.

(Font: Mare Nostrum, 2004)

D'acord amb l'article segon de la Llei 5/2003, el municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, restava obligat a elaborar i elevar al DMAH (abans d'octubre de 2003: Disposició addicional tercera) la delimitació de les zones de contacte entre masses arbrades i àrees habitades que pugin comportar risc a les persones en front incendis forestals d'acord amb el *Decret 64/1995, pel qual s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals*. Aquest imperatiu normatiu, resta pendent de ser satisfet avui dia a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, de la mateixa forma manquen per ser implementats la resta de regulacions contemplades als esmentats títols (decret 64/95 i Llei 5/2003, de la Generalitat de Catalunya).

3.4.3 EL PLA D'EMERGÈNCIES MUNICIPAL.

PENTA (PLA D'EMERGÈNCIA NUCLEAR PER A LA PROVÍNCIA DE TARRAGONA).

A partir de les indicacions de la *Direcció General de Protecció Civil*, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant ha elaborat el PENTA, el qual és una adaptació del *Plan Básico de Emergencia Nuclear (PLABEN)* aprovat per acord del Consell de ministres el 3 de març de 1989. Aquest pla va ser homologat l'any 1994 i actualment està pendent l'aprovació mitjançant ple de l'Ajuntament de l'última actualització. Aquest manual no respon a la claredat i practicitat necessària i desitjable per aquest tipus de documents, resulta limitadament operatiu i li manca certa modernització i agilitat.

Les mesures portades a terme respecte la gestió del risc nuclear, han estat principalment relacionades amb l'arranjament de camins i carreteres per facilitar l'evacuació en cas que aquesta fos necessària. El CAP està en disposició de càpsules de iodur potàssic per tal d'administrar-les a la població en cas que aquesta mesura sigui prescrita per tal de reduir l'absorció de radioactivitat (profilaxis radiològica). Aquestes són renovades anualment. Es

realitzen també xerrades entre la població a més de simulacres on participen els diferents grups actuant. Els cinc nuclis de població del municipi tenen instal·lada una xarxa de megafonia per així poder donar avís a tots els habitants. Aquesta és gestionada a través de l'Ajuntament.

MANUAL D'ACTUACIÓ ENFRONT EL RISC D'INCENDIS FORESTALS

El municipi, d'acord amb les seves característiques físiques i naturals (forestals), i en adaptació a allò que determina el Pla especial de Protecció Civil enfront Incendis Forestals de Catalunya (INFOCAT) resta obligat a desenvolupar el Manual d'Emergències per a Incendis Forestals. En compliment d'aquest mandat normatiu Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant desenvolupà el seu pla d'actuació municipal enfront incendis forestals, homologat l'any 1998, si bé no s'ha procedit a la revisió preceptiva quadriennal del Pla.

La gestió i prevenció del risc d'incendis forestals, així com les possibles actuacions i l'operativitat en cas d'emergència per foc, resta regulat en el cas del territori català pel *Pla de Protecció Civil d'Emergències per a Incendis Forestals en Catalunya*, més conegut com a Pla **INFOCAT**. Aquest, estructura la prevenció i lluita en dos nivells d'intervenció i organització, *l'autonòmic*, basat en el propi pla Infocat, i *el municipal*, que s'estructura i ordena mitjançant el corresponent Pla d'Actuació Municipal (segons allò que determina el *decret 210/1999 de la Gen. Cat.*) i que, d'altra banda, es troba supeditat i complementa, mitjançant l'aportació de coneixement i de mitjans materials i recursos humans, l'esmentat pla autonòmic.

Dins el desenvolupament normatiu complementari en matèria d'incendis forestals, resulta d'especial interès a efectes municipals l'aplicació i atenció dels següents títols normatius:

- (i) *Decret 64/1995, de 7 de març, pel qual s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals.* Aquest text normatiu regula el conjunt d'activitats antròpiques susceptibles de generar risc d'incendi o d'augmentar la vulnerabilitat front aquests, entre d'altres, les urbanitzacions aïllades, les explotacions agràries, línies elèctriques, activitats industrials, vies de comunicació, abocadors, àrees d'esbarjo, actuacions, cremes i aprofitaments forestals, i fins i tot l'actuació dels propis ajuntaments.
- (ii) Els *decrets 268/1996, de 23 de juliol*, i *130/1998, de 12 de maig*, reguladors, respectivament, de les activitats de vies de comunicació (carreteres) i infraestructures elèctriques, en allò que condicionen el risc d'incendis forestals.
- (iii) *Llei 9/1995, de 27 de juliol*, i *decret 166/1998, de 8 de juliol*, ambdues normes reguladores de l'accés motoritzat al medi natural.
- (iv) *Llei 5/2003, de 22 d'abril*, de mesures de prevenció dels incendis forestals en les urbanitzacions sense continuïtat immediata amb la trama urbana.

ALTRES ASPECTES DEL PAM:

Tal i com ja ha estat apuntat, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant és susceptible de patir diferents situacions de risc per les quals no s'ha desenvolupat cap manual d'actuació.

Aquestes són: emergències derivades del transport de mercaderies perilloses per carretera i conduccions, contaminació accidental de les aigües marines i emergències en el transcurs d'espectacles pirotècnics o correfocs.

3.4.4 ASPECTES DIAGNÒSTICS.

Risc d'Incendis Forestals

El municipi presenta un nivell de risc d'incendis extraordinàriament elevat.

Les característiques físiques (complexitat orogràfica, pendents mitjanes, exposició, etc.), el règim climatològic dominant al territori (amb un intens dèficit hídric durant els principals períodes de risc d'incendis, així com certs règims de vents), juntament amb un entorn natural que acull formacions vegetals amb una altíssima càrrega de combustible, una significativa inflamabilitat, i una notable continuïtat estructural, fan d'aquest territori una àrea amb un altíssim risc d'incendis forestals. És aquest el principal risc d'origen natural del territori municipal.

Aquest elevat nivell de risc que presenta el municipi és extensible a un context territorial d'àmbit molt superior i condicions de vulnerabilitat similars. Aquest fet, juntament amb un fraccionament del territori molt lax, són factors que fan d'aquest territori un àrea especialment vulnerable en front la generació de grans incendis forestals, focs que afecten amb especial virulència grans superfícies territorials i que comporten intenses distorsions socials, econòmiques i ambientals.

L'alt risc en front focs forestals (entès com la probabilitat de que es produeixin) es tradueix en una vulnerabilitat molt limitada envers les persones (poc probabilitat de dany sobre àrees habitades) però amb una altíssima vulnerabilitat per part del territori.

Efectivament, la reduïda superfície de contacte entre àrees habitades i masses forestades amb una alta càrrega de combustible, fa poc probable (en cap cas descartable) els danys sobre els habitatges o el risc vers les vides humanes (sense considerar un comportament temerari per part de les persones en situació de risc).

D'altra banda, és de destacar com, en els darrers 34 anys, s'ha cremat una superfície superior a la del 100 % del municipi (sup. municipi = 101,99 km²; Sup. cremada₁₉₆₈₋₂₀₀₂=103,88 km²). La superfície mitjana que es crema anualment al municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant és de 296,8 ha. La recurrència i dimensions dels incendis forestals que han tingut lloc, ha consolidat al foc com el principal modelador dels paisatges de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant. Aquest fet, que podria considerar-se fins i tot positiu en determinades aspectes (per exemple, afavoreix l'obertura d'àrees naturals que incrementen la diversitat paisatgística i biològica), en termes generals, atès el caràcter cíclic i la intensitat

amb que apareixen els incendis, a promogut fenòmens d'empobriment de la cobertura vegetal i, conseqüentment, processos erosius que indueixen l'erosió i pèrdua dels sòls.

Alguns aspectes de la prevenció d'incendis resulten acceptables i satisfactoris, mentre algunes infraestructures o accions són del tot insuficients. Cal el disseny d'un pla de mesures d'intervenció de caràcter municipal o, idealment, supramunicipal.

Existeixen tres aspectes positius a destacar: (i) certa sensibilitat social envers la problemàtica dels incendis forestals i l'existència d'una Associació de Defensa Forestal (ADF) d'àmbit local que redueix enormement el temps mínim d'intervenció així com el manteniment i millora de les infraestructures de prevenció i extinció (ii) una densitat d'infraestructures de prevenció i extinció que, amb caràcter general, pot considerar-se significativament bona (un nombre d'hidrants acceptable per als principals nuclis urbans - Masboquera i Masriudoms no posseeixen-; nombrosos punts d'aigua en superfície per als mitjans d'extinció, tan aeris com terrestres; un parc de bombers al municipi, etc.) i, per últim, (iii) una reduïda superfície de contacte entre zones habitades i masses arbrades.

En sentit oposat, la vigilància només opera entre 15 de juny al 15 de setembre essent inexistent durant períodes amb un elevat risc d'incendis. Es detecta a més, una insuficiència en l'acció de particulars i d'administracions per tal de desenvolupar una gestió forestal preventiva, manca disponibilitat d'aigua en determinades àrees estratègiques, etc.

La xarxa de camins és insuficient en determinats sectors i el seu disseny és poc funcional des del punt de vista estratègic per a la intervenció (no discorre pràcticament mai pels crestalls de les serres). Malgrat això, i si atenem a la complexitat orogràfica del territori, pot ésser considerada una xarxa bastant ben desenvolupada.

Seria recomanable engagar una revisió de l'estratègia municipal envers el risc d'incendis forestals.

L'homologació del Manual d'Actuació per a Emergències en front Incendis Forestals per part de la Direcció General d'Emergències i Seguretat Civil de la Generalitat de Catalunya, es va realitzar l'any 1998 donant així compliment al *Decret 210/1999 (de 27 de juliol, pel qual s'aprova l'estructura del contingut per a l'elaboració i l'homologació dels plans de protecció civil municipals)*. La revisió d'aquest manual, sempre d'acord amb el text normatiu esmentat, hauria de produir-se amb una periodicitat màxima quadriennal.

Per tant, caldria aprofitar la revisió d'aquest manual per tal de revisar les polítiques, accions i mitjans de prevenció de que disposa el municipi, procedint pel demés, a traçar una nova estratègia per als pròxims quatre anys. Cal considerar la quantitat i transcendència de les amenaces i dels efectes deleteris que representen els incendis forestals per al territori. En la futura estratègia municipal contra el risc d'incendis, caldrà també considerar la possibilitat d'incorporar mesures de sensibilització i educació envers aquest aspecte.

Resulta recomanable, doncs, una revisió integral de l'estratègia municipal en front el risc d'incendis forestals, això significa, revisar la dotació de recursos econòmics i materials destinats a la prevenció del risc, replantejar les accions i el model de prevenció, dotar-lo de coherència respecte el model territorial, i considerar la possibilitat de desenvolupar regulacions – normes – municipals per tal de ordenar el risc en determinats aspectes. Entre els aspectes més rellevants als que caldria donar solució destaquen: (i) en matèria de prevenció: augmentar la sectorització i discontinuïtat de les masses forestals, millorar i augmentar la xarxa de camins i pistes forestals estratègiques des del punt de vista operatiu, procurar la coordinació interadministrativa per tal de assolir certa coherència en les polítiques a implementar, augmentar el període de vigilància, disminuir la freqüentació i usos antròpics inadequats del territori augmentant alhora la sensibilitat social envers els incendis, i revisar el Manual d'actuació contra incendis; (ii) respecte del risc vers les persones: gestionar adequadament les interfases (zones de contacte) entre forest i nuclis habitats (especialment al sector de Cala d'Oques) i evitar l'augment de habitatges aïllats i la dispersió dels nuclis poblats (contemplant en qualsevol cas les regulacions recollides al decret 64/95 i la llei 5/2003); (iii) respecte del risc vers el territori: implementar mesures contra l'erosió i destrucció dels sòls (considerant alhora els efectes de l'activitat ramadera), incorporar la distribució en l'espai dels valors patrimonials naturals a l'hora de gestionar el risc, avaluar la modelació del paisatge i les possibles afectacions negatives sobre la vegetació derivades de la recurrència dels incendis, considerar i ponderar adequadament els efectes negatius que els incendis forestals poden tenir sobre el territori a l'hora de valorar la vulnerabilitat del municipi front aquest risc, entre d'altres accions.

Altres riscos d'origen natural

El Pla Sismicat classifica el grau de vulnerabilitat del municipi en front els sismes com de grau "VI": Possibilitat de que es produeixin danys lleus en un període de 500 anys

Al respecte del risc sísmic, la delimitació de zones de vulnerabilitat i perillositat sísmica establerta en el Pla Especial d'Emergències Sísmiques a Catalunya (SISMICAT) cataloga Vandellòs amb un nivell **D'INTENSITAT VI** (veure *Quadre 01_ fd05_ Breu interpretació de la catalogació del risc utilitzada pel pla SISMICAT*), recomanant-se l'elaboració del manual d'actuació per a emergències sísmiques.

Així doncs el risc es definit com de possibilitat de "danys lleugers" per a un període de retorn de 500 anys (es probable, per a un període de 500 anys, el desenvolupament de sismes amb capacitat de produir danys lleugers):

Llevat del risc d'incendis forestals i sismes, el municipi no acull cap altre risc d'origen natural que tingui presència al territori en un grau elevat.

Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant no acull en el seu territori cap risc natural en un grau elevat o moderadament elevat. Així, la resta de riscos que potencialment podrien concórrer al municipi -d'altra banda també presents, en potencialitat, en qualsevol altra contrada del

territori català-, ho fan amb una reduïda probabilitat d'ocurrència i una grau baix de vulnerabilitat potencial. Es tractaria del risc d'inundacions i nevades.

El pla Inuncat no delimita zones inundables dins el terme municipal i tampoc estableix l'obligatorietat de que el municipi hagi de disposar d'un pla d'emergències enfront aquest risc. En idèntic sentit el Pla Neucat determina que el número mitjà de precipitacions en forma de neu és de 5 dies a l'any. Les problemàtiques que es puguin derivar d'aquests episodis de nevades no estranyen cap estat d'especial vulnerabilitat per als habitants municipals.

No obstant l'anterior, hom ha de valorar l'existència de règims de vents que dominen en el territori i que també poden provocar situacions de risc, malgrat això i a la recurrència d'aquests vents, no es pot considerar que portin vinculada una virulència elevada llevat de les possibles afectacions al trànsit i en especial al transport de mercaderies perilloses. En qualsevol cas, el risc d'aquesta tipologia d'accidents es troba incorporat i és gestionat a través del pla TRANSCAT.

Risc nuclear

El risc Nuclear és el més significatiu risc d'origen antròpic que existeix al territori. La delimitació del risc es projecta i afecta a un important àmbit territorial més enllà del municipal.

Dintre del terme municipal de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, al límit amb el municipi de l'Ametlla de Mar, es troba ubicada la central nuclear Vandellòs II. El municipi resta inclòs en la "zona I" anomenada "*Zona d'Exposició per Submersió*" de la Central Nuclear de Vandellòs II (CNV II) (veure plànol "*fe_04_p_01: Delimitació espacial dels riscos*"). Aquesta zona I, es correspon amb l'àrea geogràfica on el camí crític d'exposició està associat a la permanència del núvol radioactiu. A conseqüència d'aquesta permanència, la població es considera sota un risc radiològic per irradiació externa o interna (per inhalació), per tant, s'han de considerar mesures de protecció destinades a minimitzar el risc radiològic individual. Tenint en compte la recomanació del Consell de Seguretat Nuclear i la pràctica usual d'estimació dels efectes radiològics internacionalment acceptada, es determina, incloent els marges de variabilitat, que la zona d'exposició per submersió pot ser circumscrita amb un cercle de 10 quilòmetres de radi entorn a la instal·lació nuclear. El municipi (l'àrea del terme no inclosa a la zona I) també queda inclòs en la zona II o *Zona d'Exposició per Ingestió*, de la central nuclear de Vandellòs II i, fins i tot i sobre aquesta, de les Centrals Nuclears d'Ascó I i II, això és, es troba també dintre del radi de 30 quilòmetres al voltant d'aquestes centrals nuclears. Aquesta zona correspon a l'àrea geogràfica on existeix risc associat a la contaminació d'aliments degut a la deposició de partícules radioactives en el terreny o bé sobre els aliments. Com a conseqüència de la ingestió d'aquests aliments, la població pot estar en risc radiològic d'irradiació interna.

El risc nuclear és percebut en alguns casos, com un factor reductor de la qualitat de vida, o com un element distorsionador per al desenvolupament del territori.

La presència de risc nuclear i els condicionants o efectes que sobre la qualitat de vida o el desenvolupament socioeconòmic del municipi pugui tenir aquest risc, no apareixen com un element dominant de percepció o de preocupació en els discursos i veus recollides al llarg del Pla de Participació (durant la fase de diagnosi).

Nogensmenys, si que han estat vessats alguns discursos, advertint respecte la inquietud que genera la presència d'una central nuclear en diversos aspectes. En síntesis, es tractaria de qüestions perceptuals referides (i) a la reducció de la qualitat de vida o a la sensació de risc, (ii) a la inquietud o incertesa respecte al grau d'informació de que es disposa i la qualitat d'aquesta per tal de poder avaluar el nivell de risc que s'assumeix i, en darrer lloc, (iii) respecte possibles condicionants negatius que sobre el desenvolupament socioeconòmic del territori pugui tenir la presència del risc nuclear (desenvolupament del turisme, atracció per a la immigració de treballadors, de jubilats o de segones residències, etc.). S'apuntava, per últim, la desafortunada coincidència entre el nom del municipi i el de la Central Nuclear, advertint-se que aquest aspecte podria afectar negativament al sector turístic local.

Altres riscos d'origen antròpic

En l'actualitat existeix risc d'esllavissades a les carreteres C-44 i T-311 amb el consegüent risc vers les persones i els vehicles que freqüentin la via.

La caracterització climàtica i la configuració geològica, morfològica del municipi de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant no aporta les condicions adequades per a l'afavoriment de processos naturals de desprendiments, colades fangoses, lliscaments, etc. Malgrat no existir un risc geològic natural per esllavissades, hom ha detectat l'existència d'un risc real d'esllavissament de material procedent dels talussos realitzats durant l'arranjament de les carreteres C-44 i T-311. El risc principal és el desprendiment de material, que pot afectar tant a la via com als usuaris de la mateixa, així com la deposició al ferm de la via de material que pugui ocasionar col·lisions amb els vehicles que circulin per aquesta, podent provocar desviacions en la seva trajectòria o la pèrdua del control (veure Fotografies nº: 1 de l'annex cartogràfic.). Per millorar aquesta situació, s'han portat a terme diferents mesures, principalment a la carretera C-44, com són la disposició de xarxes protectores als talussos més verticals. Tot i així continuen existint punts conflictius als que caldria donar solució de manera urgent.

El municipi acull infraestructures (gasoducte i vies de comunicació de transport per terra) que generen cert risc per transport de mercaderies perilloses. El seu caràcter litoral provoca que també es trobi afectat per el “Pla Especial d’Emergències per Contaminació Accidental de les Aigües Marines a Catalunya (CAMCAT)”.

El *Pla especial d’Emergències per Transport de Mercaderies Perilloses a Catalunya (TRANSCAT)*, classifica el grau de risc en el transport de Mercaderies perilloses per carretera o ferrocarril, i ho fa definint-lo en funció del nivell de flux d’aquesta tipologia de mercaderies per a cadascuna de les vies del territori català. D’acord amb aquest pla, a Vandellòs i l’Hospitalet de l’Infant trobem les següents vies amb pas de vehicles amb mercaderies perilloses:

- Autopista AP-7: nivell de flux molt important.
- Carretera C-44: nivell de flux important.
- Carretera N-340: nivell de flux moderat.
- Via de ferrocarril Tarragona-Ulldecona: nivell de flux moderat.

Acumulativament, i en referència al risc de transport de mercaderies perilloses per conduccions, és de senyalar l’existència del gasoducte d’Enagás que transporta gas natural a alta pressió i que discorre per l’interior del terme municipal, procedent de la central transformadora de Tivissa. Existeix una vàlvula de tall dins del municipi (POS 14). En l’actualitat s’està projectant el desdoblament d’aquesta conducció construint una conducció en “by pass” des del nucli de Masriudoms fins a la urbanització Vanessa Park (veure plànol: *fe_04_P_01: Delimitació espacial dels riscos*).

D’altra banda, el litoral de Vandellòs i l’Hospitalet de l’Infant és susceptible de patir contaminació accidental de les seves aigües marines. Les consideracions respecte aquest tipus de risc vénen determinades pel *Pla especial d’Emergències per Contaminació Accidental de les Aigües Marines a Catalunya (CAMCAT)*. Aquest pla determina la vulnerabilitat o perillositat del litoral català enfront aquest tipus de contaminació. Els valors de vulnerabilitat considerats en l’afectació municipal són principalment sobre la pesca i sobre el medi ambient litoral (Vandellòs i l’Hospitalet de l’Infant s’inclou segons el Pla CAMCAT dins de la zona d’interès medi ambiental de l’Ametlla de Mar). En aquest sentit convé ressenyar l’existència de praderies de fanerògemes marines als fons sorrencs del front litoral del municipi. Aquestes formacions, d’altra banda protegides (veure factors descriptius “fd_07: Marc biogeogràfic i sistemes naturals” i “fd_08: Comunitats vegetals i flora”), representen ecosistemes d’altíssim interès des del punt de vista ecològic i pesquer.

El Pla d’Emergències Municipals (PEM)

D’acord amb la normativa d’aplicació, Vandellòs i l’Hospitalet de l’Infant no disposa de Manuals d’Emergència per alguns dels riscos detectats al territori municipal.

Vandellòs i l’Hospitalet de l’Infant ha desenvolupat i posseeix un Pla d’Emergències en front el risc nuclear (Pla Penta), la seva revisió ha estat recentment elaborada.

També posseeix el Manual d'Actuació contra incendis forestals, homologat l'any 1998 per la Comissió de Protecció Civil de Catalunya. No obstant, atenent a la periodicitat de renovació prevista per aquests documents (determinada pel Decret 210/1999, de 27 de juliol, pel qual s'aprova l'estructura del contingut per a l'elaboració i l'homologació dels plans de protecció civil municipals), l'any 2002 s'hauria d'haver procedit a la seva revisió.

Per últim, és de destacar com, atenent al caràcter turístic del nucli de l'Hospitalet, i en concordança amb les regulacions recollides en l'esmentat decret 210/1999, el municipi hauria d'haver desenvolupat íntegrament el seu Pla d'Emergències Municipal (PEM). Aquest pla, degudament estructurat i com a mínim, hauria contenir els següents documents:

NOM DEL DOCUMENT	ESTAT D'ELABORACIÓ
Document Bàsic	Pendent de redacció
Programa d'implantació i manteniment del PAM	Pendent de redacció
Annexos generals	Pendent de redacció
Manual d'actuació Bàsic	Pendent de redacció
Manual d'actuació per a incendis forestals	Pendent d'actualització
Manual d'Actuació per a accidents en el transport de mercaderies perilloses per carretera i ferrocarril	Pendent de redacció
Manual d'Actuació per a accidents en el transport de mercaderies perilloses per conduccions	Pendent de redacció
Manual d'actuació per a emergències per contaminació accidental de les aigües marines.	Pendent de redacció

FONTS D'INFORMACIÓ.

Bibliografia

Arnaldos Viger, J. et al. (2004). *Manual de ingeniería básica para la prevención y extinción de incendios forestales*. Institut d'Edicions de la Diputació de Barcelona y ediciones Mundi-Prensa (Ed.). Madrid.

Departament d'interior (2002). *Pla especial d'emergències per Nevades a Catalunya (Neucat)*. Generalitat de Catalunya.

Departament d'interior (2003). *Pla especial per a emergències Sísmiques a Catalunya (Sismicat)*. Generalitat de Catalunya.

Departament d'interior (2003). *Pla especial d'emergències per Contaminació accidental de les aigües Marines a Catalunya (Camcat)*. Generalitat de Catalunya.

Departament d'interior (1999). *Pla especial d'emergències per accidents en el transport de mercaderies perilloses per carretera i Ferrocarril a Catalunya (Transcat)*. Generalitat de Catalunya.

Departament d'interior (2003). *Pla especial d'emergències per Incendis forestals a Catalunya (Infocat)*. Generalitat de Catalunya.

Direcció General de Protecció Civil (1989). *Plan de Emergencia Nuclear de Tarragona*. Ministerio del Interior.

García, G., González Z., & Manzano, M. 2002. (Mare Nostrum Consultoria i Enginyeria Ambiental, S.L.). *Desenvolupament d'un índex multivariable per l'avaluació del risc front incendis forestals en poblacions aïllades*. Diputació de Barcelona i Ajuntament de Barcelona. (Inèdit).

Manzano, M. & García, G., 2002. (Mare Nostrum Consultoria i Enginyeria Ambiental, S.L.). *Estudis de base pel disseny d'una xarxa acústica d'avís a la població en nuclis urbans aïllats en cas de situacions d'emergència front incendis forestals*. Diputació de Barcelona i Ajuntament de Barcelona. (Inèdit).

Manzano, M. & García, G., 2002. (Mare Nostrum Consultoria i Enginyeria Ambiental, S.L.). *Desenvolupament d'un índex d'anàlisi multicriteri per l'aplicació de models d'evacuació en nuclis urbans en situació de risc per incendis forestals*. Diputació de Barcelona i Ajuntament de Barcelona. (Inèdit).

Peix i Massip, J. (1999): *Foc Verd II. Programa de gestió del risc d'incendi forestal*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca. Direcció del Medi Natural. Ed. Primersegona Edicions. Barcelona.

Terradas, J. (1996): *Ecologia del foc*. Centre de recerca ecològica i aplicacions forestals -CREAF-. Ed. Proa S.A.. Barcelona.

Varios (1989). *La prevenció dels Incendis Forestals*. Diputació de Barcelona. Barcelona.

Vérez, R. (1982). *Manual de predicción del peligro de incendio forestales*. ICONA. Madrid.

Vérez, R. (Coordinador). (1982). *La defensa contra incendios forestales. Fundamentos y experiencias*. McGraw-hill (ed.). Madrid.

Altres fonts:

- Associació de Defensa Forestal (ADF) de Vandellòs.
- Departament d'Interior. Direcció General d'emergències i Seguretat Civil.
- Pàgina web del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya. www.mediambient.gencat.net
- Pàgina web del Departament d'Interior. www.gencat.net/interior.
- Sèries meteorològiques XMET i XAC. Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Fonts cartogràfiques:

- Cartografia Operativa d'Emergències (Fulls 1:25.000. Actualització 2004). Departament d'Interior. Direcció General d'Emergències i Seguretat Civil.
- Mapa de models de combustible (CREAF, 2001). Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge.
- Mapa de models d'inflamabilitat (CREAF, 2001). Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge.
- Mapa de perill bàsic d'incendis forestals (2002). Departament de Medi Ambient i Habitatge.
- Model d'elevacions de terreny 45 x 45. Institut Cartogràfic de Catalunya.
- Perímetres de Protecció Prioritària per a la prevenció d'incendis forestals. Departament de Medi Ambient i Habitatge, 2003.

NORMATIVA D'APLICACIÓ

Legislació

- Llei 2/1985, de 21 de gener, sobre protecció civil.
- Llei 5/1994, de 4 de maig, de regulació dels serveis de prevenció i extinció d'incendis i de salvaments de Catalunya.
- Llei 4/1997, de 20 de maig, de protecció civil de Catalunya.
- Llei 17/1997, de 24 de desembre, de mesures administratives i d'organització.
- Llei 6/1998, de 30 de març, forestal de Catalunya
- Llei 5/1999, de 12 de juliol, de modificació de la Llei 5/1994, de 4 de maig, de regulació dels serveis de prevenció i extinció d'incendis i de salvaments de Catalunya.
- Llei 5/2003, de 22 d'abril, de mesures de prevenció dels incendis forestals en les urbanitzacions sense continuïtat immediata amb la trama urbana.
- Reial decret 1942/1993, de 5 de novembre, d'aprovació del Reglament d'instal·lacions de protecció contra incendis.
- Reial decret 407/1992, de 24 d'abril, pel qual s'aprova la Norma bàsica de protecció civil.
- Reial decret 573/1997, de 18 d'abril, de modificació del Reial decret 888/1986, de 21 de març.
- Reial decret 888/1986, de 21 de març, sobre composició, organització i règim de funcionament de la Comissió Nacional de Protecció Civil.
- Reial Decret 783/2001, de 6 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament sobre protecció sanitària contra radiacions ionitzants.
- Decret 103/1998, de 28 d'abril, d'estructura de la Direcció General d'Emergències i Seguretat Civil i de regulació de les funcions de guàrdia.
- Decret 130/1998, de 12 de maig, pel que s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals a les àrees d'influència de carreteres.
- Decret 143/1989, de 30 de maig, de modificació dels articles 4.3 i 5.3 del Decret 152/1987, de 9 d'abril, pel qual es crea la Comissió de Protecció Civil de Catalunya.
- Decret 152/1987, de 9 d'abril, pel qual es crea la Comissió de Protecció Civil de Catalunya.
- Decret 161/1995, de 16 de maig, pel qual s'aprova el Pla de protecció civil de Catalunya (PROCICAT).
- Decret 162/2001, de 12 de juny, d'estructura de la Direcció General d'Emergències i Seguretat Civil.
- Decret 166/1998, de 8 de juliol, de regulació de l'accés motoritzat al medi natural.
- Decret 194/1995, de 27 de juny, de modificació del Decret 118/1988, de 5 de maig, pel qual es regulen la composició, l'organització i les funcions de la Comissió de Govern Local de Catalunya, i de creació al seu si de la Subcomissió en matèria de Prevenció i Extinció d'Incendis i de Salvaments de Catalunya.

- Decret 210/1999, de 27 de juliol, pel qual s'aprova l'estructura del contingut per a l'elaboració i l'homologació dels plans de protecció civil municipals.
- Decret 240/1999, de 31 d'agost, pel qual es regulen els senyals acústics de la xarxa general d'alarmes i comunicacions de protecció civil.
- Decret 291/1999, de 9 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament d'organització i funcionament de la Comissió de Protecció Civil de Catalunya.
- Decret 391/1988, de 27 de desembre, pel qual es determinen les autoritats competents a Catalunya, en relació amb la prevenció d'accidents majors en determinades activitats industrials.
- Decret 64 /1995 de 7 de març de prevenció d'incendi forestals de la Generalitat de Catalunya.
- Decret legislatiu 10/1994, de 26 de juliol, pel qual s'adequa la Llei 6/1988, de 30 de març, forestal de Catalunya.
- Ordre de 16 d'abril de 1998, sobre normes de procediment i desenvolupament del Reial decret 1942/1993, de 5 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament d'instal·lacions de protecció contra incendis i es revisa l'annex I i els seus apèndixs.
- Ordre de 2 d'abril de 1993, sobre la Directriu bàsica de planificació de protecció civil d'emergència per incendis forestals.
- Resolució 24 octubre de 1994 sobre la publicitat de l'Acord de 29 de setembre de 1994, del Govern de la Generalitat, pel qual s'aprova el Pla de protecció civil d'emergències per incendis forestals a Catalunya (INFOCAT).
- Resolució de 20 de maig, per la qual es dóna publicitat a l'Acord de Govern de 13 de maig de 2003, pel qual s'aprova el Pla Especial d'emergències sísmiques de Catalunya (SISMICAT).
- Resolució de 4 d'agost, per la qual es dóna publicitat a l'Acord del Govern d'1 d'agost de 2003, pel qual s'aprova el pla especial d'emergències per contaminació accidental de les aigües marines a Catalunya (CAMCAT).
- Resolució de 4 d'agost, per la qual es dóna publicitat a l'Acord del Govern d'1 d'agost de 2003, pel qual s'aprova la revisió del Pla especial d'emergències per incendis forestals de Catalunya (INFOCAT).